

RAPORT DE COMPATIBILITATE 2018

Normele penale naționale referitoare
la infracțiunile privind viața sexuală
cu standardele internaționale în domeniu

Raportul de compatibilitate a normelor penale naționale referitoare la infracțiunile privind viața sexuală cu standardele internaționale în domeniu a fost realizat de Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada” în cadrul proiectului „Asigurarea accesului victimelor agresiunii sexuale la protecție legală și socială adecvată”, cu suportul financiar al Ambasadei SUA la Chișinău.

Rezultatele, concluziile și recomandările din această publicație nu reflectă în mod obligatoriu poziția Ambasadei SUA la Chișinău.

Editor: Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada”.

Directoare executivă:

Ana REVENCO

Coordonatoare a studiului:

Daniela MISAIL-NICHITIN

Autorii studiului:

Iurie Perevoznic
Ghenadie Nicolaev

Grupul de consultanți:

Liliana CATAN
Ruslan POPOV
Mariana GORNEA
Grigore MOGA
Marin MAXIAN.

Pentru informații suplimentare privind prezenta publicație ne puteți contacta:

MD-2012, CP 259
Chișinău, Republica Moldova
Tel.: (+373) 22 23 49 06
Fax.: (+373) 22 23 49 07
E-mail: office@lastrada.md
www.lastrada.md

RAPORT DE COMPATIBILITATE 2018

Normele penale naționale referitoare
la infracțiunile privind viața sexuală
cu standardele internaționale în domeniu

CUPRINS

Introducere	3
I. Legislația penală națională împotriva violenței sexuale și a abuzurilor sexuale	5
Codul Penal al RM: Capitolul IV. Infracțiuni privind viața sexuală	7
Articolul 135 ¹ . Infracțiuni împotriva umanității	10
Articolul 137. Infracțiuni de război împotriva persoanelor	11
Articolul 165. Traficul de ființe umane	12
Articolul 206. Traficul de copii	14
Articolul 208 ¹ . Pornografia infantilă	15
Articolul 208 ² . Recurgerea la prostituția practică de un copil	15
II. Standarde internaționale de combatere a violenței sexuale și abuzurilor sexuale	17
Statutul de la Roma al Curții Penale Internaționale	19
Convenția Consiliului Europei cu privire la protecția copiilor împotriva exploatarea sexuale și a abuzurilor sexuale (Convenția de la Lanzarote)	22
Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul)	24
III. Analiza compatibilității legislației penale naționale cu standardele internaționale în domeniul combaterii violenței sexuale și a abuzurilor sexuale	27
III.1. Definițiile violențelor sexuale în conformitate cu Statutul Curții Penale Internaționale	29
Sclavajul sexual	31
Prostituția forțată	35
Graviditatea forțată	36
Sterilizarea forțată:	37
Avortul forțat	39
Mutilarea genitală a femeilor	42
III.2. Analiza compatibilității Capitolului IV CP, Infracțiuni privind viața sexuală cu prevederile internaționale	45
Violul	45
Acțiuni violente cu caracter sexual	47
Hărțuirea sexuală	50
Raportul sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani	52
Acțiuni perverse	54
Ademenirea copilului în scopuri sexuale	55
Titlul capitolului IV CP – repere conceptuale	57
Aspecte procesuale	58
IV. Sumarul recomandărilor	77
Partea specială. Capitolul I (Infracțiuni contra păcii și securității omenirii, infracțiuni de război)	79
Capitolul II (Infracțiuni contra vieții și sănătății persoanei)	80
Capitolul IV (Infracțiuni privind viața sexuală)	80
Elemente de procedură	84

INTRODUCERE

Prezentul Raport reprezintă produsul activității de analiză comparativă a legislației penale naționale în domeniul infracțiunilor privind viața sexuală (Codul penal al Republicii Moldova, Partea Specială, Capitolul IV) și a standardelor în domeniu din Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul), Statutul Curții Penale Internaționale (Statutul de la Roma), din alte tratate internaționale.

Obiectivele raportului sunt:

- de a constata gradul de compatibilitate a cadrului legislativ autohton care implică recunoașterea ca și crimă a faptelor de violență sexuală și abuz sexual în raport cu cerințele tratatelor internaționale relevante, față de care Republica Moldova și-a exprimat sau este în proces de a-și exprima angajamentul de a fi parte la ele, urmând să asigure implementarea lor corespunzătoare la nivel național;
- de a formula recomandări de revizuire a cadrului legislativ, acolo unde este necesar, pentru a exclude abordări diferențiate și/sau discriminatorii și a spori eficiența răspunsului statului în procesul de prevenire și combatere a faptelor care atentează la inviolabilitatea sau libertatea sexuală a persoanei.

Sub aspect metodologic activitatea propriu-zisă s-a realizat în câteva etape:

1. analiza rezultatelor studiilor privind situația în domeniu la nivel național, examinarea cadrului legislativ și altor izvoare de drept autohton, compartimentelor relevante din doctrina asupra modului de înțelegere și aplicare a normelor penale referitoare la infracțiunile privind viața sexuală;

2. identificarea și analiza tratatelor internaționale cu norme-standard care definesc violența și abuzul sexual, actele de natură sexuală;
3. identificarea divergențelor sau a omisiunilor în legislația națională, care trebuie înlăturate sau cel puțin diminuate;
4. consultarea Raportului cu membrii grupului de lucru, creat pentru implementarea acestui proiect (reprezenți ai Curții Supreme de Justiție, Procuraturii Generale, Inspectoratului General al Poliției, ai unui ONG specializat în domeniul analizat);
5. finalizarea cu elaborarea unor recomandări pe care le considerăm rezonabile în vederea coroborării cadrului juridic autohton cu prevederile tratatelor internaționale.

Raportul include câteva compartimente care reflectă situația de fapt și legislația națională referitoare la infracțiunile privind viața sexuală, normele relevante din dreptul internațional, compartimentul care încadrează analiza comparativă a obiectului de studiu și concluziile finale. Acest Raport de compatibilitate a fost elaborat în cadrul proiectului „Asigurarea accesului victimelor agresiunii sexuale la protecție legală și socială adecvată”, implementat de Asociația Obștească Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada”, cu suportul financiar la Ambasadei SUA în Moldova. Rezultatele, concluziile și recomandările din această publicație constituie opinia autorilor și grupului de consultanți și nu reflectă în mod obligatoriu poziția Ambasadei SUA la Chișinău.

Lista abrevierilor:

CP – Codul penal al Republicii Moldova

CPP – Codul de procedură penală al Republicii Moldova

Convenția de la Istanbul – Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice

Statutul CPI – Statutul Curții Penale Internaționale (Statutul de la Roma)

Convenția de la Lanzarote – Convenția Consiliului Europei cu privire la protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale

I.

LEGISLAȚIA PENALĂ NAȚIONALĂ
ÎMPOTRIVA VIOLENȚEI SEXUALE
ȘI A ABUZURILOR SEXUALE

Constituția Republicii Moldova¹ consfințește respectarea și ocrotirea persoanei drept o îndatorire primordială a statului, precum și egalitatea cetățenilor în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială². Statul garantează fiecărui om dreptul la integritate fizică și psihică³, inviolabilitatea libertății individuale și siguranței persoanei⁴, ocrotește

viața intimă, familială și privată⁵. Viața intimă a persoanei și libertatea ei individuală includ inviolabilitatea și libertatea în plan sexual.

- ♦ Pentru realizarea dezideratelor constituționale **Codul penal al Republicii Moldova**⁶ conține un capitol distinct (**Partea specială. Capitolul IV. Infraacțiuni privind viața sexuală**), care stabilește faptele prejudiciabile ce atentează la inviolabilitatea și libertatea persoanei, pasibile de pedeapsă penală.

Capitolul IV. INFRAACȚIUNILE PRIVIND VIAȚA SEXUALĂ

Articolul 171. Violul

(1) *Violul, adică raportul sexual săvârșit prin constrângere fizică sau psihică a persoanei sau profitând de imposibilitatea acesteia de a se apăra ori de a-și exprima voința, se pedepsește cu închisoare de la 3 la 5 ani.*

(2) *Violul:*

- a) săvârșit de către o persoană care anterior a săvârșit un viol prevăzut la alineatul (1);*
- b) săvârșit cu bună-știință asupra unui minor;*
- b¹) săvârșit cu bună-știință asupra unei femei gravide;*
- b²) săvârșit asupra unui membru de familie;*
- c) săvârșit de două sau mai multe persoane;*
- e) însoțit de contaminarea intenționată cu o boală venerică;*
- f) săvârșit cu deosebită cruzime, precum și din motive sadice se pedepsește cu închisoare de la 5 la 12 ani.*

(3) *Violul:*

- a) persoanei care se afla în grija, sub ocrotirea, protecția, la educarea sau tratamentul făptuitorului;*
- b) unei persoane minore în vârstă de până la 14 ani;*
- c) însoțit de contaminarea intenționată cu maladia SIDA;*
- d) care a cauzat din imprudență o vătămare gravă a integrității corporale sau a sănătății;*
- e) care a provocat din imprudență decesul victimei;*
- f) soldat cu alte urmări grave se pedepsește cu închisoare de la 10 la 20 de ani sau cu detențiune pe viață.*

¹ Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29.07.1994. (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 1 din 12.08.1994)

² Ibidem, art. 16.

³ Ibidem, art. 24.

⁴ Ibidem, art. 25.

⁵ Ibidem, art. 28.

⁶ Codul penal al Republicii Moldova, nr.985-XV din 18 aprilie 2002. (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr. 72-74, art. 195).

Articolul 172. Acțiuni violente cu caracter sexual

(1) Homosexualitatea sau satisfacerea poftei sexuale în forme perverse, săvârșite prin constrângere fizică sau psihică a persoanei ori profitând de imposibilitatea acesteia de a se apăra sau de a-și exprima voința, se pedepsesc cu închisoare de la 3 la 5 ani.

(2) Aceleași acțiuni:

- a) săvârșite de o persoană care anterior a săvârșit o faptă prevăzută la aliniatul (1);
- b) săvârșite cu bună-știință asupra unui minor;
- b¹) cu bună-știință asupra unei femei gravide;
- b²) săvârșite asupra unui membru de familie;
- c) săvârșite de două sau mai multe persoane;
- d) însoțite de contaminarea intenționată cu o boală venerică;
- g) săvârșite cu deosebită cruzime, precum și din motive sadice se pedepsesc cu închisoare de la 5 la 12 ani.

(3) Acțiunile prevăzute la alin. (1) sau (2), care:

- a) au fost săvârșite asupra unei persoane despre care se știa cu certitudine că nu a atins vârsta de 14 ani;
- a¹) au fost săvârșite asupra persoanei care se află în îngrijirea, ocrotirea, protecția, educarea sau în tratamentul făptuitorului;
- b) au cauzat contaminarea intenționată cu maladia SIDA;
- c) au cauzat din imprudență o vătămare gravă a integrității corporale sau a sănătății;
- d) au provocat din imprudență decesul victimei;
- e) au provocat alte urmări grave se pedepsesc cu închisoare de la 10 la 20 de ani sau cu detențiune pe viață.

Articolul 173. Hărțuirea sexuală

Hărțuirea sexuală, adică manifestarea unui comportament fizic, verbal sau nonverbal, care lezează demnitatea persoanei ori creează o atmosferă neplăcută, ostilă, degradantă, umilitoare, discriminatorie sau insultătoare cu scopul de a determina o persoană la raporturi sexuale ori la alte acțiuni cu caracter sexual nedorite, săvârșite prin amenințare, constrângere, șantaj, se pedepsește cu amendă în mărime de la 650 la 850 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 140 la 240 de ore, sau cu închisoare de până la 3 ani.

- ♦ În vederea ajustării legislației penale naționale la prevederile **Convenției Consiliului European cu privire la protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale** (Convenția de la Lanzarote), prin **Legea nr. 73 din 12.04.2012 pentru modificarea și com-**

pletarea unor acte legislative (în vigoare din 25.05.2012)⁷, alineatul (1) al articolului 174 și articolul 175 al Codului penal au fost expuse în redacție nouă. Totodată Legea penală a fost completată cu norme noi.

Articolul 174. Raportul sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani

(1) Raportul sexual altul decât violul, actele de penetrare vaginală, anală sau bucală și altele, comise asupra unei persoane despre care se știa cu certitudine că nu a împlinit vârsta de 16 ani, se pedepsesc cu închisoare de la 3 la 7 ani.

(2) Persoana care a săvârșit fapta prevăzută la alin. (1) nu este pasibilă de răspundere penală dacă este la nivel apropiat cu victima în ceea ce privește vârsta și dezvoltarea fizică și psihică.

Articolul 175. Acțiuni perverse

Acțiunile perverse săvârșite față de o persoană despre care se știa cu certitudine că nu a împlinit vârsta de 16 ani, constând în exhibare, atingeri indecente, discuții cu caracter obscen sau cinic purtate cu victima referitor la raporturile sexuale, determinarea victimei să participe ori să asiste la spectacole pornografice, punerea la dispoziția victimei a materialelor cu caracter pornografic, precum și în alte acțiuni cu caracter sexual, se pedepsesc cu închisoare de la 3 la 7 ani.

Articolul 175¹. Acostarea copiilor în scopuri sexuale

Propunerea, inclusiv prin intermediul tehnologiilor de informare și de comunicare, a unei întâlniri cu un copil în scopul săvârșirii împotriva acestuia a oricărei infracțiuni cu caracter sexual, dacă propunerea a fost urmată de fapte materiale care conduc la o astfel de întâlnire, se pedepsește cu închisoare de la 1 la 5 ani.

- ♦ Ulterior⁸, **articolul 175¹ Cod penal** a fost adoptat într-o redacție nouă, actualul conținut fiind după cum urmează.

Articolul 175¹. Ademenirea minorului în scopuri sexuale

(1) Propunerea, convingerea, manipularea, amenințarea, promisiunea de a oferi avantaje sub orice formă, efectuate inclusiv prin intermediul tehnologiilor informaționale sau comunicațiilor electronice, în vederea stabilirii unei întâlniri cu un minor, cu scopul săvârșirii împotriva acestuia a oricărei infracțiuni privind viața sexuală, dacă aceste acțiuni au fost urmate de fapte materiale care conduc la o astfel de întâlnire, se pedepsesc cu închisoare de la 2 la 6 ani.

⁷ Legea nr. 73 din 12.04.2012 pentru modificarea și completarea unor acte legislative. (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr. 99-102, art. 332)

⁸ Legea nr. 121 din 02.06.2016 pentru modificarea articolului 175¹ din Codul penal, în vigoare din 01.07.2016, (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2016, nr. 184-192, art. 395)

(2) Aceleași acțiuni săvârșite:

- a) împotriva unui minor aflat într-o situație de neputință, care se datorează unei boli sau dizabilități;
- b) de către un membru al familiei minorului, de către o persoană care locuia cu minorul sau de către persoana în a cărei îngrijire, sub a cărei protecție sau la a cărei educare ori tratament se află minorul;
- c) de către o persoană care anterior a fost condamnată pentru o infracțiune cu caracter sexual sau pentru alte fapte care au relevanță pentru cauză se pedepsesc cu închisoare de la 3 la 8 ani.

Potrivit Notei explicative la proiectul de lege, noua redacție a art. 175¹ din Codul penal a fost dictată de necesitatea stringentă „...de a detalia și lărgi spectrul de mijloace prin intermediul cărora poate fi exploatat minorul, precum și sporirea nivelului de protecție a minorului împotriva potențialilor infractori”.

- ♦ Concomitent cu ratificarea **Statutului Curții Penale Internaționale**, Republica Moldova a preluat și obligația de a ajusta legislația penală națională la standardele acestui tratat internațio-

nal. În acest scop a fost adoptată **Legea nr. 64 din 04.04.2013 pentru modificarea și completarea Codului penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002 (în vigoare din 21.05.2013)**⁹, prin care, de rând cu altele, legea penală a fost completată cu o normă nouă – art. 135¹ CP, iar art. 137 CP a fost adoptat în redacție nouă. Dispozițiile normelor penale menționate conțin prevederi care incriminează și acte cu caracter sexual.

Articolul 135¹. Infracțiuni împotriva umanității

(1) Săvârșirea, în cadrul unui atac generalizat sau sistematic lansat împotriva unei populații civile și în cunoștință de acest atac, a uneia dintre următoarele fapte:

- a) supunerea la sclavie sau traficul de ființe umane;
- b) deportarea sau transferarea forțată, cu încălcarea regulilor generale de drept internațional, a unor persoane aflate în mod legal pe teritoriul unde a fost lansat atacul;
- c) arestarea sau altă formă de privare de libertate fizică cu încălcarea regulilor generale de drept internațional;
- d) torturarea unei persoane aflate sub paza făptuitorului sau asupra căreia acesta exercită controlul în orice alt mod, cauzându-i vătămări grave integrității corporale sau sănătății, dureri sau suferințe psihice, ce depășesc consecințele sancțiunilor admise de dreptul internațional;
- e) violul, exploatarea sexuală, constrângerea la prostituție, detenția ilegală a unei femei rămase gravidă în mod forțat, în scopul modificării compoziției etnice a unei populații, sterilizarea forțată sau orice altă formă de violență sexuală;

⁹ Legea nr. 64 din 04.04.2013 pentru modificarea și completarea Codului penal al Republicii Moldova, nr. 985-XV din

18 aprilie 2002. (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr. 115, art. 359)

- f) persecutarea unui grup sau a unei colectivități determinate, prin privare de drepturile fundamentale ale omului sau prin restrângerea exercitării acestor drepturi, pe motive de ordin politic, rasial, național, etnic, cultural, religios, sexual ori în funcție de alte criterii recunoscute ca inadmisibile în dreptul internațional;
- g) provocarea dispariției forțate a unei persoane, în scopul de a o sustrage de sub protecția legii, prin răpire, arestare sau deținere, la ordinul unui stat sau organizații politice ori cu autorizarea, sprijinul sau permisiunea acestora, urmate de refuzul de a admite că această persoană este privată de libertate sau de a furniza informații reale privind soarta care îi este rezervată ori locul unde se află, de îndată ce aceste informații au fost solicitate;
- h) aplicarea practicilor de apartheid;
- i) alte fapte inumane cu caracter similar ce cauzează cu intenție suferințe fizice sau psihice grave ori vătămări grave integrității corporale sau sănătății persoanei, se pedepsește cu închisoare de la 10 la 20 de ani.

(2) Săvârșirea, în condițiile indicate la aliniatul (1), a uneia dintre următoarele fapte:

- a) omorul uneia sau mai multor persoane;
- b) supunerea unei populații sau părți a acesteia, în scopul de a o distruge în tot sau în parte, la condiții de viață menite să determine distrugerea fizică a acesteia se pedepsește cu închisoare de la 15 la 20 de ani sau cu detențiune pe viață.

Articolul 137. Infracțiuni de război împotriva persoanelor

(1) Săvârșirea, în cadrul unui conflict armat cu caracter internațional, a uneia dintre următoarele fapte:

- a) constrângerea, prin violență sau amenințare, a uneia sau mai multor persoane prevăzute la art. 127¹, lit. a) la înrolare în forțele armate inamice;
- b) constrângerea cetățenilor părții inamice să ia parte la operațiunile militare îndreptate împotriva țării lor, chiar dacă ei erau înrolați în forțele armate ale acestei părți inamice înainte de începerea conflictului armat;
- c) menținerea ilegală în detenție sau întârzierea nejustificată a repatrierii uneia sau mai multor persoane prevăzute la art. 127¹, lit. a);
- d) transferarea, în mod direct sau indirect, de către un agent al părții ocupante, a unei părți a populației civile căreia el îi aparține, în teritoriul ocupat, deportarea sau transferarea de către acesta în interiorul sau în afara teritoriului ocupat a întregii populații civile din acest teritoriu sau a unei părți a acesteia se pedepsește cu închisoare de la 3 la 10 ani.

(2) Expunerea, în cadrul unui conflict armat cu sau fără caracter internațional, a unei persoane protejate de dreptul internațional umanitar la un pericol de moarte sau de vătămare gravă a sănătății prin:

- a) efectuarea experiențelor de orice fel, care nu sunt determinate de un tratament medical, terapeutic, spitalicesc, cu privire la care persoana

nu a consimțit în mod voluntar, expres și prealabil și care nu sunt efectuate în interesul acesteia;

b) prelevarea de țesuturi sau organe în scopul transplantului, cu excepția prelevării de sânge sau piele efectuate în scop terapeutic în conformitate cu principiile medicale general recunoscute și cu consimțământul voluntar, expres și prealabil al persoanei;

c) supunerea la metode de tratament nerecunoscute medical, fără ca acestea să fie necesare pentru sănătatea persoanei și fără ca ea să fi consimțit în mod voluntar, expres și prealabil, se pedepsește cu închisoare de la 8 la 12 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 3 la 5 ani.

(3) Săvârșirea, în cadrul unui conflict armat cu sau fără caracter internațional, împotriva uneia sau mai multor persoane protejate de dreptul internațional umanitar a uneia dintre următoarele fapte:

a) cauzarea cu intenție de suferințe fizice sau psihice grave ori vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății;

b) aplicarea torturii sau supunerea la tratamente inumane ori degradante, precum și mutilarea;

c) violul, exploatarea sexuală, constrângerea la prostituție, detenția ilegală a unei femei rămase gravidă în mod forțat, în scopul modificării compoziției etnice a unei populații, sterilizarea forțată sau orice altă acțiune violentă cu caracter sexual;

d) luarea de ostatici;

e) deportarea sau transferarea forțată, cu încălcarea regulilor generale de drept internațional, a unor persoane aflate în mod legal pe teritoriul unde are loc conflictul armat;

f) recrutarea și încorporarea copiilor care nu au împlinit vârsta de 18 ani în forțele armate naționale, precum și determinarea acestora, prin orice mijloace, să participe activ la operațiuni militare;

g) privarea de dreptul de a fi judecată de către o instanță legal constituită și imparțială, pronunțarea condamnării sau executarea acesteia fără respectarea unei proceduri legale și imparțiale, care să ofere garanțiile impuse de dreptul internațional, se pedepsește cu închisoare de la 10 la 20 de ani.

(4) Săvârșirea, în cadrul unui conflict armat cu sau fără caracter internațional, a omorului uneia sau mai multor persoane protejate de dreptul internațional umanitar se pedepsește cu închisoare de la 15 la 20 de ani sau cu detențiune pe viață.

- ♦ În scopul protecției persoanelor, inclusiv minore, de abuz sexual și exploatare sexuală legea penală stabilește și alte norme.

Articolul 165. Traficul de ființe umane

(1) Recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea unei persoane, cu sau fără consimțământul acesteia, în scop de exploatare sexuală

comercială sau necomercială, prin muncă sau servicii forțate, pentru cerșetorie, în sclavie sau în condiții similare sclaviei, de folosire în conflicte armate sau în activități criminale, de prelevare a organelor, țesuturilor și/sau celulelor, precum și de folosire a femeii în calitate de mamă-surogat, săvârșită prin:

- a) amenințare cu aplicarea sau aplicarea violenței fizice sau psihice nepericuloase pentru viața și sănătatea persoanei, inclusiv prin răpire, prin confiscare a documentelor și prin servitute, în scopul întoarcerii unei datorii a cărei mărime nu este stabilită în mod rezonabil, precum și prin amenințare cu divulgarea informațiilor confidențiale familiei victimei sau altor persoane atât fizice, cât și juridice;

- b) înșelăciune;

- c) abuz de poziție de vulnerabilitate sau abuz de putere, dare sau primire a unor plăți sau beneficii pentru a obține consimțământul unei persoane care deține controlul asupra unei alte persoane se pedepsește cu închisoare de la 6 la 12 ani, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 4000 la 6000 de unități convenționale, cu privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate sau cu lichidarea persoanei juridice.

(2) Aceleași acțiuni săvârșite:

- a) de către o persoană care anterior a săvârșit o faptă prevăzută la alin. (1);

- b) asupra a două sau mai multor persoane;

- c) asupra unei femei gravide;

- d) de două sau mai multe persoane;

- e) de o persoană publică, de o persoană cu funcție de răspundere, de o persoană cu funcție de demnitate publică, de o persoană publică străină sau de un funcționar internațional;

- f) cu aplicarea violenței periculoase pentru viața, sănătatea fizică sau psihică a persoanei;

- g) de deosebită cruzime pentru a asigura subordonarea persoanei ori prin folosirea violului, dependenței fizice, a armei se pedepsesc cu închisoare de la 7 la 15 ani, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 6000 la 8000 de unități convenționale, cu privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate sau cu lichidarea persoanei juridice.

(3) Acțiunile prevăzute la alin. (1) sau (2):

- a) săvârșite de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală;

- a¹) însoțite de contaminarea cu o boală venerică sau cu maladia SIDA;

- b) soldate cu vătămarea gravă a integrității corporale sau cu o boală psihică a persoanei, cu decesul ori sinuciderea acesteia se pedepsesc cu închisoare de la 10 la 20 de ani, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 3 la 5 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 8000 la 10000 de unități convenționale, cu privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate sau cu lichidarea persoanei juridice.

(4) Victima traficului de ființe umane este absolvită de răspundere penală pentru infracțiunile săvârșite de ea în legătură cu această calitate procesuală.

Articolul 206. Traficul de copii

(1) Recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea unui copil, precum și darea sau primirea unor plăți ori beneficii pentru obținerea consimțământului unei persoane care deține controlul asupra copilului, în scopul:

- a) exploatării sexuale, comerciale și necomerciale, în prostituție sau în industria pornografică;
- b) exploatării prin muncă sau servicii forțate;
- b¹) practicării cerșetoriei sau în alte scopuri josnice;
- c) exploatării în sclavie sau în condiții similare sclaviei, inclusiv în cazul adopției ilegale;
- d) folosirii în conflicte armate;
- e) folosirii în activitate criminală;
- f) prelevării organelor, țesuturilor și/sau celulelor umane;
- h) vânzării sau cumpărării se pedepsește cu închisoare de la 10 la 12 ani, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 4000 la 6000 de unități convenționale, cu privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate, sau cu lichidarea persoanei juridice.

(2) Aceleași acțiuni însoțite:

- a) de violență fizică și/sau psihică, de aplicare a armei de foc sau de amenințare cu aplicarea acesteia;
- b) de abuz și/sau violență sexuală;
- c) de profitare de abuz de autoritate sau de situația de vulnerabilitate a copilului, de amenințare cu divulgarea informațiilor confidențiale familiei copilului sau altor persoane;
- f) de prelevare a organelor, țesuturilor și/sau celulelor umane se pedepsesc cu închisoare de la 10 la 15 ani, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 6000 la 8000 de unități convenționale, cu privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate sau cu lichidarea persoanei juridice.

(3) Acțiunile prevăzute la alin. (1) sau (2):

- a) săvârșite de o persoană care anterior a săvârșit aceleași acțiuni;
- b) săvârșite asupra a doi sau mai multor copii;
- b¹) săvârșite de două sau mai multe persoane;
- c) săvârșite de o persoană publică, de o persoană cu funcție de răspundere, de o persoană cu funcție de demnitate publică, de o persoană publică străină sau de un funcționar internațional;
- d) săvârșite de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală;
- d¹) însoțite de contaminarea copilului cu o boală venerică sau cu maladia SIDA;
- e) soldate cu vătămarea gravă a integrității corporale sau cu o boală psihică a copilului, cu decesul sau sinuciderea acestuia;
- e¹) săvârșite asupra copilului care se află în îngrijirea, sub ocrotirea, sub protecția, la educarea sau la tratamentul făptuitorului;
- f) săvârșite asupra unui copil în vârstă de până la 14 ani se pedepsesc cu închisoare de la 15 la 20 de ani, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 3 la 5 ani

sau cu detențiune pe viață, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 8000 la 10000 de unități convenționale, cu privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate sau cu lichidarea persoanei juridice.

(4) *Victima traficului de copii este absolvită de răspundere penală pentru infracțiunile săvârșite de ea în legătură cu această calitate procesuală.*

Articolul 208¹. Pornografia infantilă

Producerea, distribuirea, difuzarea, importarea, exportarea, oferirea, vinderea, procurarea, schimbarea, folosirea sau deținerea de imagini sau alte reprezentări ale unui sau mai mulți copii implicați în activități sexuale explicite, reale sau simulate, ori de imagini sau alte reprezentări ale organelor sexuale ale unui copil, reprezentate de manieră lascivă sau obscenă, inclusiv în formă electronică se pedepsește cu închisoare de la 1 la 3 ani, cu amendă, aplicată persoanei juridice, de la 3000 la 5000 de unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate.

[Art. 208¹ completat prin Legea nr. 73 din 12.04.2012, în vigoare din 25.05.2012]

Articolul 208². Recurgerea la prostituția practică de un copil

Beneficierea, contra oricăror avantaje materiale, de serviciile sexuale prestate de către o persoană despre care se știa cu certitudine că nu a împlinit vârsta de 18 ani, se pedepsește cu închisoare de la 3 la 7 ani.

[Art. 208² introdus prin Legea nr. 73 din 12.04.2012, în vigoare din 25.05.2012]

După cum se vede, legislația națională conține mai multe norme penale care stabilesc răspundere pentru atentate la libertatea și inviolabilitatea sexuală a persoanei. Cu toate acestea, în Republica Moldova combaterea infracțiunilor privind viața sexuală rămâne un segment problematic. Potrivit unui studiu recent¹⁰, unul din cinci bărbați a făcut sex cu o femeie fără consimțământul ei, în timp ce aproape unul din patru bărbați a făcut sex cu o femeie care nu-și putea exprima consimțământul, fiind

sub influența alcoolului. Totodată, 18% dintre bărbații intervievați au recunoscut că au utilizat forța pentru a face sex cu partenera lor actuală, în timp ce 14% dintre persoanele respondente au utilizat forța pentru a face sex cu o fostă parteneră. În timp, datele statistice din ultimii ani indică în Republica Moldova un număr relativ constant și, având în vedere rezultatele studiului, mult sub cifra reală, al infracțiunilor înregistrate privind viața sexuală. Astfel, în anul 2011 au fost înregistrate 462 infracțiuni privind

¹⁰ Bărbații și egalitatea de gen în Republica Moldova. Centrul de Drept al Femeilor, 2015; disponibil pe:

cdf.md/files/resources/130/Raport_Barbatii%20si%20egalitatea%20de%20gen.pdf

viața sexuală, iar în 2012 numărul infracțiunilor înregistrate a crescut la 618 cazuri, pentru ca în 2013 să scadă la 608 infracțiuni. În 2014 s-a înregistrat din nou o creștere neînsemnată a numărului infracțiunilor privind viața sexuală, atingând cifra de 648 cazuri. Începând cu anul 2015 se atestă o descreștere continuă a numărului de infracțiuni din această categorie: 639 infracțiuni înregistrate privind viața sexuală în 2015, 618 cazuri înregistrate în 2016, în sfârșit, 578 infracțiuni înregistrate în 2017, inclusiv: viol – 296 cazuri sau 51%; acțiuni violente cu caracter sexual – 85 cazuri sau 15%; hărțuire sexuală – 28 cazuri sau 5%; raport sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani – 125 cazuri sau 22%; acțiuni perverse – 44 cazuri sau 7%. De mai remarcă că 19 infracțiuni au fost comise de minori.

Cifra relativ constantă a infracțiunilor înregistrate cu privire la viața sexuală din ultimii ani denotă, de rând cu altele, că nu se realizează unul din principalele scopuri ale pedepsei expus în Codul penal, și anume prevenirea săvârșirii altor infracțiuni. Aceste circumstanțe, precum și numărul infracțiunilor înregistrate mult sub estimările cercetărilor realizate anterior a determinat necesitatea efectuării Studiului „Analiza practicii judiciare privind infracțiunile cu caracter sexual pentru identificarea lacunelor care privesc victimele de remediu efectiv și protecție”, realizat de Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada”, cu suportul financiar al

Ambasadei SUA la Chișinău. Studiul relevă două concluzii ce merită atenție în contextul prezentului Raport:

- legislația penală a Republicii Moldova referitoare la infracțiunile cu caracter sexual nu este coroborată la cerințele standardelor internaționale în domeniu, elaborate din perspectiva promovării și protecției drepturilor fundamentale ale omului;
- mecanismul național de investigare și examinare judecătorească a cauzelor penale pe infracțiuni privind viața sexuală nu răspunde, în măsură deplină, cerințelor de realizare a dreptului victimei la un proces echitabil.

Recunoscând caracterul specific și extrem de sensibil al acestei categorii de infracțiuni, tratatele internaționale în domeniu propun instituirea unor garanții suplimentare pentru victimele infracțiunilor cu privire la viața sexuală. De rând cu altele, se pledează pentru realizarea dreptului victimei la intimitate, la asistență psihologică, juridică și medicală în cadrul procesului penal. Este promovată necesitatea eliminării condițiilor care admit înlăturarea răspunderii penale în rezultatul împăcării victimei cu infractorul.

Data fiind necesitatea ajustării legislației naționale, considerăm binevenită valorificarea recomandărilor studiului privind analiza compatibilității legislației penale naționale cu standardele recunoscute în plan internațional.

¹¹ Ibidem.

¹² Asigurarea drepturilor victimelor infracțiunilor privind viața sexuală. Analiza practicii judiciare din Republica Moldova.

Centrul Internațional „La Strada”, 2017; disponibil pe: lastrada.md/ro.electronic.pdf

II.

STANDARDE INTERNAȚIONALE
DE COMBATERE A VIOLENȚEI
SEXUALE ȘI A ABUZURILOR SEXUALE

Actele de violență și abuz sexual constituie încălcări extrem de grave ale drepturilor omului, fiind recunoscute în textele instrumentelor internaționale de protecție a drepturilor omului ca atentate la demnitatea și valoarea persoanei umane. Aceste acte încalcă dreptul la integritatea fizică și psihologică a persoanei, precum și dreptul la autonomie sexuală, care este un element al vieții private.

Violența sexuală și abuzul sexual sunt fenomene prezente la nivel mondial. Studiile constată că în mare parte violența sexuală se bazează pe dorința agresorului de a exercita putere și control, iar cel mai des în asemenea cauze victima este femeia.

Circa 10% din numărul total al femeilor au suferit de violență sexuală, agresorul făcând uz de forță. Violența sexuală împotriva femeii constituie de fapt o formă severă de violență pe motive de sex, o formă severă de manifestare a discriminării femeilor.

În 1993 Adunarea Generală a ONU a adoptat Declarația cu privire la eliminarea tuturor for-

melor de violență împotriva femeilor, care a pus bazele unor acțiuni la nivel internațional privind violența împotriva femeilor. În 2006, Secretarul General al ONU a prezentat un studiu aprofundat privind toate formele de violență împotriva femeilor, în care s-a referit la cadrul legal internațional cu privire la violența împotriva femeilor, referindu-se și la „practici promițătoare”, care au avut un oarecare succes în abordarea acestei probleme.

Cadrul normativ internațional traversează în ultima perioadă un proces de dezvoltare, inclusiv în ceea ce privește cerințele pe care trebuie să le îndeplinească urmărirea penală în cazurile de violență și abuz sexual. Totodată, atrocitățile constatate în unele „zone fierbinți”, care au impus implicarea forțelor internaționale, au dictat recunoașterea necesității protecției integrității sexuale a persoanei în cazul atacurilor asupra populației civile sau a conflictelor armate, ca fiind de o importanță deosebită. Violența sexuală constituie, în asemenea condiții, crimă de război sau crimă împotriva umanității. În baza liberului consimțământ Republica Moldova a devenit sau este în proces de a deveni parte la un șir de tratate internaționale în domeniu. Iată trei, cele mai relevante dintre ele în contextul prezentului Raport.

♦ STATUTUL DE LA ROMA AL CURȚII PENALE INTERNAȚIONALE

Statutul Curții Penale Internaționale (Statutul CPI) operează cu câteva categorii de infracțiuni – genocidul, crimele contra umanității, crimele de război, crimele de agresiune – și oferă definiții bazate pe drepturile omului, inclusiv referitoare la infracțiuni privind viața sexuală.

În conformitate cu art. 7 al Statutului CPI, crime împotriva umanității constituie faptele comise în cadrul unui atac generalizat sau sistematic, lansat împotriva unei populații civile și în cunoștință de acest atac inclusiv:

g) violul, sclavajul sexual, prostituția forțată, graviditatea forțată, sterilizarea forțată sau orice altă formă de violență sexuală de o gravitate comparabilă.

Structura art. 7 se constituie din două părți: prima parte enumeră faptele ce reprezintă crime contra omului (umanității), iar cea de-a doua parte dă definiția unora dintre ele.

Cu referință la obiectul de studiu, alin. (2), art. 7 oferă definiția termenului „graviditate forțată”:

*f) prin **graviditate forțată** se înțelege deținerea ilegală a unei femei însărcinate în mod forțat, cu intenția de a modifica compoziția etnică a unei populații sau de a comite alte violări grave ale dreptului internațional.*

¹³ Statutul de la Roma al Curții Penale Internaționale, adoptat la 17 iulie 1998. UN Doc. A/CONF. 183/9.

Potrivit art. 8 al Statutului CPI, **violul, sclavajul sexual, prostituția forțată, graviditatea forțată, astfel cum aceasta a fost definită la art. 7, paragraful 2**

f) sterilizarea forțată sau orice altă formă de violență sexuală pot fi calificate ca și crime de război atunci când se înscriu într-un plan sau o politică ori când ele fac parte dintr-o serie de crime analoge comise pe scară largă, precum și în cazul altor violări grave ale legilor și cutumelor aplicabile:

- conflictelor armate internaționale;
- conflictelor armate care nu prezintă un caracter internațional;
- conflictelor armate care opun în mod prelungit, pe teritoriul unui stat, autoritățile guvernului acestui stat și grupurile armate organizate sau grupuri armate organizate între ele.

O semnificație aparte poate fi atribuită art. 9 al Statutului CPI, care prevede elaborarea Elementelor constitutive ale crimelor, prevăzute inclusiv la art. art. 7, 8 ale Statutului. Elemen-

tele constitutive¹⁴, ca o anexă a Statutului CPI, oferă definiția mai multor termeni ce se referă la infracțiuni privind viața sexuală.

1. Violul, care include următoarele semne caracteristice:

- făptașul agrează corpul altei persoane prin comportament care rezultă o penetrare, oricât de mică, a oricărei părți a corpului victimei cu organul sexual, sau comite penetrare anală sau genitală a victimei cu orice obiect sau orice altă parte a corpului;
- invazia (acțiunea) a fost săvârșită prin forță sau prin amenințarea cu forța, sau prin constrângere, cum ar fi cea cauzată de teama de violență, prin violență, detenție, opresiune psihologică sau abuz de putere împotriva unei astfel de persoane sau altei persoane, sau profitând de un mediu coercitiv, sau invazia a fost comisă împotriva unei persoane incapabile de a da un consimțământ autentic.

2. Sclavia sexuală, care include următoarele semne caracteristice:

- făptașul a exercitat vreuna sau toate atribuțiile legate de dreptul de proprietate asupra uneia sau a mai multor persoane, cum ar fi cumpărarea, vânzarea, împrumutul persoanei sau prin impunerea unei privațiuni similare de libertate;
- făptașul a provocat o persoană sau persoane să se angajeze într-unul sau mai multe acte de natura sexuală.
- Se înțelege că o astfel de privare de libertate poate, în anumite circumstanțe, să includă muncă forțată excesivă sau reducerea unei persoane la un statut de servil. De asemenea, se înțelege că comportamentul descris prin acest element include traficul de persoane, în special a femeilor și copiilor.

¹⁴ Elementele infracțiunilor sunt reproduse din însemnările oficiale ale Adunării Statelor Părți la Statutul de la Roma al

Curtii Penale Internaționale, în prima sesiune. New York, 3-10 septembrie 2002

3. Prostituația forțată, care include următoarele semne caracteristice:

- făptașul a provocat una sau mai multe persoane să se angajeze într-unul sau mai multe acte de natură sexuală prin forță sau prin amenințarea cu forța, sau prin constrângere, cum ar fi cea cauzată de teama de violență, prin violență, detenție, opresiune psihologică sau abuz de putere, împotriva unei astfel de persoane sau altei persoane, sau profitând de un mediu coercitiv, sau invazia a fost comisă împotriva unei persoane incapabile de a da un consimțământ autentic;
- făptașul sau altă persoană a obținut sau se aștepta să obțină bani sau alte avantaje în schimbul sau în legătură cu faptele de natură sexuală.

4. Sterilizarea forțată, care include următoarele semne caracteristice:

- făptașul a privat una sau mai multe persoane de capacitate de reproducere biologică;
- comportamentul nu a fost nici justificat de tratamentul medical sau internarea în spital a persoanei sau persoanelor în cauză, nici efectuate cu acordul lor autentic.

5. Gravida forțată, care include următoarele semne caracteristice:

- făptașul a determinat forțat una sau mai multe femei să rămână însărcinate, cu intenția de a afecta compoziția etnică a oricărei populații sau de a comite alte încălcări ale dreptului internațional.

6. Violența sexuală, care include următoarele semne caracteristice:

- făptașul a comis acte de natură sexuală împotriva uneia sau mai multor persoane sau a provocat o persoană sau persoane să se angajeze într-un act de natură sexuală;
- acțiunea a fost săvârșită prin forță sau prin amenințarea cu forța, sau prin constrângere, cum ar fi cea cauzată de teama de violență, prin violență, detenție, opresiune psihologică sau abuz de putere, împotriva unei astfel de persoane sau altei persoane, sau profitând de un mediu coercitiv, sau invazia a fost comisă împotriva unei persoane incapabile de a da un consimțământ autentic.

Republica Moldova a ratificat Statutul de la Roma al Curții Penale Internaționale prin Legea nr. 212 din 09.09.2010 pentru ratificarea Statutului de la Roma al Curții Penale Internaționale¹⁵. În conformitate cu art. 1 al Statutului CPI, jurisdicția Curții este una complementară

față de cea a instanțelor naționale ale statelor care au ratificat Statutul. Dar ratificarea obligă Republica Moldova să-și ajusteze legea penală, inclusiv în ceea ce privește infracțiunile privind viața sexuală, la prevederile Statutului CPI.

¹⁵ Legea nr. 212 din 09.09.2010 pentru ratificarea Statutului de la Roma al Curții Penale Internaționale. (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr. 190, art. 624)

¹⁶ Convenția de la Lanzarote, adoptată la 25 octombrie 2007; disponibilă pe: <https://rm.coe.int/1680084822>

♦ CONVENȚIA CONSILIULUI EUROPEI CU PRIVIRE LA PROTECȚIA COPIILOR ÎMPOTRIVA EXPLOATĂRII SEXUALE ȘI A ABUZURILOR SEXUALE (CONVENȚIA DE LA LANZAROTE)¹⁶

Convenția de la Lanzarote stabilește ca infracțiuni diversele forme de abuz sexual asupra copiilor, inclusiv abuzul comis în familie, prin folosirea forței, coerciției sau amenințărilor. Convenția mai stabilește anumite tipuri de comportamente, clasificate drept infracțiuni, cum ar fi

implicarea în activități sexuale a unui copil care nu are vârsta legală, prostituția și pornografia infantilă. Noul instrument juridic asigură, de asemenea, protecția copiilor-victime în timpul procedurilor judiciare. Convenția criminalizează mai multe fapte prejudiciabile.

Articolul 18. Abuzuri sexuale

1. Fiecare parte va lua măsurile legislative sau de altă natură necesare pentru a se asigura de incriminarea următoarelor fapte comise cu intenție:
  - a) activități sexuale cu un copil care, potrivit prevederilor în vigoare ale dreptului național, nu a împlinit vârsta legală pentru viața sexuală;
  - b) activități sexuale cu un copil dacă:
    - se folosesc constrângerea, forța ori amenințările; sau
    - se abuzează de o poziție recunoscută ca fiind de încredere, de autoritate sau de influență asupra copilului, inclusiv în cadrul familiei; sau - se abuzează de o situație de vulnerabilitate deosebită a copilului, mai ales datorită unui handicap psihic sau fizic ori datorită unei situații de dependență.
2. În scopul aplicării paragrafului 1, fiecare parte va decide vârsta până la care este interzisă desfășurarea de activități sexuale cu un copil.
3. Prevederile paragrafului 1, lit. a) nu se aplică activităților sexuale consimțite între minori.

Articolul 19. Infracțiuni referitoare la prostituția infantilă

1. Fiecare parte va lua măsurile legislative sau de altă natură necesare pentru a se asigura de incriminarea următoarelor fapte comise cu intenție:
  - a) recrutarea unui copil pentru a practica prostituția sau determinarea unui copil să participe la prostituție;
  - b) constrângerea unui copil să se prostitueze sau obținerea unui profit din această activitate ori exploatarea în altă manieră a unui copil în asemenea scopuri;
  - c) recurgerea la prostituția infantilă.
2. În sensul prezentului articol, sintagma prostituție infantilă desemnează faptul de a folosi un copil pentru activități sexuale atunci când se oferă ori se promit sume de bani sau orice altă formă de remunerație ori de răsplată, indiferent dacă această plată, promisiune sau răsplată se oferă copilului ori unei terțe persoane.

¹⁶ Convenția de la Lanzarote, adoptată la 25 octombrie 2007; disponibilă pe: <https://rm.coe.int/1680084822>

Articolul 20. Infrațiuni referitoare la pornografia infantilă

1. Fiecare parte va lua măsurile legislative sau de altă natură necesare pentru incriminarea următoarelor fapte comise cu intenție și fără drept:

- a) producția de pornografie infantilă;
- b) oferirea sau punerea la dispoziție a pornografiei infantile;
- c) distribuirea sau transmiterea pornografiei infantile;
- d) procurarea de pornografie infantilă pentru sine sau pentru altul;
- e) deținerea de pornografie infantilă;
- f) obținerea accesului cu bună știință, prin intermediul tehnologiei informației și comunicațiilor, la pornografia infantilă.

2. În sensul prezentului articol, sintagma pornografie infantilă desemnează orice material care înfățișează, în manieră vizuală, un copil care desfășoară un comportament sexual explicit, real ori simulat, sau orice reprezentare a organelor sexuale ale unui copil, în principal pentru scopuri sexuale.

3. Fiecare parte își poate rezerva dreptul de a nu aplica, integral sau parțial, prevederile paragrafului 1, lit. a) și e) în ceea ce privește producția și deținerea:

- de materiale pornografice ce constau exclusiv în reprezentări simulate sau imagini realiste ale unui copil inexistent;
- de materiale pornografice care implică copii care au împlinit vârsta prevăzută în aplicarea art. 18, paragraful 2, dacă aceste imagini sunt produse și deținute de către aceștia cu consimțământul lor și numai pentru a fi folosite de către aceștia în intimitate.

4. Fiecare parte își poate rezerva dreptul de a nu aplica, integral sau parțial, prevederile paragrafului 1, lit. f).

Articolul 21. Infrațiunile legate de participarea unui copil la spectacole pornografice

1. Fiecare parte va lua măsurile legislative sau de altă natură necesare pentru a incrimina următoarele fapte comise cu intenție:

- a) recrutarea unui copil în vederea participării la spectacole pornografice sau favorizarea participării unui copil la asemenea spectacole;
- b) constrângerea unui copil să participe la spectacole pornografice sau obținerea unui profit din această activitate ori exploatarea în altă manieră a unui copil în asemenea scopuri;
- c) faptul de a asista, în cunoștință de cauză, la spectacole pornografice care implică participarea copiilor.

2. Fiecare parte își poate rezerva dreptul de a limita aplicarea paragrafului 1, lit. c) la cazurile în care copiii au fost recrutați sau constrânși în conformitate cu paragraful 1, lit. a) sau b).

Articolul 22. Coruperea copiilor

Fiecare parte va lua măsurile legislative sau de altă natură necesare pentru incriminarea faptei de a determina cu intenție, în scopuri sexuale, un copil care nu a împlinit vârsta prevăzută de art. 18, paragraful 2 să asiste la comiterea unui abuz sexual sau la desfășurarea de activități sexuale, chiar dacă nu este obligat să participe la acestea.

Articolul 23. Acostarea copiilor în scopuri sexuale

Fiecare parte va lua măsurile legislative sau de altă natură necesare pentru a incrimina propunerea făcută cu intenție de către un adult, prin intermediul tehnologiilor de comunicare și informare, pentru a întâlni un copil care nu a împlinit vârsta prevăzută de art. 18, paragraful 2, în scopul comiterii asupra acestuia a oricărei infracțiuni dintre cele prevăzute la art. 18, paragraful 1, lit. a) sau la art. 20, paragraful 1, lit. a), dacă propunerea a fost urmată de fapte materiale care conduc la o asemenea întâlnire.

Și Convenția Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale a fost ratificată de Republica Moldova, prin Legea nr. 263 din 19.12.2011¹⁷. Prevederile Convenției au caracter obligato-

riu pentru Republica Moldova începând cu 01.07.2012. În temeiul art. 2 al Legii nr. 263, Guvernul are sarcina să întreprindă măsurile necesare pentru implementarea la nivel național a prevederilor Convenției.

♦ CONVENȚIA CONSILIULUI EUROPEI PRIVIND PREVENIREA ȘI COMBATerea VIOLenȚEI ÎMPOTRIVA FEMEILOR ȘI A VIOLenȚEI DOMESTICE (CONVENȚIA DE LA ISTANBUL)¹⁸

Convenția privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și violenței domestice este primul document obligatoriu din punct de vedere juridic la nivel European pentru prevenirea, investigarea și pedepsirea actelor de violență în bază de gen. Prin elaborarea și adoptarea acestei Convenții, Statele părți „...recunosc, cu gravă îngrijorare, că femeile și fetele sunt expuse unui risc mai mare de violență de gen decât bărbații..., inclusiv unor forme grave de violență, cum ar fi violența domestică, hărțuirea sexuală, violul, căsătoria forțată, mutilarea

genitală, care constituie o încălcare gravă a drepturilor omului, ... totodată recunosc că și bărbații pot fi victime ale violenței...” Obiectivele Convenției sunt de a „proiecta un cadru cuprinzător, politici și măsuri pentru protecția și asistența tuturor victimelor violenței...” Părțile la Convenție sunt încurajate să aplice prezenta Convenție tuturor victimelor violenței, pe timp de pace și în situații de conflicte armate. Convenția de la Istanbul solicită părților să ia măsuri legislative pentru a asigura că sunt incriminate mai multe fapte prejudiciabile.

¹⁷ Legea nr. 263 din 19.12.2011 cu privire la ratificarea Convenției Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale. (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr. 21-24, art. 56)

¹⁸ Convenția de la Istanbul, adoptată la 11 mai 2011; disponibilă pe: coe.int/fr/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168008482e

Articolul 36. Violența sexuală, inclusiv violul

(1) Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a se asigura că sunt incriminate următoarele comportamente intenționate:
a) angajarea într-o penetrație vaginală, anală sau orală de natură sexuală neconsimțită a corpului unei alte persoane cu orice parte corporală sau obiect;
b) angajarea în alte acte neconsimțite de natură sexuală cu o persoană;
c) determinarea unei alte persoane să se angajeze în acte neconsimțite de natură sexuală cu un terț.

(2) Consimțământul trebuie dat voluntar, ca rezultat al liberului arbitru al persoanei, evaluat în contextul circumstanțelor înconjurătoare.

(3) Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a se asigura că dispozițiile alineatului 1 se aplică, de asemenea, actelor comise împotriva fostelor(foștilor) sau actualelor(actualilor) soții(soți) sau partene-re(i), așa cum sunt recunoscute(ți) acestea(aceștia) de legislația internă.

Articolul 37. Căsătoria forțată

(1) Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că acea conduită de forțare a unui adult sau a unui copil de a încheia o căsătorie este incriminată.

(2) Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că acea conduită intenționată de ademenire a unui adult sau a unui copil pe teritoriul unei Părți sau al unui Stat, alta(ul) decât aceea(aceia) în care el sau ea domiciliază, cu scopul forțării acestui adult sau copil să încheie o căsătorie, este incriminată.

Articolul 38. Mutilarea genitală a femeilor

Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a se asigura că următoarele conduite intenționate sunt incriminate:
a) extirparea, infibularea sau efectuarea oricărei alte mutilări, totale sau parțiale, a labia majora, labia minora sau a clitorisului unei femei;
b) constrângerea sau procurarea unei femei pentru a fi supuse oricăreia din acțiunile enumerate la punctul a);
c) incitarea, constrângerea sau procurarea unei fete pentru a se supune oricăreia din acțiunile enumerate la punctul a).

Articolul 39. Avortul forțat și sterilizarea forțată

Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a se asigura că următoarele conduite intenționate sunt incriminate:
a) efectuarea unui avort asupra unei femei fără consimțământul ei prealabil și informat;
b) efectuarea unei intervenții chirurgicale, care are drept scop sau efect încheierea capacității unei femei de a se reproduce în mod natural, fără consimțământul ei prealabil și informat sau fără înțelegerea procedurii.

Articolul 40. Hărțuirea sexuală

Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a se asigura că orice formă de conduită verbală, nonverbală sau fizică de natură sexuală, cu scopul sau cu efectul violării demnității unei persoane, în special atunci când se creează un mediu intimidant, ostil, degradant, umilitor sau jignitor, este supus unei sancțiuni penale sau alte sancțiuni legale.

Deschisă pentru semnare din data adoptării la cea de-a 121 Sesiune a Comitetului de Miniștri, Convenția de la Istanbul a intrat în vigoare la 1 august 2014. În temeiul Decretului Președintelui Republicii Moldova nr. 2511-VII din 15 decembrie 2016 privind aprobarea semnării Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, la 6 februarie 2017 Reprezentantul Permanent al Republicii Moldova pe lângă Consiliul Europei a semnat Convenția de la Istanbul. Procedura de semnare, potrivit art. 2 al Legii nr. 595-XIV din 24.09.1999 privind tratatele internaționale ale Republicii Moldova, a constituit actul de autentificare a textului tratatului internațional, care va fi urmat de

exprimarea, prin ratificare, a consimțământului Republicii Moldova de a fi parte la acest tratat. Convenția va fi introdusă în dreptul intern prin procedura ratificării, așa cum prevede art. 11 din Legea nr. 595. Între timp, având în vedere acest proces deja inițiat, este necesară, conform spiritului art. art. 4, 8 ale Constituției Republicii Moldova, ajustarea cadrului legislativ național relevant la cerințele Convenției de la Istanbul. În cele ce urmează ne propunem o analiză a compatibilității legislației penale autohtone referitoare la infracțiunile privind viața sexuală cu standardele recunoscute la nivel internațional din Tratatul internațional menționate în prezentul compartiment, în vederea constatării necesității de ajustare a legislației naționale.

III.

ANALIZA COMPATIBILITĂȚII
LEGISLAȚIEI PENALE NAȚIONALE
CU STANDARDELE INTERNAȚIONALE
ÎN DOMENIUL COMBATERII VIOLENȚEI
SEXUALE ȘI A ABUZURILOR SEXUALE

Statul are obligația pozitivă de a acorda în permanență atenția cuvenită problemei modernizării cadrului juridic, de a asigura implementarea

la nivel național a standardelor internaționale în domeniul promovării și protecției drepturilor omului.

III.1. DEFINIȚIILE VIOLENȚELOR SEXUALE ÎN CONFORMITATE CU STATUTUL CURȚII PENALE INTERNAȚIONALE

Statutul Curții Penale Internaționale definește **violul, sclavajul sexual, prostituția forțată, graviditatea forțată, sterilizarea forțată sau orice altă formă de violență sexuală de o gravitate comparabilă**

- drept *crime împotriva umanității*, atunci când sunt săvârșite în cadrul unui atac generalizat sau sistematic împotriva unei populații civile;
- drept *crime de război* atunci când sunt comise în cadrul unui conflict armat cu sau fără caracter internațional, inclusiv, în aceste condiții, împotriva uneia sau mai multor persoane protejate de dreptul internațional umanitar.

Totodată, după cum s-a precizat mai sus că, în temeiul art. 1 al Statutului CPI, care stabilește caracterul complementar jurisdicției Curții față de cea a instanțelor naționale ale statelor care au ratificat Statutul, Republica Moldova are obligația să-și ajusteze legea penală în strictă conformitate cu spiritul și normele Statutului CPI. În acest sens, Republica Moldova a adoptat Legea nr. 64 din 04.04.2013 pentru modificarea și completarea Codului penal, prin care a inclus în două articole incriminarea actelor cu caracter sexual (Partea Specială, Capitolul I. Infrațiuni contra păcii și securității omenirii, infrațiuni de război).

Articolul 135¹. Infrațiuni împotriva umanității

(1) Săvârșirea, în cadrul unui atac generalizat sau sistematic lansat împotriva unei populații civile și în cunoștință de acest atac, a uneia dintre următoarele fapte:

a) supunerea la sclavie sau traficul de ființe umane;

e) violul, exploatarea sexuală, constrângerea la prostituție, detenția ilegală a unei femei rămase gravidă în mod forțat, în scopul modificării compoziției etnice a unei populații, sterilizarea forțată sau orice altă formă de violență sexuală...

Articolul 137. Infrațiuni de război împotriva persoanelor

(3) Săvârșirea, în cadrul unui conflict armat cu sau fără caracter internațional, împotriva uneia sau mai multor persoane protejate de dreptul internațional umanitar a uneia dintre următoarele fapte:

c) violul, exploatarea sexuală, constrângerea la prostituție, detenția ilegală a unei femei rămase gravidă în mod forțat, în scopul modificării compoziției etnice a unei populații, sterilizarea forțată sau orice altă acțiune violentă cu caracter sexual.

Așadar, în linii mari legislația națională include prevederile Statutului de la Roma. Urmează de văzut dacă sunt necesare eventuale ajustări în aceste norme penale în vederea asigurării corespunderii lor depline cu spiritul și textul tratatului internațional.

- ♦ **Statutul CPI și Codul penal al Republicii Moldova plasează în prim plan Violul în lista infracțiunilor privind viața sexuală a persoanei. Astfel, se constată o coincidență deplină a înțelegerii, atât la nivel internațional, cât și la nivel național că violul este cea mai gravă infracțiune printre cele cu caracter sexual, care, de cele mai dese ori, cauzează victimei prejudiciu fizic și/sau traumă psihologică extrem de gravă, soldată cu dereglări neuro-psihice durabile în timp. În același timp, se constată că actele juridice menționate (național și internațional) dezvăluie o vizibilă diferență a încărcăturii de conținut (substanța) a acestui termen.**

Elementele constitutive ale Statutului CPI, atribuite Violului următoarele semne caracteristice: făptașul agresează corpul altei persoane prin comiterea acțiunii de penetrare, oricât de mică, a oricărei părți a corpului victimei cu organul sexual, sau comite penetrare anală sau genitală a victimei cu orice obiect sau orice altă parte a corpului. Deci, prin Viol, în sensul Statutului CPI, se înțelege **actul de penetrare a oricărei părți a corpului victimei cu organul sexual, precum și penetrarea anală sau genitală a victimei cu orice obiect ori cu orice altă parte a corpului.**

Considerăm relevant de menționat aici că, în mod similar cu Statutul CPI, Violul este definit și în Convenția privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice ca o angajare într-o penetrație vaginală, anală sau orală de natură sexuală neconsimțită a corpului unei alte persoane cu orice parte corporală sau obiect. **Consimțământul trebuie dat voluntar, ca rezultat al liberului arbitru al persoanei.**

Legea penală națională consideră Viol doar raportul sexual neconsimțit. Doctrina penală¹⁹, care ajută la înțelegerea și aplicarea univocă a dispozițiilor penale, explică raportul sexual ca fiind un act fiziologic de îmbinare a organelor genitale ale celor două sexe. Potrivit doctrinei, **în cazul violului prevăzut de Codul penal, are loc săvârșirea unui act sexual normal (sub aspect fiziologic), care constă în introducerea membrului viril în vagin sau în vestibulul vaginului, astfel creându-se condiții pentru concepere.** Conform acestei ipoteze, victima trebuie să aibă o altă apartenență sexuală decât autorul. Orice alte acte sau contacte sexuale nu pot intra sub incidența noțiunii de „raport sexual”, această distincție fiind importantă pentru delimitarea violului de alte infracțiuni privind viața sexuală.

În același timp, se constată că, în linii generale, există unitate de viziuni în privința modalităților de nesocotire a voinței victimei, prin înfrângerea rezistenței sau profitând de condiții defavorabile acesteia: constrângerea fizică, constrângerea psihică și profitarea de un mediu coercitiv sau de incapacitatea persoanei de a exprima consimțământul liber. Doar că actul internațional include și **aplicarea acestor acțiuni față de altă persoană, ca modalitate de constrângere** pentru atingerea scopului criminal. Doctrina penală națională nu face referință la o asemenea varietate de constrângere a victimei, în acest fel atestându-se o interpretare mai îngustă, la nivel național, a modalităților de nesocotire a voinței victimei violului. În consecință, se constată o definiție juridică a Violului, pe cât de largă în actul internațional, pe atât de îngustă în legea penală națională. Înlăturarea acestor divergențe în legea penală națională este obligatorie pentru Republicii Moldova, în virtutea calității sale de Parte la acest tratat internațional.

Concluzie. Includerea Violului în normele care definesc crimele împotriva umanității și crimele de război din Codul penal al Republicii Moldova este conformă cerințelor Statutului CPI. Totodată, se impune înglobarea elementelor caracteristice specificate în tratatele internaționale menționate în definiția Violului din legea penală națională. Realizarea acestui deziderat reclamă revizuirea normei articolului 171 din Codul penal al Republicii Moldova.

¹⁹ Sergiu Brânză, Xenofon Ulianovschi, Vitalie Stati, Ion Țurcanu, Vladimir Grosu. Dreptul penal. Partea specială.

♦ SCLAVAJUL SEXUAL

Statutul CPI include în lista crimelor împotriva umanității și crimelor de război Sclavajul sexual. Elementele constitutive ale Statutului CPI, identifică sclavia sexuală după următoarele semne caracteristice: exercitarea atribuțiilor legate de dreptul de proprietate asupra uneia sau a mai multor persoane, cum ar fi cumpărarea, vânzarea, împrumutul persoanei sau prin impunerea unei privațiuni similare de libertate; determinarea persoanei sau persoanelor să se angajeze într-unul sau mai multe acte de natură sexuală. Totodată se specifică, că o astfel de privare de libertate poate să includă muncă forțată excesivă sau reducerea unei persoane la un statut de servil, așa cum este definit în Convenția suplimentară privind abolirea sclaviei, comerțului cu sclavi și instituțiilor și practicilor similare sclaviei din 1956²⁰. Acest comportament include și traficul de ființe umane.

Din cele relatate rezultă că potrivit prevederilor Statutului CPI, sclavia sexuală include:

- preluarea ilegală în servitute, cumpărarea, vânzarea, promiterea sau cedarea cu titlu oneros sau prin succesiune, privarea în oricare alt mod de libertate a persoanei în scopul

obligării să se angajeze în unul sau mai multe acte de natură sexuală;

- reducerea persoanei la statut de servă pentru beneficii sexuale personale.

Deci, în linii mari este vorba de aceeași exploatare sexuală comercială sau necomercială, cum este explicată de doctrina națională. Diferența este că sclavajul sexual nu include și prostituția forțată, pentru care nu este neapărat obligatorie prezența elementului privării de libertatea de a se deplasa. Or, este logic că se regăsească în norma internațională concomitent termenii sclavia sexuală și prostituția forțată. Adoptând modificările și completările în Codul penal, prin Legea nr. 64 din 04.04.2013, legiuitorul național a decis să nu preia din textul original al Statutului CPI sintagma sclavajul sexual pe motiv că nu ar avea un sens clar în contextul legislației naționale, ci s-o substituie cu sintagma exploatarea sexuală.

De menționat că în legislația penală națională lipsește de altfel și o definiție a termenului exploatare sexuală. Această expresie se regăsește doar în art. 165 Cod penal (Traficul de persoane):

*„Recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea unei persoane, cu sau fără consimțământul acesteia, în scop de exploatare sexuală comercială sau necomercială...”, precum și în art. 206 Cod penal (Trafic de copii): „Recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea unui copil, precum și darea sau primirea unor plăți ori beneficii pentru obținerea consimțământului unei persoane care deține controlul asupra copilului, în scopul:
a) exploatării sexuale, comerciale și necomerciale, în prostituție sau în industria pornografică...”*

²⁰ Această Convenție, adoptată la 7 septembrie 1956, enumeră în art. 1 practicile analoage sclaviei, care atribuie persoanei statut de servil, inclusiv:

a) servitutea pentru datorii, adică starea sau condiția rezultată din faptul că un debitor s-a angajat să furnizeze în garanția unei datorii serviciile sale personale sau cele ale unei alte persoane asupra căreia are autoritate, dacă valoarea echitabilă a acestor servicii nu afectează lichidarea datoriei sau dacă durata acestor servicii nu este limitată și nici caracterul lor definit;

b) șerbă, adică condiția persoanei care este ținută prin lege, obicei sau acord, de a trăi și munci pe un pământ

aparținând unei alte persoane, făcând câteva servicii determinate, remunerate sau gratuit, fără posibilitatea de a-și schimba condiția...;

c) orice practică în virtutea căreia o femeie este, fără ca ea să aibă dreptul de a refuza, promisă sau dată în căsătorie în schimbul unei despăgubiri în bani sau în natură ori este cedată unei persoane, cu titlu oneros sau în alt mod, ori poate fi transmisă prin succesiune;

d) orice practică în virtutea căreia un copil este dat unei alte persoane, contra unei sume de bani sau nu, în vederea exploatării persoanei.

Așadar, nici în legea penală, în general, și nici în art. 165 Cod penal, în special, nu este dezvăluită încărcătura semantică a noțiunii exploatare sexuală comercială sau necomercială. În art. 206 Cod penal acest termen este utilizat ca o alternativă la prostituția practică de copil și la industria pornografică (una din varietăți de exploatare a victimei traficului).

O expunere analogică se conține și în pct. 2 din Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la practica aplicării legislației în cauzele despre traficul de ființe umane și traficul de copii”, nr. 37 din 22.11.2004²¹, cu modificări și completări. În pct. 4.1 al Hotărârii Plenului CSJ nr. 37/2004, cu modificări și în doctrina penală națională, cu referire la latura subiectivă a normei penale de trafic de persoane (Drept penal. Partea Specială, pag. 144), sunt date următoarele definiții:

- prin exploatare sexuală se înțelege impunerea persoanei la practicarea prostituției sau a altor acțiuni cu caracter sexual;

- prin exploatare sexuală comercială se înțelege activitatea aducătoare de profituri, care are drept urmare majorarea activului patrimonial al făptuitorului sau altor persoane, exprimându-se în folosirea victimei, prin constrângere, în prostituție sau în industria pornografică;
- prin exploatare sexuală necomercială se înțelege activitatea care nu are nici un impact direct asupra mărimii patrimoniului făptuitorului sau altor persoane, exprimându-se în căsătorie (inclusiv poligamică), concubinaj sau alte asemenea forme de coabitare, realizate pentru propria consumație a făptuitorului.

Deci, exploatarea sexuală, potrivit doctrinei, cuprinde acțiunile de constrângere la prostituție sau în industria pornografică ori pentru propria consumație a făptuitorului.

Elemente caracteristice noțiunii de exploatare sexuală necomercială se regăsesc și în norma penală, respectiv, în doctrina referitoare la art. 167 Cod penal (Sclavia și condițiile similare sclaviei):

„...făptuitorului i se incriminează fapta prejudiciabilă care se concretizează în oricare din următoarele trei acțiuni:

- a) punerea unei persoane în condiții în care o altă persoană exercită stăpânire asupra acesteia;*
- b) ținerea unei persoane în condiții în care o altă persoană exercită stăpânire asupra acesteia;*
- c) determinarea unei persoane, prin utilizarea înșelăciunii, constrângerii, violenței sau amenințării cu violența, să se angajeze sau să rămână în raport de concubinaj sau căsătorie.*

În legătură cu cea de-a treia acțiune alternativă este necesar a menționa că, potrivit prevederilor Convenției suplimentare privind abolirea sclaviei, comerțului cu sclavi și a instituțiilor și practicilor similare sclaviei, se asimilează sclaviei orice instituție sau practici în virtutea cărora:

- 1) o femeie, fără ca ea să aibă dreptul de a refuza, este promisă sau dată în căsătorie în schimbul unei despăgubiri, în bani sau în natură, vărsată părinților săi, tutorelui său, familiei sale sau oricărei alte persoane sau oricărui alt grup de persoane;*
- 2) soțul unei femei, familia sau clanul acestuia au dreptul de a o ceda unui terț, cu titlu oneros sau altfel;*
- 3) la moartea soțului său, femeia poate fi transmisă prin succesiune unei alte persoane...”*

Legea privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane nr. 241-XVI din 20.10.2005²² include în art. 2 noțiunea:

²¹ Publicată în Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2005, nr. 8, pag. 4; modificată prin Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova,

nr. 9 din 22.12.2008 și Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr. 13 din 22.12.2014.

3) *exploatare a persoanei – abuz față de persoană pentru a obține un profit, și anume:*

c) *obligarea la practicarea prostituției, la participarea la reprezentări pornografice în vederea producerii, difuzării și punerii în circulație a acestora pe orice cale, achiziționării, comercializării sau posedării de materiale pornografice, practicarea unor alte forme de exploatare sexuală.*

Din această noțiune pot fi deduse unele semne caracteristice ale exploatării sexuale a persoanei și anume:

- obligarea la practicarea prostituției (aceeași prostituție forțată – n.n.);
- obligarea de a participa la reprezentări pornografice;

- obligarea de a participa la producerea materialelor pornografice;
- expunerea persoanei unor alte forme de exploatare sexuală.

Totodată, Legea privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane (art. 2), precum și Hotărârea Plenului CSJ nr.37/2004 în pct. 4.3 cuprind și noțiunile:

8) *sclavie – stare sau condiție a persoanei asupra căreia se exercită unul sau mai multe drepturi ce derivă din dreptul de proprietate;*

9) *practici similare sclaviei – stare a persoanei ținute sau puse în situația în care o altă persoană are stăpânire asupra ei sau o impune, prin înșelăciune, prin amenințare cu forța, prin violență sau prin alte mijloace de constrângere, să presteze anumite servicii, inclusiv să se angajeze ori să rămână în raport de concubinaj sau de căsătorie. Sintagma să presteze anumite servicii are aici o încărcătură semantică destul de largă, care permite încadrarea și a serviciilor de natură sexuală.*

Din cele relatate rezultă că:

- în legislația națională de referință termenul exploatare sexuală nu oferă o claritate mai mare pentru calificarea faptelor, decât dacă rămâne termenul sclavaj sexual;
- termenul sclavaj sexual în accepția Statutului CPI nu include și prostituția forțată, de aceea în normele relevante ale Statutului CPI prostituția forțată se prezintă ca o crimă distinctă de sclavajul sexual;
- legislația națională și doctrina penală include în definiția termenului exploatare sexuală elementele de obligare la practicarea prostituției (constrângerea la prostituție). Prin urmare, varianta aleasă de legiuitorul autohton la

adoptarea Legii nr. 64/2013 de a substitui termenul sclavaj sexual cu termenul exploatare sexuală și menținerea concomitentă în dispoziția acestei norme a componentei constrângerea la prostituție în esență reprezintă o tautologie legislativă (constrângerea la prostituție se încadrează în termenul exploatare sexuală).

Concluzie. Pornind de la ideea că normele penale (art. 135¹ CP și art. 137 CP) sunt aplicabile în anumite situații specifice (extraordinare) – atacuri împotriva unei populații civile, conflicte armate cu sau fără caracter internațional, care implică de cele mai multe ori acțiuni de izolare și elemente de servitute în privința victimelor – considerăm mai rațională preluarea în legislația

²² Legea nr. 241-XVI din 20.10.2005 privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane. (Monitorul Oficial

al Republicii Moldova, 2005, nr. 164-167, art. 812)

penală națională (în normele menționate) a termenului original sclavaj sexual din Statutul CPI, el fiind mai indicat pentru situațiile în care sunt aplicabile normele art. 135¹ CP și art. 137 CP. Totodată, în favoarea preluării în norma penală națională a termenului original sclavaj sexual este și faptul că această expresie are un sens mai larg decât expresia exploatare sexuală. Ori, în noțiunea sclavia sexuală din Statutul CPI se menționează expres: „...comportamentul descris în acest element include traficul de persoane”. Astfel, considerăm că prin substituirea cu termenul exploatare sexuală (care este doar o varietate a traficului de persoane), legiuitorul național a diminuat sfera de aplicare a normelor art. 135¹ CP și art. 137 CP în raport cu prevederile tratatului internațional menționat.

Concomitent, ar fi oportună includerea în Codul penal a definiției sclavajul sexual, corespunzătoare normelor internaționale, care evidențiază

circumstanțele (situațiile specifice) de aplicare a normei. Dacă se va insista în continuare pe menținerea în normele penale respective a termenului exploatare sexuală, oricum este necesar, pentru a oferi claritate la aplicare, de inclus în Codul penal definiția acestui termen, iar din redacția actuală a normelor penale (art. 135¹ CP și art. 137 CP) de exclus sintagma constrângerea la prostituție, aceasta încadrându-se în termenul exploatare sexuală.

În altă ordine de idei, este necesar de analizat dacă norma art. 167 Cod penal este aplicabilă pentru cazuri specificate în art. 37 din Convenția **Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice**, care impune incriminarea **Căsătoriei forțate**. Astfel, potrivit Convenției de la Istanbul, fenomenul căsătoriei forțate reclamă măsuri ce urmează a fi incriminate de statele părți.

Articolul 37. Căsătoria forțată

(1) *Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că acea conduită de forțare a unui adult sau a unui copil de a încheia o căsătorie este incriminată.*

(2) *Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că acea conduită intenționată de ademenire a unui adult sau a unui copil pe teritoriul unei Părți sau al unui Stat, alta(ul) decât aceea(aceia) în care el sau ea domiciliază, cu scopul forțării acestui adult sau copil să încheie o căsătorie, este incriminată.*

Din această normă pot fi deduse:

- necesitatea incriminării conduitei de forțare a unui adult sau copil de a încheia căsătorie;
- necesitatea incriminării conduitei intenționate de ademenire a unui adult sau copil pe teritoriul altui stat decât cel de domiciliu al victimei cu scopul forțării acesteia să încheie căsătorie.

Potrivit Raportului explicativ la Convenția de la Istanbul, în timp ce unele victime ale mariajului forțat sunt obligate să încheie o căsătorie în țara unde trăiesc, altele sunt mai întâi duse într-o altă țară, deseori cea a strămoșilor lor, fiind obligate să se căsătorească cu un rezident din acea țară. Termenul „forțare” înseamnă

aplicarea forței fizice și psihologice în cazul în care se recurge la constrângere sau presiune. Termenul „ademenire” se referă la orice acțiune prin care făptașul ademenește victima să călătorească într-o altă țară, de exemplu pentru vizitarea unui membru al familiei care este bolnav. Infracțiunea este finalizată atunci când se încheie o căsătorie la care cel puțin o parte nu și-a dat consimțământul în mod voluntar. Aceste fapte trebuie reglementate în legea penală, luându-se în considerare standardele internaționale.

Considerăm că norma invocată în Convenția de la Istanbul se regăsește parțial în art. 167 al Codului penal al Republicii Moldova.

Articolul 167. Sclavia și condițiile similare sclaviei

Punerea sau ținerea unei persoane în condiții în care o altă persoană exercită stăpânire asupra acesteia sau determinarea ei, prin utilizarea înșelăciunii, constrângerii, violenței sau amenințării cu violență, să se angajeze sau să rămână în raport de concubinaj sau căsătorie...

Această infracțiune se atribuie la categoria infracțiunilor care atentează la libertatea persoanei. Latura obiectivă a infracțiunii încadrează și fapta de determinare a unei persoane, prin utilizarea înșelăciunii, constrângerii, violenței sau amenințării cu violență, să se angajeze sau să rămână în raport de concubinaj sau căsătorie.

Doctrina referitoare la art. 167 Cod penal indică drept una din cele 3 acțiuni prejudiciabile alternative care formează latura obiectivă a acestei fapte: determinarea unei persoane, prin utilizarea înșelăciunii, constrângerii, violenței sau amenințării cu violență, să se angajeze sau să rămână în raport de concubinaj sau căsătorie. Apropo, faptul că denumirea acestei norme penale este **Sclavia și condițiile similare sclaviei** nu are relevanță în contextul supus analizei, având în vedere că și doctrina²³ atrage atenție că denumirea unei norme nu se aplică în procesul de calificare a faptei prevăzute de acea normă. Menirea denumirii este de a facilita lucrul de identificare a normei necesare.

Modalitățile de determinare a victimei să încheie căsătorie, indicate în dispoziția articolului menționat, confirmă că pot fi în rol de victimă a acestei infracțiuni și persoane fără statut de

serv, în caz contrar fiind irelevantă necesitatea recurgerii la metode de forțare a încheierii căsătoriei.

După cum s-a mai menționat, dispoziția normei art. 167 Cod penal prevede înșelăciunea drept una din modalitățile utilizate de făptuitor pentru a determina o persoană să se angajeze în raport de concubinaj sau căsătorie. Ademenirea în scopul încheierii unei căsătorii forțate ar putea fi interpretată ca și formă a traficului de ființe umane în scop de exploatare sexuală necomercială. Cel puțin, așa abordare există pe plan internațional, dar asta rezultă și din Hotărârii Plenului CSJ nr. 37/2004.

De menționat că potrivit DEX, termenul înșelăciune semnifică ademenire, amăgire, înșelare, înșelătorie, momire, păcăleală... Prin urmare, dispoziția art. 167 Cod penal cuprinde în totalitate elementele încadrate în art. 37 al Convenției de la Istanbul.

Concluzie. Dispoziția normei art. 167 Cod penal al Republicii Moldova este aplicabilă asupra cazurilor de forțare sau ademenire a unei persoane, adult sau copil, să încheie căsătorie tot așa cum este prevăzută de art. 37 al Convenției de la Istanbul.

♦ PROSTITUȚIA FORȚATĂ

Statutul CPI include în lista crimelor împotriva umanității și crimelor de război Prostituția forțată. Elementele constitutive din Statutul CPI identifică Prostituția forțată după următoarele semne caracteristice: făptașul a provocat una sau mai multe persoane să se angajeze într-unul sau mai multe acte de natură sexuală

prin forță sau prin amenințarea cu forța, sau prin constrângere, cum ar fi cea cauzată de teama de violență, prin violență, detenție, opresiune psihologică sau abuz de putere, împotriva unei astfel de persoane sau altei persoane, sau profitând de un mediu coercitiv, sau invazia a fost comisă împotriva unei persoane incapabile

²³ Sergiu Brânză, Xenofon Ulianovschi, Vitalie Stati, Ion Țurcanu, Vladimir Grosu. Dreptul penal. Partea specială.

Ediția a II-a, 2005, pag.89.

de a da un consimțământ autentic; făptașul sau altă persoană a obținut sau se aștepta să obțină bani sau alte avantaje în schimbul sau în legătură cu faptele de natură sexuală.

Adoptând prin Legea nr. 64 din 04.04.2013 modificările și completările în Codul penal, legiuitorul național a decis să substituie sintagma prostituție forțată din textul original al Statutului CPI cu sintagma constrângerea la prostituție. Anterior ne-am referit la corelația noțiunilor exploatare sexuală și constrângerea la prostituție din textul normelor penale (art. 135¹ CP și art. 137 CP) și am tras concluzia că, în condițiile legislației naționale și înțelegerii doctrine a faptelor de exploatare sexuală, acestea încadrează și faptele care rezultă din sensul normelor Statutului CPI, în parte ce se referă la prostituția forțată. Prin urmare, considerăm că în cazul menținerii în continuare în dispozițiile relevante ale legii penale a sintagmei exploatare sexuală se impune necesitatea excluderii sintagmei constrângerea la prostituție.

În eventualitatea substituirii în textul legii penale a noțiunilor exploatare sexuală și sclavajul sexual va fi necesară completarea Codului penal cu o definiție a termenului constrângerea la prostituție. Actualmente doctrina penală

recunoaște constrângerea la prostituție drept o derivată a exploatarei sexuale comerciale a persoanei și, în consecință, o componentă a traficului de ființe umane. În același timp, art. 135¹, alin. (1), lit. a) CP recunoaște traficul de ființe umane ca o crimă distinctă, de rând cu constrângerea la prostituție, prevăzută în același alineat la lit. c).

Concluzie. Substituirea în textul normelor penale (art. 135¹ CP și art. 137 CP) a termenului prostituție forțată din textul original al Statutului CPI cu sintagma constrângerea la prostituție nu influențează substanțial starea de lucruri, decât doar că suntem în prezența unei tautologii legislative (constrângerea la prostituție se încadrează în termenul exploatare sexuală). În eventualitatea substituirii noțiunilor exploatare sexuală și sclavajul sexual în textul legii penale ar fi binevenită completarea Codului penal cu definiția termenului constrângerea la prostituție, care în esență ar rezulta din elementele caracteristice traficului de ființe umane și traficului de copii. Dar și în acest caz va fi necesară excluderea sintagmei constrângerea la prostituție din textul art. 135¹, alin. (1), lit. c) CP, având în vedere prezența traficului de ființe umane ca o crimă distinctă în același alineat la lit. a).

♦ GRAVIDITATEA FORȚATĂ

Statutul CPI include în lista crimelor împotriva umanității și crimelor de război Gravitatea forțată. Astfel, în conformitate cu alin. (1), art. 7 al Statutului CPI, gravitatea forțată este

recunoscută drept crimă împotriva umanității. Alin. (2), art. 7 al Statutului CPI oferă definiția termenului gravitate forțată:

f) prin gravitate forțată se înțelege deținerea ilegală a unei femei însărcinate în mod forțat, cu intenția de a modifica compoziția etnică a unei populații sau de a comite alte violări grave ale dreptului internațional. Potrivit art. 8 al Statutului CPI este considerată crimă de război „...gravitatea forțată, astfel cum aceasta a fost definită la art. 7, paragraful 2, lit. f)...”

Modificările și completările în Codul penal, operate prin Legea nr. 64 din 04.04.2013, au asigurat includerea în legea penală națională a acestui termen în următoarea redacție: detenția ilegală a unei femei rămase gravidă în mod forțat, în scopul modificării compoziției etnice a unei populații. Astfel, acest standard internațional a fost transpus în legislația națională păstrând litera și spiritul normei Statutului CPI.

Concluzie. Sintagma analizată este binevenită în normele care definesc crimele împotriva umanității și crimele de război din Codul Penal al Republicii Moldova și este conformă cerințelor Statutului CPI. Nu considerăm necesare careva modificări de ordin legislativ în această privință.

♦ STERILIZAREA FORȚATĂ

Statutul CPI definește Sterilizarea forțată ca fiind una din crimele împotriva umanității și crimele de război. Elementele constitutive identifică sterilizarea forțată după următoarele semne caracteristice: făptașul a privat una sau mai multe persoane de capacitatea de reproducere biologică; aceasta nu a fost justificată nici de tratamentul medical sau internarea în spital a persoanei sau persoanelor în cauză, nici efectuată cu acordul lor autentic.

Din definiția respectivă pot fi deduse următoarele acțiuni cu consecințe pasibile de pedeapsă:

- sterilizarea are ca și consecință lipsirea victimei de capacitatea de reproducere biologică;
- sterilizarea se face prin orice metodă și de către oricare persoană;
- sterilizării sunt supuse una sau mai multe persoane;
- sterilizarea este efectuată atât în instituția medicală, cât și înafara ei;
- sterilizarea este efectuată fără consimțământul informat al victimei;
- sterilizarea nu este dictată de necesitatea de tratament a victimei.

Modificările și completările în Codul penal, operate prin Legea nr. 64 din 04.04.2013, au asigurat includerea în legea penală națională a acestui termen, păstrând litera și spiritul normei Statutului CPI, fapt ce exclude imperativul operării ulterioare a modificărilor în dispoziția normelor penale a art. 135¹ CP și art. 137 CP. În același timp, este de reținut că normele art.

135¹ CP și art. 137 CP, care definesc sterilizarea forțată în calitate de crimă, nu descriu elementele ei caracteristice în dispoziția normei penale. În legătură cu aceasta are relevanță referința la Legea ocrotirii sănătății nr. 411-XIII din 28.03.1995²⁴, care prevede că sterilizarea chirurgicală la femei și la bărbați poate fi efectuată la dorința lor sau la indicația medicului, cu consimțământul scris al persoanei, în instituții medico-sanitare publice și private, în cazurile și în modul stabilit de Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale. Efectuarea sterilizării chirurgicale de către persoane fără studii medicale corespunzătoare, precum și în instituții medico-sanitare nespecializate, se pedepsește conform legii.

De asemenea, în conformitate cu Legea nr. 185-XV din 24.05.2001 cu privire la ocrotirea sănătății reproductive și planificarea familială²⁵, orice persoană are dreptul să utilizeze metode de contracepție și să refuze a le utiliza. Persoanei i se acordă asistență consultativă în alegerea metodei de contracepție, luându-se în considerare starea sănătății, vârsta și particularitățile individuale. Metoda chirurgicală de contracepție se aplică în baza acordului benevol informat. Modalitatea de aplicare a metodei chirurgicale de contracepție este stabilită într-un regulament aprobat de Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale.

Pentru situațiile de încălcare a condițiilor stabilite, Codul penal al Republicii Moldova conține o normă care incriminează sterilizarea ilegală a persoanei.

Articolul 160. Efectuarea ilegală a sterilizării chirurgicale

(1) Efectuarea ilegală a sterilizării chirurgicale de către medic se pedepsește cu amendă în mărime de până la 550 unități convenționale cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de până la 3 ani.

²⁴ Legea ocrotirii sănătății nr. 411-XIII din 28.03.1995, art. 31. (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1995, nr. 34, art. 373)

²⁵ Legea nr. 185-XV din 24.05.2001 cu privire la ocrotirea sănătății reproductive și planificarea familială, ar. 11. (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr.90-91, art. 697)

(2) Aceeași acțiune săvârșită:

a) în unități medico-sanitare nespecializate;
 b) de către o persoană fără studii medicale superioare speciale se pedepsește cu amendă în mărime de la 550 până la 850 unități convenționale sau cu închisoare de până la 3 ani, în ambele cazuri cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de până la 5 ani.

(3) Acțiunile prevăzute la alin.(1) sau (2), care:

b) au cauzat din imprudență o dereglare îndelungată a sănătății ori o vătămare gravă a integrității corporale sau a sănătății;
 c) au provocat din imprudență decesul pacientului se pedepsesc cu închisoare de la 3 la 6 ani cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de până la 5 ani.

Potrivit doctrinei penale, asigurarea libertății reproductive a persoanei presupune că sterilizarea chirurgicală voluntară la femei și la bărbați poate fi efectuată la dorința lor sau la indicația medicului, cu consimțământul în scris al persoanei, în cazurile și în modul stabilit de ministerul de resort. Prin sterilizare chirurgicală trebuie de înțeles influențarea asupra corpului persoanei, pe calea intervenției chirurgicale, în vederea lipirii acesteia de capacitatea de reproducere, cu păstrarea potenței sexuale. Sterilizarea chirurgicală se efectuează în scopuri de contracepție sau de profilaxie, tratament al bolilor aparatului urogenital. Sub incidența acestei norme penale intră numai sterilizarea săvârșită prin metoda chirurgicală. Dacă sterilizarea a fost realizată prin alte metode (de exemplu, prin iradiere), fapta urmează a fi calificată în funcție de gravitatea vătămării integrității corporale sau a sănătății. Efectuarea ilegală a castrării având ca efect inerent pierderea organelor de reproducere se califică ca vătămare gravă a integrității corporale sau a sănătății.

Pentru ca sterilizarea chirurgicală să atragă răspunderea penală în temeiul art. 160 CP, ea trebuie să fie ilegală, adică să fie efectuată altfel decât în cazurile și în modul stabilit de autoritatea centrală de specialitate (contrar protocoalelor medicale stabilite în această privință, în prezența contraindicațiilor medicale etc.). În același timp, se are în vedere efectuarea sterilizării chirurgicale, deși ilegale, dar cu consimțământul victimei. În lipsa consimțământului

victimei sau comisă prin constrângere fapta de sterilizare a persoanei urmează a fi calificată în funcție de gravitatea vătămării integrității corporale sau a sănătății.

Combaterii sterilizării forțate este consacrată și o normă a **Convenției privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice**²⁶, care indică necesitatea incriminării faptei de efectuare a unei intervenții chirurgicale, care are drept scop sau efect încheierea capacității unei femei de a se reproduce în mod natural, fără consimțământul ei prealabil și informat sau fără înțelegerea procedurii.

Concluzie. Includerea sintagmei Sterilizarea forțată în normele care definesc crimele împotriva umanității și crimele de război din Codul penal al Republicii Moldova este conformă cerințelor Statutului CPI. Cadrul legislativ național, inclusiv legea penală, recunosc caracterul prejudiciabil al componentelor definiției Sterilizarea forțată, așa cum rezultă din noțiunea specificată în Elementele constitutive ale Statutului CPI și în norma Convenției privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și violenței domestice. Norma specială ce se conține în art. 160 Cod penal prevede răspundere pentru acțiuni de sterilizare ilegală, îndeplinite cu consimțământul victimei. Faptele de sterilizare fără consimțământul victimei, așa cum orientează doctrina, urmează a fi calificate drept vătămare gravă sau medie, în funcție de gravitatea vătămării integrității corporale sau a sănătății. Prin urmare, deși nu este o normă

²⁶ A se vedea: Convenția de la Istanbul, art. 39.

penală distinctă referitoare la sterilizarea persoanei, efectuată prin constrângere sau în lipsa consimțământului, oricum aceste fapte sunt

pasibile de răspundere penală, după caz, în temeiul art. 151 sau art. 152 ale Codului penal al Republicii Moldova.

AVORTUL FORȚAT

Aceeași normă a **Convenției privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice**²⁷, este consacrată și Avortului forțat.

Articolul 39. Avortul forțat și sterilizarea forțată

Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a se asigura că următoarele conduite intenționate sunt incriminate:

a) efectuarea unui avort asupra unei femei fără consimțământul ei prealabil și informat...

Această normă atenționează asupra pericolului social al faptelor de întrerupere intenționată a sarcinii fără consimțământul prealabil și în cunoștință de cauză al victimei. Întreruperea sarcinii include oricare dintre diversele procedee care au ca rezultat expulzarea produsului de concepție. Totodată, norma Convenției

„...nu are scopul de a criminaliza orice intervenții medicale sau procedee chirurgicale efectuate, de exemplu, cu scopul de a ajuta o femeie prin salvarea vieții ei, sau pentru a ajuta o femeie lipsită de discernământ. Scopul acestei prevederi este, mai degrabă, de a sublinia importanța respectării drepturilor reproductive ale femeilor...”²⁸

Codul Penal al Republicii Moldova incriminează faptele de „provocare ilegală” a avortului în articolul 159, cu următoarea redacție:

Articolul 159. Provocarea ilegală a avortului

(1) Întreruperea cursului sarcinii, prin orice mijloace, săvârșită:
a) în afara instituțiilor medicale sau cabinetelor medicale autorizate

²⁷ Ibidem.

²⁸ Raport explicativ la Convenția privind prevenirea

și combaterea violenței împotriva femeilor și violenței în familie, pag. 30.

în acest scop;

- b) de către o persoană care nu are studii medicale superioare speciale;*
- c) în cazul sarcinii ce depășește 12 săptămâni, în lipsa indicațiilor medicale, stabilite de Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale;*
- d) în cazul contraindicațiilor medicale pentru efectuarea unei asemenea operații;*
- e) în condiții antisănătare se pedepsește cu amendă în mărime de la 550 la 850 unități convenționale sau cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de până la 3 ani, sau cu închisoare de până la 2 ani.*

(2) Aceeași acțiune:

- b) care a cauzat din imprudență o vătămare gravă ori medie a integrității corporale sau a sănătății;*
- c) care a provocat din imprudență decesul victimei se pedepsește cu închisoare de la 1 la 6 ani cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de până la 5 ani.*

Conform doctrinei prin întreruperea cursului sarcinii se înțelege expulzarea sau suprimarea produsului concepțiunii, când acesta este neviabil (în primele 22-28 de săptămâni ale gravidității), sau suprimarea produsului concepțiunii, când acesta este viabil (în faza finală a gravidității). În contextul infracțiunii prevăzute la art. 159 CP se are în vedere întreruperea cursului sarcinii numai cu consimțământul femeii însărcinate. Dacă ea nu și-a dat consimțământul la avort, cele comise trebuie calificate conform art. 151 din Codul penal al Republicii Moldova.²⁹

Nu putem să împărtășim pe deplin această poziție din următoarele considerente. Prin Ordinul Ministerului Sănătății nr. 647 din 21 septembrie 2010 a fost aprobat Regulamentul privind efectuarea întreruperii voluntare a cursului sarcinii³⁰. Potrivit Regulamentului, întreruperea voluntară a cursului sarcinii după primele 12 săptămâni și până la sfârșitul săptămânii a 21-a de sarcină se efectuează doar în instituțiile medico-sanitare publice, *la indicații medicale* (malformații fetale incompatibile cu viața/incurabile; stări în urma tratamentului chirurgical cu înlăturarea unui organ vital important; maladii sau stări patologice care pun în pericol sănătatea și viața femeii gravide) și *sociale* (vârsta femeii gravide sub 18 ani și peste 40 ani; sarcina survenită în urma violului, incestului

sau a traficului de ființe umane; divorț în timpul sarcinii; decesul soțului în timpul sarcinii; privațiune de libertate sau de drepturi părintești a unuia sau a ambilor soți; femeile gravide aflate în procesul de migrație; femeile gravide cu 5 și mai mulți copii; femeile gravide care au în grijă lor un copil mai mic de 2 ani și unul sau mai mulți membri ai familiei încadrați în gradul I de invaliditate; asocierea a minim 2 circumstanțe – lipsa domiciliului, lipsa surselor financiare de existență, abuz de alcool sau/și droguri, acte de violență domestică, vagabondaj etc.).

În pofida faptului că în titlul și în cuprinsul Regulamentului se utilizează expresia întreruperea voluntară a cursului sarcinii, fișa medicală pentru efectuarea întreruperii voluntare a cursului sarcinii (Formularul nr. 003-3/e), care constituie anexa nr. 2 la Ordinul Ministerului Sănătății citat, conține o rubrică, în compartimentul „Anamneza ginecologică”, în care trebuie specificate motivele întreruperii sarcinii. (Motivele întreruperii sarcinii actuale (de specificat): la dorință, la indicații medicale, la indicații medicale sociale). Astfel, potrivit textului menționat din fișa medicală, dorința (consimțământul) femeii gravide, este prezentată ca o alternativă a indicației medicale sau indicației sociale. Acest mod de abordare poate constitui o premisă pentru pericolul de întrerupere a sar-

²⁹ Dreptul penal. Partea specială. Ediția a II-a, 2015, pag. 123.

³⁰ Ordinul Ministerului Sănătății nr. 647 din 21.09.2010 cu privire la efectuarea întreruperii voluntare a cursului sarcinii

în condiții de siguranță. (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr.241-246, art. 948)

cinii fără consimțământul conștient al femeii, mai ales în condițiile femeii aflate în procesul de migrație, a femeii private de libertate, a femeii fără domiciliu și surse de existență, care face abuz de alcool/droguri etc.

Este relevantă, din această perspectivă, analiza conținutului art. 159 din Codul penal al Republicii Moldova. Dispoziția normei penale precitate nu stipulează „întreruperea voluntară sau consimțită”, ci doar „întreruperea cursului sarcinii”. Astfel, stricto sensu, din punctul de vedere a calificării faptei în temeiul art. 159 CP, întreruperea sarcinii nu va avea nici o relevanță, deși neconsimțită, dar cu respectarea tuturor cerințelor (în lipsa condițiilor specificate în alin. (1), lit. a) – e) sau alin. (2), lit. b) – c).

Cu titlul de exemplu vom elucida fapta specificată la art. 159, alin. (1), lit. c) CP: Întreruperea cursului sarcinii, prin orice mijloace, săvârșită în cazul sarcinii ce depășește 12 săptămâni, în lipsa indicațiilor medicale, stabilite de Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale. Rezultă că vor fi prezente elementele componente de infracțiune în cazul când fapta de întrerupere a cursului sarcinii a avut loc în lipsa indicațiilor medicale. Dimpotrivă, nu va fi considerată faptă prejudiciabilă, prevăzută de art. 159 CP, acțiunea de întrerupere a cursului sarcinii, fără consimțământul femeii, dar fiind prezente indicațiile medicale. Convenția de la Istanbul pune în prim plan anume consimțământul prealabil informat al femeii în cazul întreruperii cursului sarcinii. Norma art. 159 CP, care este o normă penală specială în acest sens, nu oferă vreo garanție în această privință și, totodată, măsuri coercitive pentru cazurile de întrerupere a cursului sarcinii în lipsa consimțământului prealabil informat al femeii. Ori, deși se pare că în condițiile legislației actuale efectuarea avortului fără consimțământul prealabil și informat al femeii este puțin probabil, totuși nu poate fi exclusă o asemenea situație.

Revenind la doctrina referitoare la infracțiunea prevăzută de art. 159 CP, constatăm că norma penală de referință este aplicabilă numai în cazul întreruperii cursului sarcinii cu consimțământul femeii însărcinate. Dacă femeia nu și-a dat consimțământul la avort, cele comise trebuie calificate conform art. 151 CP, deoarece Regulamentul de apreciere medico-legală a gravității vătămării corporale, nr.199 din 27.06.2003, cu modificări și completări, stabilește în pct. 60 că întreruperea sarcinii

face parte din vătămarile corporale grave. Concomitent, doctrina specifică la art. 151 CP că avortul fără consimțământul victimei urmează a fi calificat drept vătămare gravă a integrității corporale sau a sănătății persoanei. Totuși, aceeași doctrină (art. 151 Cod penal) stipulează că vătămarea intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății constituie fapta prejudiciabilă care se poate concretiza în acțiune (lovire, înjunghiere, otrăvire, aruncare de substanțe corozive, transmiterea unei boli contagioase etc.) sau inacțiune, având ca motiv răzbunarea, gelozia, invidia, ura etc. De asemenea, urmează de reținut că, în conformitate cu același pct. 60 al Regulamentului nr. 199, întreruperea sarcinii se referă la vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății, dacă se află în legătură de cauzalitate directă cu trauma. Totodată, pct. 26 al Regulamentului indică asupra vătămării grave a integrității corporale sau a sănătății ca produs al întreruperii post-traumatice a sarcinii.

Din cele menționate rezultă că în cazul faptei calificate în temeiul art. 151 CP, întreruperea sarcinii nu este intenția făptuitorului, ci consecințele faptei sale de vătămare intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății, comisă prin acțiuni de lovire, înjunghiere, otrăvire, aruncare de substanțe corozive, transmiterea unei boli contagioase etc. În cazul faptei de întrerupere a cursului sarcinii fără consimțământul femeii gravide, făptuitorul nu are intenția de vătămare gravă a integrității corporale sau a sănătății, ci mai degrabă este preocupat de dorința de a „favoriza femeia aflată în impas”.

Dar nu sunt excluse și cazurile de manifestare a excesului de zel în exercitarea activității de muncă și/sau atitudine de desconsiderare a dreptului femeii gravide de a decide în definitiv pe marginea sarcinii. Oricum, indiferent de mobilul care ghidează acțiunile făptașului, care este subiect special, considerăm că fapta de întrerupere a cursului sarcinii fără consimțământul femeii gravide trebuie să fie sancționată în temeiul art. 159 CP (Provocarea ilegală a avortului), care este o normă specială din perspectiva subiectului discutat.

Concluzie. Legislația națională, inclusiv legea penală, recunosc caracterul prejudiciabil al avortului comis fără consimțământul persoanei. Totuși, considerăm că răspunderea pentru acțiuni de provocare a avortului fără consimțământul victimei este mai binevenită să fie stabilită în norma specială a art. 159 Cod penal.

³¹ Ministerul Sănătății, Regulamentul de apreciere medico-legală a gravității vătămării corporale, nr. 199 din

27.06.2003. (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr. 170-172, art. 224)

MUTILAREA GENITALĂ A FEMEILOR

Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice atenționează și asupra pericolului social al faptelor de Mutilare genitală a femeilor.

Articolul 38. Mutilarea genitală a femeilor

Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a se asigura că următoarele conduite intenționate sunt incriminate:

- a) extirparea, infibularea sau efectuarea oricărei alte mutilări, totale sau parțiale, a labia majora, labia minora sau a clitorisului unei femei;*
- b) constrângerea sau procurarea unei femei pentru a fi supuse oricăreia din acțiunile enumerate la punctul a);*
- c) incitarea, constrângerea sau procurarea unei fete pentru a se supune oricăreia din acțiunile enumerate la punctul a).*

Legislația penală a Republicii Moldova nu are o normă distinctă care ar recunoaște drept infracțiune mutilarea genitală a femeii. În același timp, asemenea fapte sunt pasibile de răspundere penală în temeiul normelor penale care stabilesc pedeapsă pentru vătămarea integrității corporale sau sănătății, în funcție de gravitatea vătămării (art. 151-152 Cod penal, vătămarea intenționată gravă sau medie a integrității corporale sau a sănătății).

Regulamentul de apreciere medico-legală a gravității vătămării corporale nr. 199 din 27.06.2003 nu conține descrieri concrete referitoare la mutilările, totale sau parțiale, a labia majora, labia minora sau a clitorisului, asemenea cazuri nefiind stabilite în practică. Totodată, Regulamentul nr. 199 stabilește în pct. pct. 26, 54 că anumite consecințe post-traumatice, neprimejdioase pentru viață, precum pierderea anatomică a unui organ sau a funcției lui pot face parte din vătămările corporale grave. În funcție de circumstanțele individuale ale cazului, faptele pot fi calificate potrivit elementelor cu caracter agravant – vătămări a integrității corporale sau sănătății comise prin schingiuire sau tortură.

Concluzie. Legea penală națională pedepsește faptele prejudiciabile soldate cu vătămări a integrității corporale sau a sănătății. Nu considerăm necesară o prevedere/normă aparte referitoare la Mutilarea genitală a femeii.

- ♦ Statutul CPI încheie enumerarea crimelor împotriva umanității și de război cu tentă sexuală prin expresia **„sau orice altă formă de violență sexuală”**. Elementele constitutive ale Statutului CPI, identifică violența sexuală după următoarele semne caracteristice: făptașul a comis acte de natură sexuală împotriva uneia sau mai multor persoane sau a provocat o persoană sau persoane să se angajeze într-un act de natură sexuală; acțiunea a fost săvârșită prin forță sau prin amenințarea cu forța, sau prin constrângere, cum ar fi cea cauzată de teama de violență, prin violență, detenție, opresiune psihologică sau abuz de putere împotriva unei astfel de persoane sau altei persoane, sau profitând de un mediu coercitiv, sau acțiunea a fost comisă împotriva unei persoane incapabile de a da un consimțământ autentic.

Se cuvine să reținem că definiția din norma internațională operează cu termeni deschiși, de tipul acte de natură sexuală. Astfel a fost utilizată o formulă mai flexibilă, având în vedere diversitatea relațiilor interumane. Deci, chiar și în Statutul Curții Penale Internaționale termenul violență sexuală poartă mai degrabă un caracter generic, care, pe de o parte, recunoaște și include faptele prejudiciabile enumerate în normele de referință drept varietăți ale violenței sexuale. Pe de altă parte, termenul indică asupra caracterului neexhaustiv al acestora, lăsând deschisă posibilitatea încadrării juridice și a altei fapte de natură sexuală, care, „...în

momentul săvârșirii, era considerată infracțiune potrivit principiilor generale de drept recunoscute de națiunile civilizate”³².

Termenul orice altă formă de violență sexuală

din Statutul Curții Penale Internaționale s-a materializat în legea penală națională în două feluri.

1. A fost preluată ca formulă intactă în norma art. 135¹ Cod penal:

Articolul 135¹. Infracțiuni împotriva umanității

(1) Săvârșirea, în cadrul unui atac generalizat sau sistematic lansat împotriva unei populații civile și în cunoștință de acest atac, a uneia dintre următoarele fapte:

e) violul, exploatarea sexuală, constrângerea la prostituție, detenția ilegală a unei femei rămase gravidă în mod forțat, în scopul modificării compoziției etnice a unei populații, sterilizarea forțată **sau orice altă formă de violență sexuală...**

2. A fost preluată în variantă modificată în norma art. 137 Cod penal:

Articolul 137. Infracțiuni de război împotriva persoanelor

(3) Săvârșirea, în cadrul unui conflict armat cu sau fără caracter internațional, împotriva uneia sau mai multor persoane protejate de dreptul internațional umanitar a uneia dintre următoarele fapte:

c) violul, exploatarea sexuală, constrângerea la prostituție, detenția ilegală a unei femei rămase gravidă în mod forțat, în scopul modificării compoziției etnice a unei populații, sterilizarea forțată **sau orice altă acțiune violentă cu caracter sexual...**

Legislația penală națională nu oferă o definiție a termenului violență sexuală. Nu se conține nimic concret în această privință nici în doctrina penală. O abținere în acest sens se constată și în actele cu caracter explicativ ale Curții Supreme de Justiție. Este de înțeles această abordare rezervată având în vedere că orice încercare de a defini un termen, o expresie inevitabil îngustează conținutul ei semantic. Or, actualmente acest termen permite încadrarea oricăror fapte de natură sexuală care atentează la inviolabilitatea

și libertatea sexuală a persoanei, comise în lipsa consimțământului liber exprimat al victimei.

Totuși, se cuvine să menționăm că definiția termenului violență sexuală se conține în art. 2 al Legii nr. 45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie³³, în contextul definirii formelor de violență în familie. Potrivit acestei legi, „violență sexuală este orice violență cu caracter sexual sau orice conduită sexuală ilegală în cadrul familiei sau în alte relații interpersonale, cum ar fi violul

³² Statutul de la Roma al Curții Penale Internaționale, art. 7, alin. (2).

³³ Legea nr. 45-XVI din 01.03.2007 cu privire la prevenirea

și combaterea violenței în familie. (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr. 55-56, art. 178)

conjugal, interzicerea folosirii metodelor de contracepție, hărțuirea sexuală; orice conduită sexuală nedorită, impusă; obligarea practicării prostituției; orice comportament sexual ilegal în raport cu un membru de familie minor, inclusiv prin mângâieri, sărutări, pozare a copilului și prin alte atingeri nedorite cu tentă sexuală; alte acțiuni cu efect similar”. Definiția citată descrie fapte concrete cu caracter sexual care se regăsesc în acest termen și, totodată, lasă deschisă posibilitatea încadrării în această noțiune și a altor fapte de natură sexuală, săvârșite intenționat și în lipsa liberului consimțământ al persoanei. Astfel, se urmărește o modalitate unică, la nivel internațional și național, de prezentare a noțiunii violența sexuală .

Analizând această situație din perspectiva principiului legalității, potrivit căruia legea penală constituie un ansamblu de reguli juridice, formulate într-o manieră clară, concisă și precisă, considerăm relevantă explicația Curții Constituționale pe marginea acestui subiect. „...Potrivit jurisprudenței Curții Europene, cerința clarității legii penale este asigurată atunci când un justițabil are posibilitatea de a cunoaște conținutul acesteia din însuși textul său, la nevoie cu ajutorul interpretării normei de către instanțe și în urma obținerii unei asistențe judiciare adecvate, precum și faptul că principiul previzibilității legii nu se opune ideii ca persoana în cauză să fie determinată să recurgă la îndrumări clarificatoare pentru a putea evalua, într-o măsură rezonabilă în circumstanțele cauzei, consecințele ce ar putea rezulta dintr-o anumită faptă”. (Cantoni v. Franța, [MC], hotărâre din 15 noiembrie 1996, §§ 29 și 35; Dragotoni și Militaru-Pidhorni v. România, hotărâre din 24 mai 2007, §§ 33-34 și 35; Sud Fondi - S.R.L. și alții v. Italia, hotărâre din 20 ianuarie 2009, §§ 107-109)³⁴.

După cum s-a menționat supra, norma internațională referitoare la violența sexuală se regăsește în dispoziția art. 137 al Codului penal în variantă modificată, cu sintagma „orice altă acțiune violentă cu caracter sexual”. Această formulare este similară normei art. 172 CP (Ac-

țiuni violente cu caracter sexual), respectiv încadrează faptele imputate prin această normă. Trebuie de avut în vedere faptul că, în pofida textului neomogen al sintagmelor utilizate în norma Statutului CPI (orice altă formă de violență sexuală) și în dispoziția art. 137 CP (orice altă acțiune violentă cu caracter sexual), în principiu aceste prevederi urmăresc același lucru – incriminarea aceluiași fapte prejudiciabile. Totuși, încărcătura semantică a noțiunilor indicate va fi similară după revizuirea dispoziției art. 172 CP, actualmente norma utilizând noțiuni care se abat de la spiritul standardelor internaționale.

Referindu-se la principiul aplicabilității legilor, Curtea Europeană a reținut că formularea textului normelor legislative nu poate prezenta o precizie absolută. Una dintre tehnicile standard de reglementare constă în recurgerea mai degrabă la categorii generale decât la liste exhaustive. Astfel, numeroase legi folosesc, prin forța lucrurilor, formule mai mult sau mai puțin vagi, interpretarea și aplicarea cărora depinde de practică. Oricât de clar ar fi redactată o normă juridică, în orice sistem de drept există un element inevitabil de interpretare judiciară, inclusiv într-o normă de drept penal. Nevoia de elucidare a punctelor neclare și de adaptare la circumstanțele schimbătoare va exista întotdeauna. Deși certitudinea în redactarea unei legi este un lucru dorit, acest lucru ar putea antrena o rigiditate excesivă. Or, legea trebuie să fie capabilă să se adapteze schimbărilor de situație. Rolul decizional conferit instanțelor urmărește tocmai înlăturarea dubiilor ce persistă cu ocazia interpretării normelor³⁵.

Concluzie. Normele care definesc crimele împotriva umanității și crimele de război din Codul penal al Republicii Moldova au preluat în modul corespunzător textul de referință (orice altă formă de violență sexuală) din Statutul CPI. Totuși, pentru asigurarea compatibilității normei art. 137 CP cu spiritul standardului internațional se impune revizuirea textuală a art. 172 din Codul penal al Republicii Moldova.

³⁴ Hotărârea Curții Constituționale nr. 27 din 21.09.2017 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 109 alin.(1) din Codul penal. (Monitorul Oficial al

Republicii Moldova, 2017, nr. 364-370, art. 96)

³⁵ OCtEDO, Cauza S.W. c Regatului Unit. Hotărârea din 22 noiembrie 1995.

III.2. ANALIZA COMPATIBILITĂȚII CAPITOLULUI IV CP, INFRAACȚIUNI PRI- VIND VIAȚA SEXUALĂ CU PREVEDERILE INTERNAȚIONALE

Analiza compatibilității normelor penale relevante cu prevederile Statutului Curții Penale Internaționale impune necesitatea analizei compatibilității legii penale, în special a normelor din Capitolul IV, **Infraacțiuni privind viața sexuală**

(Partea specială) al Codului penal al Republicii Moldova, care stabilește faptele prejudiciabile ce atentează la inviolabilitatea și libertatea persoanei, în raport și cu alte tratate internaționale care conțin standarde în domeniu.

♦ VIOLUL

Violul, ca una din cele mai grave infracțiuni de natură sexuală este pasibil de răspundere penală în baza art. 171 CP.

Articolul 171. Violul

(1) *Violul, adică raportul sexual săvârșit prin constrângere fizică sau psihică a persoanei sau profitând de imposibilitatea acesteia de a se apăra ori de a-și exprima voința, se pedepsește cu închisoare de la 3 la 5 ani.*

(2) *Violul:*

- a) *săvârșit de către o persoană care anterior a săvârșit un viol prevăzut la alin.(1);*
- b) *săvârșit cu bună-știință asupra unui minor;*
- b¹) *săvârșit cu bună-știință asupra unei femei gravide;*
- b²) *săvârșit asupra unui membru de familie;*
- c) *săvârșit de două sau mai multe persoane;*
- e) *însoțit de contaminarea intenționată cu o boală venerică;*
- f) *săvârșit cu deosebită cruzime, precum și din motive sadice se pedepsește cu închisoare de la 5 la 12 ani.*

(3) *Violul:*

- a) *persoanei care se afla în grija, sub ocrotirea, protecția, la educarea sau tratamentul făptuitorului;*
- b) *unei persoane minore în vârstă de până la 14 ani;*
- c) *însoțit de contaminarea intenționată cu maladia SIDA;*
- d) *care a cauzat din imprudență o vătămare gravă a integrității corporale sau a sănătății;*
- e) *care a provocat din imprudență decesul victimei;*
- f) *soldat cu alte urmări grave se pedepsește cu închisoare de la 10 la 20 de ani sau cu detențiune pe viață.*

Potrivit dispoziției normei penale citate, viol este considerat doar raportul sexual neconsimțit. Potrivit doctrinei penale, raportul sexual reprezintă un act sexual normal (sub aspect fiziologic) care creează condiții pentru concepere. Potrivit acestei ipoteze victima trebuie să aibă o altă apartenență sexuală decât autorul. Orice alte acte sau contacte sexuale nu pot intra sub incidența noțiunii de raport sexual, în felul acesta violul fiind delimitat de alte infracțiuni privind viața sexuală. Violul este săvârșit prin constrângere fizică sau psihică a persoanei sau profitând de imposibilitatea acesteia de a se apăra ori de a-și exprima voința.

Infracțiunea viol are forma tip și forme agravante. Formele agravante sunt prevăzute în alineatele (2) și (3). Astfel, norma penală națională referitoare la viol, precum și doctrina penală lasă să se înțeleagă că infracțiunea prevăzută de art. 171 Cod penal include doar violul heterosexual. Normele relevante ale tratatelor internaționale, cu statut de standard în acest domeniu, abordând problema din perspectiva respectării drepturilor omului, confirmă că violul nu cuprinde doar raportul sexual neconsimțit, ci și alte acte de natură sexuală neconsimțite, care implică penetrare vaginală, orală sau anală a persoanei.

Reiterăm că **Elementele constitutive ale Statutului Curții Penale Internaționale** prezintă Violul ca unul sau mai multe acte neconsimțite de penetrare, oricât de mică, a oricărei părți a corpului victimei cu organul sexual sau penetrarea orificiului anal sau genital al victimei cu orice obiect sau orice altă parte a corpului. Nesocotirea voinței victimei, în aceste cazuri, se manifestă prin diverse modalități, inclusiv prin forță sau prin amenințarea cu forța, sau prin constrângere, cum ar fi cea cauzată de teama de violență, prin violență, detenție, opresiune psihologică sau abuz de putere, împotriva unei astfel de persoane sau altei persoane, sau profitând de un mediu coercitiv, sau invazia a fost comisă împotriva unei persoane incapabile de a da un consimțământ autentic.

Convenția Consiliului Europei cu privire la protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale³⁶ califică Violul drept o activitate sexuală abuzivă cu un copil (abuz sexual), cu folosirea constrângerii, forței sau amenințărilor, sau folosind o poziție recu-

noscută ca fiind de încredere, de autoritate sau de influență asupra copilului, inclusiv în cadrul familiei, sau folosind o situație de vulnerabilitate deosebită a copilului, mai ales datorită unui handicap psihic sau fizic, ori datorită unei situații de dependență. Convenția de la Lanzarote nu indică dacă această activitate trebuie să presupună penetrare a orificiului anal, genital sau a oricărei alte părți a corpului copilului, dar accentul se pune pe constrângere și pe criteriul de vârstă, care poate determina legalitatea consimțământului.

S-a menționat mai sus că în mod similar cu Statutul CPI, Violul este definit în **Convenția de la Istanbul**³⁷ ca o angajare într-o penetrație vaginală, anală sau orală de natură sexuală neconsimțită a corpului unei alte persoane cu orice parte corporală sau obiect. Consimțământul trebuie dat voluntar, ca rezultat al liberului arbitru al persoanei.

Asigurând conformitatea cu standardele internaționale, legea penală franceză, bunăoară, definește în art. 222-223 CP că „...reprezintă viol, orice act de penetrare sexuală, indiferent de natura sa, săvârșit împotriva unei alte persoane prin violență, constrângere, amenințare sau surprindere.” De asemenea, în art. 216 al CP al României, violul reprezintă „...raportul sexual, actul sexual oral sau anal, orice alte acte de penetrare vaginală sau anală cu o persoană, săvârșite prin constrângere, punere în imposibilitate de a se apăra ori de a-și exprima voința sau profitând de această stare”.

În Raportul din 2013 al Grupului de lucru pe probleme de discriminare a femeilor în legislație și în practică, care a realizat sub mandatul Organizației Națiunilor Unite o evaluare a situației în Republica Moldova, se menționează de rând cu altele: „...Rămâne neclar raționamentul de a menține în Codul penal diferențierea „violului” (articolul 171 CP) și a „violului homosexual” (articolul 172 CP). Acest lucru contribuie la agravarea prejudiciilor împotriva homosexualității, în special din partea agențiilor de aplicare a legii penale și a sistemului judiciar”³⁸.

Concluzie. Standardele internaționale, precum și practica legislativă a altor țări orientează spre înțelegerea că dispoziția infracțiunii de viol prevăzută la art. 171 CP al Republicii Moldova trebuie revizuită pornind de la ideea incriminării actului neconsimțit de penetrare, astfel încât

³⁶ Convenția de la Lanzarote, art. 18; Raportul Explicativ al Convenției Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale, pct. 118-120; disponibil pe: rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/Display

DCTMContent?documentId=09000016800d3832

³⁷ Convenția privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, art. 36.

³⁸ A se vedea: ohchr.org/EN/Issues/Women/WGWomen/Pages/CountryVisits.aspx

conținutul acestei dispoziții, în afară de raportul sexual, așa cum este expus actualmente în dreptul penal național, să includă și actul sexual oral sau anal, indiferent că este vorba de un act heterosexual sau homosexual. De asemenea, este necesar de inclus în dispoziția infracțiunii de viol și actele de penetrare vaginală sau anală, realizate cu orice parte a corpului uman sau cu obiecte. Astfel definit, violul va acoperi toate actele de penetrare fără consimțământul liber exprimat al victimei, indiferent dacă au fost comise de agresor asupra victimei sau dacă victima a fost obligată să facă acest lucru. Cât privește modalitățile de nesocotire a voinței victimei, dispoziția normei penale trebuie să prevadă că de fapt constrângerea fizică sau psihică poate fi aplicată nu doar împotriva potențialei victimei, dar și a altei persoane.

Totodată, având în vedere pericolul social al faptei, este necesar de a atribui această infracțiune, chiar și în varianta-tip, la categoria infracțiunilor grave. În acest fel se va asigura proporționalitatea măsurii de pedeapsă de la această normă cu sancțiunile altor infracțiuni

din acest capitol. Ceea ce va exclude de asemenea tentația de a recurge, în cazurile de viol, la institutul împăcării, care, în esență, constituie o modalitate suplimentară de presiune asupra victimei, fapt asupra căruia atenționează și Convenția de la Istanbul³⁹.

Totodată, considerăm necesară includerea în Codul penal a definiției unor termeni, pentru a asigura mai multă claritate la aplicarea normei penale și la calificarea faptei de viol. Agravanțele la norma referitoare la viol urmează a fi în mare parte menținute în redacția actuală, cu excepția normei de la alin. (2), lit. a), art. 171 CP. Pentru această agravantă se propune o altă redacție care s-ar rezuma la următoarea formulare: „...săvârșită de către o persoană care anterior a săvârșit o faptă prevăzută la art. 171-175¹ din Codul penal”⁴⁰.

De asemenea, norma art. 171 CP urmează a fi completată și cu alte agravante, necesitatea cărora este dictată de circumstanțe în care se comit sau care însoțesc multe cazuri de viol, fapt confirmat de practica judiciară națională sau a altor țări.

♦ ACȚIUNI VIOLENTE CU CARACTER SEXUAL

Codul penal al Republicii Moldova incriminează acțiunile violente cu caracter sexual în norma articolului 172.

Articolul 172. Acțiuni violente cu caracter sexual

(1) *Homosexualitatea sau satisfacerea poftei sexuale în forme perverse, săvârșite prin constrângere fizică sau psihică a persoanei ori profitând de imposibilitatea acesteia de a se apăra sau de a-și exprima voința se pedepsesc cu închisoare de la 3 la 5 ani.*

(2) *Aceleași acțiuni:*

- a) săvârșite de o persoană care anterior a săvârșit o faptă prevăzută la alin. (1);*
- b) săvârșite cu bună-știință asupra unui minor;*
- b¹) cu bună-știință asupra unei femei gravide;*
- b²) săvârșite asupra unui membru de familie;*
- c) săvârșite de două sau mai multe persoane;*
- d) însoțite de contaminarea intenționată cu o boală venerică;*

³⁹ Convenția privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și violenței domestice, art. 48; Raportul explicativ al Convenției, pag.36.

⁴⁰ Propunere inspirată din concluziile Raportului Procuraturii Generale privind starea de fapt la investigarea infracțiunilor cu caracter sexual în perioada 2013-2015.

g) săvârșite cu deosebită cruzime, precum și din motive sadice se pedepsesc cu închisoare de la 5 la 12 ani.

(3) Acțiunile prevăzute la alin. (1) sau (2), care:

a) au fost săvârșite asupra unei persoane despre care se știa cu certitudine că nu a atins vârsta de 14 ani;

a¹) au fost săvârșite asupra persoanei care se află în îngrijirea, ocrotirea, protecția, educarea sau în tratamentul făptuitorului;

b) au cauzat contaminarea intenționată cu maladia SIDA;

c) au cauzat din imprudență o vătămare gravă a integrității corporale sau a sănătății;

d) au provocat din imprudență decesul victimei;

e) au provocat alte urmări grave se pedepsesc cu închisoare de la 10 la 20 de ani sau cu detențiune pe viață.

Infracțiunea prevăzută la art. 172 CP are forma tip și forme agravante. Agravantele sunt prevăzute în alineatele (2) și (3) și practic sunt identice cu cele de la infracțiunea de viol, prevăzută la art. 171 CP. Chiar și sancțiunile la aceste două norme sunt identice.

Dispoziția art. 172 alin. (1) Cod penal incriminează homosexualitatea sau satisfacerea poftelor sexuale în forme perverse, în lipsa consimțământului liber exprimat. În pct. 1 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 17 din 07.11.2005 despre practica judiciară în cauzele din categoria infracțiunilor privind viața sexuală⁴¹ se conțin următoarele noțiuni:

- homosexualismul reprezintă actul sexual dintre persoane de sex masculin, lesbianismul reprezintă contactul sexual între persoane de sex feminin;
- satisfacerea poftelor sexuale în forme perverse reprezintă practicarea de acte sexuale nefirești, care urmăresc scopul satisfacerii instinctului sexual prin diferite procedee (analo-genitale, oralo-genitale, oralo-anale), cu excepția homosexualismului și a lesbianismului.

Doctrina penală explică faptele prejudiciabile prevăzute în art. 172 CP ca fiind acțiuni care prezintă imitarea raportului sexual, fie într-o altă acțiune care vizează organele genitale ale bărbatului sau femeii ori alte părți ale corpului, săvârșită pentru satisfacerea poftelor (necesităților) sexuale. O astfel de acțiune nu se rezumă doar la „penetrarea sexuală” în cavitățile naturale

ale altei persoane, pentru satisfacerea poftelor (necesităților) sexuale. Se are în vedere și alte acte sau contacte sexuale, care implică organele genitale sau alte părți ale corpului uman. Prin urmare, sub incidența normei art. 172 CP în redacția actuală cad orice acte sau contacte de natură sexuală, homosexuale sau heterosexuale, altele decât raportul sexual, toate acestea fiind definite drept forme perverse de satisfacere a necesităților sexuale.

De fapt, utilizarea expresiei homosexualitatea în dispoziția alin. (1), art. 172 CP, nu constituie altceva decât o abordare discriminatorie în raport cu persoanele de o altă orientare sexuală, care apriori sunt considerate ca având relații „altfel decât cele firești/normale”. Totodată, utilizarea expresiei satisfacerea poftelor sexuale în forme perverse menține expresia unui limbaj moral în definirea relațiilor cu caracter sexual și induce spre ideea de a contrapune relațiile sexuale „normale” cu alte „forme perverse” de satisfacere a necesităților sexuale. Însă în acest caz are importanță altceva, și anume, dacă aceste relații s-au bazat pe consimțământ liber exprimat sau au avut loc prin constrângere sau în alte circumstanțe nefavorabile pentru victimă.

Normele relevante ale tratatelor internaționale, cu statut de standard în acest domeniu, abordând problema din perspectiva respectării drepturilor omului, fac delimitare între acțiunile prejudiciabile cu caracter sexual, care se manifestă prin „penetrare sexuală” a cavităților naturale ale altei persoane, definite cu termenul

⁴¹ Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova,

2006, nr. 3, pag. 11.

generic de Viol, și alte acte (acțiuni de natură sexuală) prejudiciabile, care implică organele genitale sau alte părți ale corpului pentru satisfacerea necesității sexuale, cunoscute sub noțiunea de Violență sexuală. În legea penală națională aceste fapte prejudiciabile (acte (contacte) prejudiciabile de natură sexuală) pot fi încadrate în termenul generic **Acțiuni violente cu caracter sexual**.

În confirmarea celor expuse, revenim la noțiunea Violența sexuală așa cum este formulată în **Elementele constitutive ale Statutului Curții Penale Internaționale** și care face referință în mod distinct la „acte de natură sexuală comise de făptaș împotriva uneia sau mai multor persoane”.

Convenția de la Lanzarote Convenția Consiliului European cu privire la protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale⁴² utilizează în sens larg termenul de activitate sexuală abuzivă, comisă cu folosirea constrângerii, forței sau amenințărilor, abuzând de o situație de vulnerabilitate deosebită a copilului sau de o poziție recunoscută ca fiind de încredere etc.

În același mod ca și în Statutul CPI, Violența sexuală este definită (în partea ce se separă de viol) în **Convenția de la Istanbul**⁴³ ca o „angajare în alte acte neconsimțite de natură sexuală cu o persoană”.

Concluzie. Pentru asigurarea conformității legii penale naționale cu prevederile standardelor internaționale referitoare la infracțiunile privind viața sexuală, se impune revizuirea art. 172 Cod penal al Republicii Moldova. Norma în redacție revizuită trebuie să stabilească răspundere penală pentru „acțiuni neconsimțite de natură sexuală, altele decât violul”. De asemenea, este necesar de asigurat că pentru înfrângerea rezistenței poate fi aplicată violența nu doar împotriva potențialei victimei, dar și asupra altei persoane.

Agravantele urmează a fi preluate cele de la norma referitoare la viol, cu unele excepții. În special nu ar fi relevante agravantele „însoțite de contaminarea intenționată cu o boală venerică”, „au cauzat contaminarea intenționată cu maladia SIDA” etc., care nu s-ar potrivi aici, reieșind din natura faptelor incriminate prin această normă.

Este necesar de reținut, că noțiunea Violența sexuală, așa cum este formulată în **Elementele constitutive ale Statutului Curții Penale Internaționale** și în **Convenția de la Istanbul** mai include un element caracteristic care se cuvine a fi analizat. Astfel, conform prevederilor Statutului CPI, făptașul:

- a provocat o persoană sau persoane să se angajeze într-un act de natură sexuală prin forță sau prin amenințarea cu forța, sau prin constrângere, cum ar fi cea cauzată de teama de violență, prin violență, detenție, opresiune psihologică sau abuz de putere, împotriva unei astfel de persoane sau altei persoane, sau profitând de un mediu coercitiv, sau invazia a fost comisă împotriva unei persoane incapabile de a da un consimțământ autentic.

Convenția de la Istanbul insistă de asemenea asupra incriminării acțiunilor făptașului privind:

- determinarea altei persoane să se angajeze în acte neconsimțite de natură sexuală cu un terț.

Legislația penală națională atribuie în asemenea situații persoanei rol de instigator. Astfel, potrivit art. 42 al CP, se consideră instigator persoana care, prin orice metode, determină o altă persoană să săvârșească o infracțiune. Doctrina explică metodele de instigare, care, reieșind din practică, pot fi extrem de variate: îndemnul, insinuarea, constrângerea, înduplecarea, ordinul, înșelăciunea ș. a. Determinarea poate fi realizată prin acte, cuvinte spuse sau scrise și chiar prin gesturi sau semne cu o semnificație neîndoielnică, dar în mod obligatoriu trebuie să fie concretă. Adică persoana să fie determinată la săvârșirea unei infracțiuni concrete, spre exemplu, violul sau comiterea actului neconsimțit de natură sexuală ș. a.

În conformitate cu art. 83 al CPI instigatorul la o infracțiune, prevăzută de legea penală, săvârșită cu intenție, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru autor.

Concluzie. Cadrul legislativ penal național dispune de instrumente de urmărire a acțiunilor privind determinarea, prin orice metode, a unei persoane să se angajeze în acte neconsimțite de natură sexuală cu un terț, aceste fapte fiind pasibile de pedeapsa prevăzută de lege pentru autor. În aceste condiții nu considerăm necesară operarea unor modificări de ordin legislativ în această privință.

⁴² Convenția Consiliului European cu privire la protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale, art. 18.

⁴³ Convenția privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, art. 36.

♦ HĂRȚUIREA SEXUALĂ

Codul penal al Republicii Moldova incriminează acțiunile de hărțuire sexuală în norma articolului 173.

Articolul 173. Hărțuirea sexuală

Hărțuirea sexuală, adică manifestarea unui comportament fizic, verbal sau nonverbal, care lezează demnitatea persoanei ori creează o atmosferă neplăcută, ostilă, degradantă, umilitoare, discriminatorie sau insultătoare cu scopul de a determina o persoană la raporturi sexuale ori la alte acțiuni cu caracter sexual nedorite, săvârșite prin amenințare, constrângere, șantaj se pedepsește cu amendă în mărime de la 650 la 850 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 140 la 240 de ore, sau cu închisoare de până la 3 ani.

Astfel, norma penală include următoarele componente:

- făptuitorul manifestă un comportament fizic, verbal sau nonverbal;
- oricare din aceste modalități de comportament lezează demnitatea persoanei ori creează o atmosferă neplăcută, ostilă, degradantă, umilitoare, discriminatorie sau insultătoare;
- făptuitorul, prin manifestarea acestor modalități de comportament, urmărește scopul de a determina o persoană la raporturi sexuale ori la alte acțiuni cu caracter sexual nedorite;
- făptuitorul, pentru a-și atinge scopul, recurge la amenințare, constrângere, șantaj.

În felul acesta, structura dispoziției normei penale în cauză indică comiterea unor acțiuni,

care conduc la anumite consecințe și care sunt realizate cu un anumit scop, după care, la finalul textului dispoziției se revine cu alte acțiuni întru realizarea aceluiași scop. Considerăm că norma este expusă într-o redacție destul de complicată, care nu oferă un răspuns clar, cel puțin la întrebarea: este îndeajuns pentru o componentă de infracțiune consumată fapta manifestată prin oricare din modalitățile de comportament indicate (verbal, nonverbal sau fizic), care a lezat demnitatea sau a creat o atmosferă insultătoare sau mai trebuie să fie, în mod obligatoriu, prezentă și cel puțin una din acțiunile indicate în dispoziție – amenințarea, constrângerea, șantajul?

Hărțuirea sexuală, așa cum este propusă în art. 40 al **Convenției de la Istanbul**, prevede de asemenea sancțiuni.

Articolul 40. Hărțuirea sexuală

Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a se asigura că orice formă de conduită verbală, nonverbală sau fizică de natură sexuală, cu scopul sau cu efectul violării demnității unei persoane, în special atunci când se creează un mediu intimidant, ostil, degradant, umilitor sau jignitor, este supus unei sancțiuni penale sau alte sancțiuni legale.

Norma citată include următoarele componente:

- are loc o formă de conduită verbală, nonverbală sau fizică de natură sexuală;
- oricare din aceste modalități de conduită are drept scop sau efect violarea demnității persoanei;
- aceste forme de conduită în special pot crea un mediu intimidant, ostil, degradant, umilitor sau jignitor.

Astfel, atât norma tratatului internațional, cât și norma art. 173 CP se referă la varietăți similare de conduită și urmări asupra echilibrului psihologic al victimei. Totodată, se constată o diversitate în abordare atunci când este vorba de scopul urmărit. Legea penală națională scoate în evidență scopul urmărit de făptaș – de a determina o persoană la raporturi sexuale ori la alte acțiuni cu caracter sexual nedorit. Norma din tratatul internațional scoate în evidență efectul violării demnității unei persoane.

Considerăm că dispoziția art. 173 CP este întocmită într-o redacție pe cât de complexă, pe atât de ambiguă. Textul abundă în termeni care pretind a fi în rol de alternative, dar care în esență nu se deosebesc după sens (bunăoară, atmosfera degradantă, umilitoare, insultătoare).

Concluzie. Norma din legea penală națională care se referă la Hărțuirea sexuală pretinde a fi mai aspră în comparație cu semnele caracteristice normei Hărțuirea sexuală din Convenția de la Istanbul. În același timp, practica de aplicare a normei art. 173 CP rămâne a fi neînsemnată, fapt care se răsfrânge și asupra nivelului de protecție a potențialelor victime. Prin urmare, suntem de părere că este necesară modificarea redacției actuale a dispoziției normei penale

menționate, iar ca și variantă de lucru se propune următoarea redacție: „Hărțuirea sexuală, adică manifestarea unui comportament fizic, verbal sau nonverbal, pentru a determina o persoană la acte cu caracter sexual nedorite, prin care se creează o atmosferă ostilă, umilitoare sau discriminatorie, ce lezează demnitatea persoanei, se pedepsește...”. Considerăm că în felul acesta norma legii penale naționale va fi mai aproape de litera și spiritul standardului internațional prin faptul că se preia ideea de a scoate în evidență efectul acțiunilor făptuitorului asupra victimei. Astfel, în procesul investigațiilor accentul se va pune pe aprecierea gradului de suferință a victimei, iar din această perspectivă va fi decisă și măsura de pedeapsă. Ori acest lucru nu se va întâmpla în cazul când toate eforturile sunt îndreptate spre a demonstra intențiile urmărite de făptuitor, lucru extrem de dificil, care de regulă plasează investigația pe cu totul alte dimensiuni, cu final previzibil de clasare a procesului.

Activitățile sexuale cu copii pot pune în pericol viața, sănătatea, dezvoltarea, demnitatea sau moralitatea lor. Capitolul IV, **Infrațiuni privind viața sexuală** din Partea Specială a Codului penal al Republicii Moldova consacră câteva norme exclusiv protecției inviolabilității sexuale a copiilor aflați sub vârsta prevăzută de lege⁴⁴, vârstă după care copilul poate deja să-și exercite dreptul la autonomie sexuală, adică dreptul de a decide în mod liber și responsabil chestiuni legate de viața sexuală. Astfel, legislația penală a Republicii Moldova nu recunoaște libertatea sexuală a copiilor sub vârsta de 16 ani, indiferent de nivelul lor de maturitate fizică. Orice referință la consimțământul unui copil sub vârsta de 16 ani este lipsită de relevanță.

⁴⁴ Codul penal al Republicii Moldova recunoaște valabil consimțământul sexual al persoanei care a atins vârsta

de 16 ani. Acest lucru derivă și din cerințele art. 14 al Codului familiei referitoare la vârsta matrimonială a persoanei.

♦ RAPORTUL SEXUAL CU O PERSOANĂ CARE NU A ÎMPLINIT VÂRSTA DE 16 ANI

Raportul sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani este incriminat în norma articolului 174 al Codului penal al Republicii Moldova.

Articolul 174. Raportul sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani

(1) Raportul sexual altul decât violul, actele de penetrare vaginală, anală sau bucală și altele, comise asupra unei persoane despre care se știa cu certitudine că nu a împlinit vârsta de 16 ani, se pedepsesc cu închisoare de la 3 la 7 ani.

(2) Persoana care a săvârșit fapta prevăzută la alin. (1) nu este pasibilă de răspundere penală dacă este la nivel apropiat cu victima în ceea ce privește vârsta și dezvoltarea fizică și psihică.

Conform pct.pct. 4, 19 ale Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 17 din 07.11.2005 despre practica judiciară în cauzele din categoria infracțiunilor privind viața sexuală

„...la delimitarea componentei de infracțiune prevăzute de art. 171 alin. (2) lit. b), 172 alin. (2) lit. b) CP de componenta infracțiunii prevăzute de art. 174 CP, instanțele de judecată vor ține seama că actul sexual .... cu o persoana care nu a atins vârsta de 16 ani are loc fără constrângere și fără a se profita de starea de neputință a victimei, iar ultima înțelege caracterul și esența acțiunilor săvârșite... În conformitate cu art. 174 CP se califică actul sexual... cu o persoană care nu a atins vârsta de 16 ani, în cazul în care a existat consimțământul victimei la aceste acțiuni. ... actele săvârșite cu o persoană de vârstă fragedă al cărei consimțământ nu are valoare juridică, deoarece nu înțelege semnificația celor ce i se întâmplă, se califică nu conform art. 174 CP, ci potrivit art. 171 alin. (3) lit. b) sau art. 172 alin. (3) lit. a) CP. Victima infracțiunii prevăzute la art.174 CP poate fi numai persoana de sex feminin sau masculin, care la momentul săvârșirii infracțiunii nu a atins vârsta de 16 ani. Este obligatoriu ca făptuitorul să nu presupună, ci să știe cu certitudine că, la momentul comiterii infracțiunii, victima nu a atins vârsta de 16 ani. Această certitudine se poate datora: cunoașterii anterioare a victimei; aspectului exterior al acesteia; manierei de conduită a victimei etc.”

Reieșind din textul dispoziției normei penale citate, sub incidența art. 174 Cod penal cad actele sexuale care implică penetrarea cavităților naturale ale corpului victimei minore. Din

acest punct de vedere norma penală a art. 174 CP corespunde spiritului standardelor internaționale relevante.

Potrivit **Convenției de la Lanzarote**, statele părți vor lua măsuri legislative necesare pentru a asigura incriminarea

*„a) activității sexuale cu un copil care, potrivit prevederilor în vigoare ale dreptului național, nu a împlinit vârsta legală pentru viața sexuală;
b) activității sexuale cu un copil dacă: se abuzează de o poziție recunoscută ca fiind de încredere, de autoritate sau de influență asupra copilului, inclusiv în cadrul familiei; ...În scopul aplicării paragrafului 1, fiecare parte va decide vârsta până la care este interzisă desfășurarea de activități sexuale cu un copil. Prevederile paragrafului 1, lit. a) nu se aplică activităților sexuale consimțite între minori.”⁴⁵*

După cum s-a menționat mai sus, **Convenția de la Lanzarote** utilizează în sens larg termenul de activitate sexuală, care cuprinde nu doar actele de penetrare sexuală, ci și alte acțiuni cu caracter sexual, pe care le definește printr-un termen generic abuz sexual asupra copilului. În același timp, este cunoscut faptul că pericolul social (având în vedere gravitatea faptei și consecințele pentru victimă) al actului de penetrare sexuală este diferit de cel al altor acțiuni cu caracter sexual. Asupra delimitării acestor fapte insistă standardele internaționale care se regăsesc în Statutul CPI și Convenția de la Istanbul și care reglementează distinct actele de penetrare sexuală și alte acte (acțiuni) de natură (cu caracter) sexuală.

Statul are obligația de a asigura implementarea la nivel național a normelor tratatelor internaționale, față de care și-a exprimat, prin ratificare, consimțământul de a fi parte, fiind, în același timp, obligat să asigure un cadru legislativ penal cu pedepse echitabile, stabilite în funcție de gravitatea faptei prejudiciabile comise. Realizarea acestor deziderate este posibilă, considerăm, prin elaborarea unor redacții noi la art. 174 CP și art. 175 CP, analogic modelului propus pentru art. 171 CP și art. 172 CP, doar ținându-se cont de subiectul victimei, care este un minor și manifestarea consimțământului.

În această ordine de idei, revenind la norma art. 174 CP, este necesar de revizuit articolul în cauză începând cu denumirea normei, utilizând un termen generic, care ar putea fi: „Actul sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani”. De asemenea, dispoziția acestei norme ar putea fi formulată după cum urmează: „Actele de penetrare sexuală, altele decât cele prevăzute în art. 171 CP (sau ca alternativă: altele decât violul), comise asupra unei persoane despre care se știa cu certitudine că nu a împlinit vârsta de 16 ani, se pedepsesc...”.

Totodată, considerăm necesară propunerea de a stabili, în corespundere cu cerințele Convenției de la Lanzarote, răspunderea pentru aceste fapte agravante (una sau mai multe agravante) în cazul comiterii lor de către persoane care „abuzează de o poziție recunoscută ca fiind de încredere, de autoritate sau de influență asupra copilului”. Este necesar de examinat oportunitatea includerii, ca și semn agravant, a cazurilor de comitere a faptei prejudiciabile de către două sau mai multe persoane, care intensifică pericolul social al infracțiunii prin faptul că, distorsionând anumite valori sociale, etice și morale, dăunează considerabil dezvoltării minorului⁴⁶.

Articolul 174, alin. (2) Cod penal conține o scutire de răspundere penală a făptuitorului atunci când:

- 1) făptuitorul și victima sunt la un nivel apropiat de vârstă;
- 2) făptuitorul și victima sunt la un nivel apropiat de dezvoltare fizică;
- 3) făptuitorul și victima se află la un nivel apropiat de dezvoltare psihică.

⁴⁵ Convenția de la Lanzarote, art. 18.

⁴⁶ Convenția de la Lanzarote, art. 28, lit. e).

Relevanța ca atare a acestei norme nu este pusă la îndoială. Ori, cum menționează și practicienii, „această dispoziție protejează capacitatea de evoluție a copiilor în sfera de sexualitate... îi protejează de abuzuri”.

Pe marginea acestui subiect se expune și **Convenția de la Lanzarote**, doar că specificând că aceste prevederi „nu se aplică activităților sexuale consimțite între minori”. Astfel, norma art. 174, alin. (2) Cod penal are aplicație asupra unui cerc mai mare de persoane, inclusiv care au trecut peste vârsta majoratului, însă în virtutea unor factori „se află la un nivel apropiat de dezvoltare cu victima minoră”.

Concluzie. Pentru a asigura compatibilitatea cu standardele internaționale în domeniu este

necesar a revizui dispoziția alin. (1), art. 174 Cod penal. Totodată, se impune examinarea oportunității includerii în această normă a unor agravante pentru fapta comisă de persoane la care minorul se află în îngrijire, ocrotire, educație, pază sau tratament, precum și fapta comisă de două sau mai multe persoane.

Dispoziția alin. (2), art. 174 CP, analizată în comparație cu norma relevantă din Convenția de la Lanzarote, are o redacție care permite a fi aplicată asupra unui cerc mai mare de persoane. Este recomandabilă revizuirea conținutului alin. (2), art. 174 Cod penal al Republicii Moldova pentru a asigura conformitatea cu standardul internațional (Convenția de la Lanzarote).

♦ ACȚIUNILE PERVERSE

Articolul 175 al Codului penal al Republicii Moldova incriminează Acțiunile perverse, norma având următoarea redacție:

Articolul 175. Acțiuni perverse

Acțiunile perverse săvârșite față de o persoană despre care se știa cu certitudine că nu a împlinit vârsta de 16 ani, constând în exhibare, atingeri indecente, discuții cu caracter obscen sau cinic purtate cu victima referitor la raporturile sexuale, determinarea victimei să participe ori să asiste la spectacole pornografice, punerea la dispoziția victimei a materialelor cu caracter pornografic, precum și în alte acțiuni cu caracter sexual, se pedepsesc cu închisoare de la 3 la 7 ani.

Sub incidența art. 175 CP, potrivit explicațiilor de la pct. 20 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 17 din 07.11.2005 despre practica judiciară în cauzele din categoria infracțiunilor privind viața sexuală, se află acțiunile cu caracter sexual care au fost comise cu consimțământul victimei, în special dezgolirea corpului sau a organelor genitale ale făptuitorului în prezența victimei; dezgolirea corpului sau a organelor genitale ale victimei, însoțită de contemplarea, pipăirea acestora, atingeri indecente a victimei; săvârșirea raportului sexual, a actelor sexuale sau a altor acțiuni cu caracter sexual, în condiții anume ca victima să poată urmări aceste acțiuni; discuțiile cu caracter obscen și cinic purtate cu victima referitor la

viața sexuală; audierea împreună cu victima a înregistrărilor cu caracter pornografic; vizionarea împreună cu victima a imaginilor de orice gen cu același conținut; lecturarea împreună cu victima a literaturii cu conținut pornografic etc. Victima infracțiunii prevăzute de art. 175 CP poate fi numai persoana de sex feminin sau masculin care la momentul săvârșirii infracțiunii nu a împlinit vârsta de 16 ani. Este obligatoriu ca făptuitorul să nu presupună, ci să știe cu certitudine că la momentul comiterii infracțiunii, victima nu a atins vârsta de 16 ani.

Astfel, norma art. 175 CP este aplicabilă pentru acțiuni intenționate cu caracter sexual, altele decât actele de penetrare sexuală, determinarea victimei să participe ori să asiste la activități

sexuale, acest fapt fiind corespunzător spiritului standardelor internaționale în domeniu. În acest sens, se cuvine să menționăm norma art. 22 al Convenției de la Lanzarote, care specifică necesitatea incriminării „...faptei de a determina cu intenție, în scopuri sexuale, un copil care nu a împlinit vârsta prevăzută de art. 18, paragraful 2 să asiste la comiterea unui abuz sexual sau la desfășurarea de activități sexuale, chiar dacă nu este obligat să participe la acestea”. Totodată, titlul și dispoziția art. 175 CP utilizează termenul Acțiunile perverse, care nu sunt acceptate spre utilizare în legislația internațională. Acești termeni plasează problematica

violentei sexuale în prim plan pe dimensiunea de analiză și apreciere a faptelor în baza criteriilor de moralitate și sunt apreciați ca fiind discriminatorii.

Convenția de la Lanzarote folosește pentru faptele incriminate în această normă termenul generic Coruperea copiilor. Considerăm relevantă preluarea acestui termen în legislația penală națională. Având în vedere că legislația națională operează cu termenul minor, se propune ca art. 175 CP să fie intitulat Coruperea sexuală a minorilor.

De asemenea, se propune de exclus termenul Acțiunile perverse din dispoziția normei, care poate fi propusă în următoarea redacție:

„Săvârșirea intenționată a acțiunilor de natură sexuală față de o persoană despre care se știa cu certitudine că nu a împlinit vârsta de 16 ani, constând în exhibare, atingeri indecente, discuții cu caracter obscen sau cinic purtate cu victima referitor la raporturile sexuale, determinarea victimei să participe ori să asiste la spectacole pornografice, punerea la dispoziția victimei a materialelor cu caracter pornografic, se pedepsește ...”

Pornind de la cerințele unice specificate în Convenția de la Lanzarote cu referință la acțiunile sexuale în privința copilului, se propune de a stabili și în art. 175 CP agravanta referitoare la persoane care „abuzează de o poziție recunoscută ca fiind de încredere, de autoritate sau de influență asupra copilului”. Totodată, considerăm binevenită propunerea de completare a art. 175 CP cu un alineat, în redacție similară celei actuale de la art. 174, alin. (2) CP.

Concluzie. Pentru asigurarea compatibilității cu standardele internaționale în domeniu, se impune revizuirea titlului și dispoziției art. 175 Cod penal. Totodată, este necesar de examinat oportunitatea includerii în această normă a unor agravante (a se vedea propunerile de mai sus), precum și completarea normei cu un alineat, similar celui de la art. 174, alin. (2) CP.

♦ ADEMENIREA COPILULUI ÎN SCOPURI SEXUALE

Codul penal al Republicii Moldova incriminează Ademenirea minorului în scopuri sexuale, normă stipulată în articolul 175¹.

Articolul 175¹. Ademenirea minorului în scopuri sexuale

(1) Propunerea, convingerea, manipularea, amenințarea, promisiunea de a oferi avantaje sub orice formă, efectuate inclusiv prin intermediul tehnologiilor informaționale sau comunicațiilor electronice, în vederea stabilirii unei întâlniri cu un minor, cu scopul săvârșirii împotriva acestuia a oricărei

infrațiuni privind viața sexuală, dacă aceste acțiuni au fost urmate de fapte materiale care conduc la o astfel de întâlnire, se pedepsesc cu închisoare de la 2 la 6 ani.

(2) Aceleași acțiuni săvârșite:

- a) împotriva unui minor aflat într-o situație de neputință, care se datorează unei boli sau dizabilități;*
- b) de către un membru al familiei minorului, de către o persoană care locuia cu minorul sau de către persoana în a cărei îngrijire, sub a cărei protecție sau la a cărei educare ori tratament se află minorul;*
- c) de către o persoană care anterior a fost condamnată pentru o infracțiune cu caracter sexual sau pentru alte fapte care au relevanță pentru cauză se pedepsesc cu închisoare de la 3 la 8 ani.*

Legiuitorul explică astfel necesitatea noii redacții a art. 175¹ din Codul penal: „În pofida faptului că legislația penală a fost modificată în vederea incriminării exploatarea sexuală a copiilor prin ademenirea acestora la realizarea unui raport sexual, a apărut necesitatea stringentă de a completa această normă..., scopul fiind ...

de a detalia și lărgi spectrul de mijloace prin intermediul cărora poate fi exploatat minorul, precum și sporirea nivelului de protecție a minorului împotriva potențialilor infractori”.

Convenția de la Lanzarote consacră acestei probleme o normă distinctă, într-un articol aparte.

Articolul 23. Acostarea copiilor în scopuri sexuale

Fiecare parte va lua măsurile legislative sau de altă natură necesare pentru a incrimina propunerea făcută cu intenție de către un adult, prin intermediul tehnologiilor de comunicare și informare, pentru a întâlni un copil care nu a împlinit vârsta prevăzută de art. 18, paragraful 2, în scopul comiterii asupra acestuia a oricărei infracțiuni dintre cele prevăzute la art. 18, paragraful 1, lit. a) sau la art. 20, paragraful 1, lit. a), dacă propunerea a fost urmată de fapte materiale care conduc la o asemenea întâlnire.

Norma citată include următoarele componente:

- incriminarea propunerii cu tentă sexuală, făcută cu intenție de un adult unui copil sub vârsta admisă de lege pentru manifestarea libertății sexuale;
- utilizarea în acest scop a tehnologiilor de comunicare și informare;
- propunerea a fost urmată de fapte materiale care conduc la o asemenea întâlnire.

Analizată în raport cu norma menționată supra, norma penală națională lărgeste substanțial sfera de aplicare. Aceasta însă nu înseamnă în mod obligatoriu și o eficiență mai mare a legii penale, și un nivel sporit de protecție eficientă a copiilor împotriva unor asemenea fapte.

În comparație cu faptele cuprinse de standardul menționat în Convenția de la Lanzarote, norma art. 175¹ CP include în latura obiectivă și acțiuni de „...convingere, manipulare, amenin-

țare, promisiune de a oferi avantaje sub orice formă, efectuate inclusiv...”, adică toate aceste acțiuni pot fi realizate și prin alte modalități decât prin intermediul tehnologiilor informaționale sau comunicațiilor electronice. Cu alte cuvinte și prin contacte pe viu. Deci, în esență poate fi vorba chiar de acțiuni cuprinse în latura obiectivă a infracțiunilor specificate în art. 171-175 Cod penal, mai ales că este vorba de „...un membru al familiei minorului, ... o persoană care locuia cu minorul sau ... persoana în a cărei îngrijire, sub a cărei protecție sau la a cărei educare ori tratament se află minorul”. Astfel, este vorba de persoane care pot avea contact cu copilul fără a apela la tehnologiile informaționale sau comunicațiile electronice, a căror fapte sunt nu altceva decât acțiuni de constrângere sau corupere a minorului la acte cu caracter sexual. În opinia noastră, legiuitorul, din dorința de a cuprinde un spectru cât mai larg de situații care să cadă sub incidența acestei norme penale, de fapt diminuează forța acestei legi, inclusiv prin suprapunerea faptelor care încadrează latura obiectivă a diverselor norme penale, cuprinse în Capitolul IV, Partea specială din Codul Penal.

Or, la părerea noastră, art. 23 din Convenția de la Lanzarote a urmărit scopul incriminării anume a faptelor de acostare, în scopuri sexuale, a copiilor de către persoane necunoscute, care nu au altă posibilitate de a afla de vreun copil și de a-l ademini în scopuri sexuale, decât folosind tehnologiile de comunicare și informare (asemenea fapte comise de persoane cunoscute copilului ar putea fi calificate drept tentativă a infracțiunii prevăzute, după caz, de art. 171-175 Cod penal). Totodată, norma art. 23

din Convenția de la Lanzarote este exhaustivă și nu obligă la o tratare mai largă. Este adevărat că nu ar fi nici o problemă în tratarea mai largă a standardului internațional, atunci când acest lucru sporește eficiența protecției copilului. Se pare însă că anume acest deziderat rămâne discutabil, având în vedere lipsa statisticilor referitoare la cauzele pornite în temeiul art. 175¹ Cod penal.

Prin urmare, considerăm că norma art. 175¹ Cod penal ar trebui să incrimineze doar acțiunile intenționate care rezultă în propunerea, prin intermediul tehnologiilor de informare și de comunicare, unui copil de a se întâlni în scopul săvârșirii împotriva acestuia a oricărei infracțiuni cu caracter sexual. În același timp, se impune dezvoltarea în doctrină a sintagmei „fapte materiale care conduc la o asemenea întâlnire” din dispoziția acestei norme, pentru a asigura o mai mare claritate la aplicarea normei penale respective.

Concluzie. Pentru asigurarea compatibilității cu standardele internaționale în domeniu este necesară revizuirea dispoziției art. 175¹ Cod penal. Se propune ca și varianta de lucru următoarea redacție a lui: „Articolul 175¹. Ademenirea minorilor în scopuri sexuale

Propunerea, convingerea, manipularea, amenințarea, promisiunea de a oferi avantaje sub orice formă făcută unui minor, prin intermediul tehnologiilor de informare și comunicare, în vederea stabilirii unei întâlniri cu scopul săvârșirii împotriva acestuia a oricărei infracțiuni cu caracter sexual, dacă aceste acțiuni au fost urmate de fapte materiale care conduc la o asemenea întâlnire, se pedepsește...”

♦ TITLUL CAPITOLULUI IV CP – REPERE CONCEPTUALE

Capitolul IV (Partea specială) din Codul penal al Republicii Moldova are titlul **Infracțiuni privind viața sexuală**. Suntem de părere că titlul acestui capitol din legea penală nu răspunde pe deplin cerințelor de claritate și integralitate.

Doctrina penală națională, chiar dacă indirect, pune totuși semn de legătură dintre viața sexuală și perioada relativ apropiată de începere a vieții în cuplu, de necesitatea persoanei de a avea o familie și urmași etc. cel puțin de la vârsta la care norma juridică (dar și tradiția culturală) acceptă începerea vieții sexuale. Viața este o sinteză a proceselor biologice, fizice, chimice, mecanice care caracterizează un organism. Respectiv, viața sexuală este

sinteza proceselor care, la o etapă de dezvoltare, formează necesitatea sexuală și determină antrenarea organismului în relații sexuale. Prin urmare, până apar primele semne ale necesității sexuale este extrem de dificil de a vorbi despre viața sexuală a unui individ. Referința la viața sexuală a unui minor sub 10 ani, bunăoară, ar fi tot atât de irelevantă și alogică, precum omorul sau vătămarea integrității corporale a embrionului abia conceput. În același timp, chiar și până la începerea vieții sexuale, copilul beneficiază de dreptul de a-i fi protejată inviolabilitatea sexuală.

Având în vedere necesitatea unui obiect generic pentru toate infracțiunile de la acest capitol

și dat fiind faptul că noțiunea viața sexuală nu este caracteristică persoanelor la vârstă fragedă, considerăm că mai îndreptățită ar fi următoarea denumire a acestui capitol al legii penale: **Infrațiuni contra libertății și inviolabilității sexuale a persoanei**. Astfel, obiectul generic l-ar constitui relațiile sociale privind siguranța persoanei împotriva acțiunilor ilegale de natură sexuală. Obiectul juridic special este, în funcție de caz, libertatea sexuală sau inviolabilitatea sexuală.

Ar fi de reținut de asemenea că, potrivit art. 7 al Codului penal, infracțiunea este o faptă prejudiciabilă. Prin urmare, noțiunea generică infracțiuni privind viața sexuală incumbă volens-nolens înțelegerea că viața sexuală, după

esența sa, ar fi o faptă prejudiciabilă pasibilă de pedeapsă, ceea ce nu e așa. Viața sexuală e un termen prea general pentru a defini valorile la care se atentează prin infracțiunile din acel capitol. Viața sexuală se referă la activitățile sexuale ale unei persoane la general, în timp ce faptele incriminate nu vizează la general activitățile sexuale, ci anume acțiuni ce atentează la libertatea și inviolabilitatea sexuală. E pasibilă de pedeapsă fapta contra libertății sexuale sau inviolabilității sexuale, integritatea cărora statul este obligat să le protejeze, chiar și la persoana care încă nu resimte nevoia vieții sexuale.

Prin urmare, se propune titlul: Capitolul IV. Infrațiuni contra inviolabilității și libertății sexuale a persoanei.

♦ ASPECTE PROCESUALE

Prin studiul practicii de investigare și examinare judiciară a infracțiunilor privind viața sexuală s-a constatat că victimele acestor infracțiuni mai rămân încă marginalizate în procesul penal. Rezultatele activității organelor de urmărire penală și judecătorești nu demonstrează, de o manieră convingătoare, preocuparea pentru protecția eficientă și reabilitarea victimei infracțiunii. Legea națională de procedură penală a fost supusă în repetate rânduri procesului de modificare și completare în vederea ridicării gradului de protecție a victimei infracțiunii. Totuși, practica juridică internațională în domeniul combaterii violenței sexuale și abuzurilor sexuale confirmă necesitatea de a lua în considerare specificul infracțiunilor cu caracter sexual. Specificul și caracterul extrem de sensibil al acestei categorii de infracțiuni impune, la rândul său, aplicarea unor măsuri deosebite pentru asigurarea unui nivel adecvat de protecție a victimei, oferirea unor garanții suplimentare pentru ca aceasta să beneficieze în modul convenit de asistență eficientă și reabilita-

re, determinate de împrejurările și consecințele faptei pentru victimă.

În cele ce urmează ne propunem să analizăm în ce măsură legea de procedură penală națională asigură protecție și garanții procesuale victimei infracțiunii privind viața sexuală, conform spiritului și textului normelor standard ale tratatelor internaționale menționate.

- ♦ Constatând faptul săvârșirii sau pregătirii pentru săvârșire a unei infracțiuni prevăzute de Codul penal, organul de urmărire penală, procurorul poate dispune începerea urmăririi penale, dacă nu există vreo circumstanță care exclude urmărirea penală. Conform art. 262 Cod de procedură penală, dacă, potrivit legii, pornirea urmăririi penale se poate face numai la plângerea prealabilă, urmărirea penală nu poate începe în lipsa acesteia.

Art. 276, alin. (1) din Codul de procedură penală definește infracțiunile, pentru comiterea cărora urmărirea penală se pornește numai în baza plângerii prealabile a victimei.

Articolul 276 CPP. Pornirea urmăririi penale în baza plângerii victimei

(1) Urmărirea penală se pornește numai în baza plângerii prealabile a victimei în cazul infracțiunilor prevăzute în articolele: 152 alin. (1), 153, 155, 157, 161, 173, 177, 179 alin. (1) și (2), 193, 194, 197 alin. (1), 198 alin. (1), 200, 202, 203, 204 alin. (1), 246¹, 274 din Codul penal, precum și al furtului

avutului proprietarului săvârșit de minor, de soț, rude, în paguba tutorelui, ori de persoana care locuiește împreună cu victima sau este găzduită de aceasta. La împăcarea părții vătămate cu bănuitul, învinuitul, inculpatul în cazurile menționate în prezentul alineat, urmărirea penală încetează.

În norma respectivă nu se regăsesc alte infracțiuni privind viața sexuală, decât cea prevăzută la art. 173 Cod penal (Hărțuirea sexuală). Prin urmare, în cazul comiterii infracțiunilor cu caracter sexual, altele decât hărțuirea sexuală, urmărirea penală poate fi pornită și în lipsa plângerii prealabile din partea victimei.

Totodată, dispoziția art. 276, alin. (1) CPP stabilește posibilitatea aplicării institutului împăcării părții vătămate cu bănuitul, învinuitul, inculpatul în cauzele pornite pentru comiterea infracțiunilor enumerate în acest alineat. Astfel, este descrisă situația potrivit căreia, chiar dacă inițial victima depune o plângere și va fi pornită o cauză penală, urmărirea penală va înceta dacă ulterior victima și infractorul se vor împăca.

Este cunoscut faptul că deseori victima infracțiunii de hărțuire sexuală se află la studii sau în relații de muncă cu agresorul. Alteori victima hărțuirii sexuale poate fi o persoană aflată la îngrijirea sau dependentă în oricare alt mod de infractor. În cazul unor relații speciale sau de subordonare, ori fiind într-o anumită dependență de agresor, victima se va confrunta cu mari dificultăți în privința realizării dreptului de acces liber la justiție. În asemenea situații

victima se va decide mult mai greu să sesizeze autoritatea abilitată cu privire la infracțiune și, dimpotrivă, va fi mult mai vulnerabilă în fața presiunilor din partea agresorului pentru a-și retrage plângerea. Prin urmare, nu poate fi vorba despre o satisfacere eficientă a intereselor părții vătămate în cazul când legislația impune condiția de pornire a procesului penal pe faptul hărțuirii sexuale exclusiv la plângerea victimei, care, după cum se constată, de cele mai multe ori este vulnerabilă în raport cu agresorul și, totodată, permite încetarea procesului în urma unei pretense împăcări dintre partea vătămată și bănuitul, învinuit sau inculpat, față de care aceasta poate fi într-o oarecare măsură în condiții de dependență.

Este relevant de menționat că institutul împăcării este aplicabil nu doar în cauzele pornite pentru hărțuire sexuală, ci și pe oricare alte cauze de comitere a infracțiunilor privind viața sexuală, chiar dacă celelalte articole penale din această categorie de infracțiuni nu sunt enumerate în alin. (1), art. 276 Codul de procedură penală. Aceasta rezultă din prevederile art. 109 Cod penal.

Articolul 109 CP. Împăcarea

(1) *Împăcarea este actul de înlăturare a răspunderii penale pentru o infracțiune ușoară sau mai puțin gravă, iar în cazul minorilor, și pentru o infracțiune gravă, infracțiuni prevăzute la capitolele II–VI din Partea specială, precum și în cazurile prevăzute de procedura penală, dacă persoana nu are antecedente penale pentru infracțiuni similare comise cu intenție sau dacă în privința sa nu a mai fost dispusă încetarea procesului penal, ca rezultat al împăcării, pentru infracțiuni similare comise cu intenție în ultimii cinci ani.*

(2) *Împăcarea este personală și produce efecte juridice din momentul pornirii urmăririi penale și până la retragerea completului de judecată pentru deliberare.*

(3) Pentru persoanele lipsite de capacitate de exercițiu, împăcarea se face de reprezentanții lor legali. Cei cu capacitate de exercițiu restrânsă se pot împăca cu încuviințarea persoanelor prevăzute de lege.

(4) Împăcarea nu se aplică în cazul persoanelor care au săvârșit asupra minorilor infracțiuni prevăzute la art. 171–175¹, 201, 206, 208, 208¹ și 208².

Potrivit Studiului „Analiza practicii judiciare privind infracțiunile cu caracter sexual pentru identificarea lacunelor care privesc victimele de remediu efectiv și protecție”, din totalul de 240 cauze penale privind viața sexuală care au fost examinate, în 120 cauze victimele au depus cereri de încetare a procesului în legătură cu împăcarea părților. Au fost acceptate 83 cereri de împăcare și respinse 37 cereri.

De regulă, din conținutul deciziilor de încetare a procesului nu rezultă cercetarea motivelor împăcării și dacă consimțământul victimei este liber exprimat, fără influență și presiuni din partea făptuitorului. Mai mult, au fost constatate cazuri de încetare a procesului în legătură cu împăcarea părților, în pofida faptului că în proces victima menționa despre presiunea efectuată de către inculpat, care „...îmi terorizează familia, mă amenință, mă înjosește...”, cererea de împăcare a fost întocmită de polițist și mi-a dat-o să o semnez”. Aceste cazuri confirmă o abordare de multe ori formală, superficială din

partea instanțelor abilitate, care având acordul de împăcare cu semnătura victimei, nu i-au în considerare faptul că voința victimei ar putea fi alta și anume ca inculpatul să fie tras la răspundere penală. Cu atât mai mult, acest fapt nu este cercetat de către instanța de judecată nici în cazul minorilor, aceștia nefiind întrebați dacă sunt de acord cu împăcarea. Cu regret, cazuri de acest gen nu sunt unice și denotă o examinare superficială a faptelor, fără a constata și înțelege care este poziția adevărată a victimei.

Cele arătate confirmă că norma art. 109 Cod penal este dezavantajoasă pentru victima infracțiunii privind viața sexuală, inclusiv în virtutea factorilor despre care s-a menționat mai sus. Totodată, aplicabilitatea institutului împăcării asupra normelor penale cuprinse în Capitolul IV din Partea specială a legii penale este contrară cerințelor **Convenției privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice**, care prevede procedurile ex-parte și ex-officio.

Articolul 55. Procedurile ex-parte și ex-officio

(1) Părțile vor asigura faptul că investigațiile sau urmărirea judiciară a infracțiunilor stabilite în conformitate cu Articolele 35, 36 (Violența sexuală, inclusiv violul – n.n.), 37, 38 și 39 ale prezentei Convenții nu vor fi dependente în întregime de o raportare sau plângere depusă de victimă, dacă infracțiunea a fost comisă în întregime sau parțial pe teritoriul său, precum și că procedurile pot continua chiar dacă victima își retrage declarația sau plângerea.

Conform Raportului explicativ la Convenția de la Istanbul, la adoptarea acestei norme s-a avut în vedere caracterul deosebit de traumatizant al acestor infracțiuni. Scopul prevederii este de a

permite efectuarea cercetării și urmăririi penale fără a plasa victimei sarcina inițierii acestor proceduri și garantarea siguranței victimei. Tot aici se precizează că, deoarece multe încălcări

căroră le este aplicabilă Convenția de la Istanbul sunt comise de parteneri intimi sau persoane aflate în mediul social din imediata apropiere a victimei, având ca urmare sentimentele de rușine, teamă și neputință ale victimei, numărul sesizărilor, și deci al pedepselor, este redus. Prin urmare, organele de aplicare a legii trebuie să

cerceteze prezumata infracțiune în mod pro-activ, pentru a colecta probe materiale și a asigura că urmărirea poate fi efectuată chiar dacă victima și-a retras declarațiile sau plângerea.

În mod similar este abordată problema în **Convenția de la Lanzarote**, care atenționează asupra unor condiții speciale de inițiere a procedurii.

Art. 32. Inițierea procedurii

Fiecare parte va lua măsurile legislative sau de altă natură necesare pentru a se asigura că cercetarea ori urmărirea infracțiunilor prevăzute în conformitate cu prezenta convenție nu este condiționată de existența unei plângeri sau acuzații formulate de către victimă și că procesul poate continua chiar dacă victima și-a retras declarațiile.

Nevoia de modificare a normelor legislative menționate supra este determinată de imperativul consolidării mecanismului de protecție a victimei violenței sexuale în cadrul procedurii penale și, concomitent, de ajustarea cadrului legislativ penal al Republicii Moldova la cerințele Convenției de la Istanbul și Convenției de la Lanzarote. Cerințe care exclud posibilitatea plasării în sarcina exclusivă a victimei inițierea procesului de urmărire penală pe cazurile de abuz sau agresiune sexuală și interzic orice încercare de a dispune încetarea urmăririi penale a infracțiunilor privind viața sexuală pe motiv de împăcare cu agresorul. Și nu în ultimul rând trebuie să avem în vedere că institutul împăcării părților în cazurile de violență sexuală diminuează responsabilitatea agresorului pentru comportamentul violent și consolidează ipoteza precum că ambele părți sunt la fel de vinovate pentru fapta care a avut loc. De asemenea, se încearcă promovarea ideii că ambele părți au putere egală de a negocia. De regulă, realitatea este alta și implică riscuri suplimentare pentru victimă.

Concluzie. Norma art. 109 din CP și norma art. 276, alin. (1) din Codul de procedură penală, în partea ce se referă la infracțiunile privind viața sexuală în privința victimei adulte, nu este conformă cerințelor Convenției de la Istanbul. Pentru asigurarea conformității cadrului juridic național cu standardele internaționale în domeniul și excluderea factorilor care implică presi-

une suplimentară asupra victimei/părții vătămate adulte pe cauzele de agresiune sexuală, se impune operarea unor modificări în redacția actuală a normelor articolelor de mai jos:

- în dispoziția art. 276, alin.(1) al Codului de procedură penală se propune excluderea sintagmei „173,” în acest fel înlăturând condiția actuală de pornire a procesului penal pentru hărțuire sexuală, exclusiv la plângerea prealabilă a victimei infracțiunii;
- în dispoziția art. 109, alin. (1) al Codului penal se propune de substituit sintagma „Capitolele II–VI ” cu sintagma „Capitolele II-III, V–VI ”, iar în alin. (4) al acestei norme de exclus sintagma „171–175⁴⁷”, având în vedere irelevanța menținerii acesteia în condițiile retragerii incidenței institutului împăcării părților asupra Capitolului IV al Părții speciale a Codului penal, care se referă la infracțiunile privind viața sexuală.
- ♦ Procesul penal⁴⁷ are ca scop protejarea persoanei de infracțiuni, precum și protejarea persoanei de faptele ilegale ale persoanelor cu funcții de răspundere în activitatea lor legată de cercetarea infracțiunilor. În conformitate cu art. 23 al Codului de procedură penală, legea procesuală penală asigură drepturile victimei lezate în urma infracțiunilor sau abuzurilor de serviciu. Victima unei fapte care constituie infracțiune este în drept să ceară, în condițiile codului, pornirea unei cauze penale, să par-

⁴⁷ Codul de procedură penală al Republicii Moldova, art. 1. (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr. 104-110, art. 447)

ticipa la procesul penal în calitate de parte vătămată și să-i fie reparate prejudiciile morale, fizice și materiale. Codul de procedură penală

definește în art. art. 58-60 statutul procesual, drepturile și obligațiile victimei/părții vătămate în procesul penal.

Articolul 58. Victima

(1) Se consideră victimă orice persoană fizică sau juridică careia, prin infracțiune, i-au fost aduse daune morale, fizice sau materiale. Victima are un interes în cadrul procesului penal și este interesată în rezultatele acestuia.

(2) Victima are dreptul ca cererea sa să fie înregistrată imediat în modul stabilit, să fie soluționată de organul de urmărire penală, iar după aceasta să fie informată despre rezultatele soluționării.

(3) Victima beneficiază de asemenea de următoarele drepturi:

- 1) să primească de la organul de urmărire penală certificat despre faptul că ea s-a adresat cu cerere sau o copie de pe procesul-verbal despre cererea orală;
- 2) să prezinte documente, obiecte și alte mijloace de probă pentru confirmarea cererii sale;
- 3) să se adreseze cu o cerere suplimentară;
- 4) să fie informată, la cerere, de către organul de urmărire penală, procuror sau, după caz, de către instanța de judecată despre soluționarea plângerii sale, despre toate hotărârile adoptate care se referă la drepturile și interesele sale; să primească gratuit, la solicitare, copii de pe acestea, precum și de pe hotărârile de încetare sau de clasare a procesului penal în cauza respectivă, de neîncepere a urmăririi penale, copia de pe sentință, decizie sau de pe o altă hotărâre judecătorească definitivă;
- 5) să ceară de la organul de urmărire penală să fie recunoscută ca parte vătămată în cauza penală;
- 6) să depună cerere pentru a fi recunoscută ca parte civilă în procesul penal;
- 7) să retragă cererea în cazurile prevăzute de lege;
- 8) să primească certificat despre înregistrarea cererii sale și începerea urmăririi penale sau copie de pe ordonanța de neîncepere a urmăririi penale;
- 9) să atace ordonanța de neîncepere a urmăririi penale în decurs de 10 zile din momentul primirii copiei de pe ordonanța respectivă și să ia cunoștință de materialele în baza cărora a fost emisă această ordonanță;
- 10) să fie apărată de acțiunile interzise de lege în modul prevăzut pentru apărarea persoanelor participante la procesul penal;
- 11) să fie asistată, la acțiunile procesuale efectuate cu participarea ei, de un avocat ales;
- 12) să apeleze la un mediator în condițiile legii.

(4) Victima unei infracțiuni deosebit de grave sau excepțional de grave contra persoanei, victima torturii, tratamentelor inumane sau degradante, indiferent de faptul dacă este recunoscută în calitate de parte vătămată sau parte civilă, dispune de asemenea de următoarele drepturi:

- 1) să fie consultată de un avocat pe tot parcursul procesului penal ca și celelalte părți în proces;
- 2) să fie asistată, în condițiile legii, de un avocat care acordă asistență juridică garantată de stat în cazul în care nu dispune de mijloace bănești pentru a plăti avocatul;

3) să fie însoțită de o persoană de încredere, alături de avocatul său, la toate cercetările, inclusiv la ședințele închise;

4) să primească o hotărâre judecătorească despre compensarea materială pentru prejudiciul cauzat prin infracțiune.

(5) Victima, de îndată ce a fost identificată, beneficiază în condițiile legii de dreptul la protecție și compensare, precum și de dreptul de a depune o cerere privind aplicarea măsurilor de protecție.

(5¹) Victima actelor de tortură, a tratamentelor inumane sau degradante este supusă expertizei judiciare asupra stării psihice sau fizice.

(6) În cazul în care în calitate de victimă este o întreprindere, instituție, organizație de stat sau în care statul deține cota parte, ea nu are dreptul să-și retragă cererea.

(8) Victima este obligată:

1) să se prezinte la citarea organului de urmărire penală sau a instanței judecătorești și să dea explicații la solicitarea acestor organe, cu excepția victimei traficului de ființe umane;

2) să prezinte, la solicitarea organului de urmărire penală, obiecte, documente și alte mijloace de probă de care dispune, precum și mostre pentru cercetare comparativă;

3) să accepte a fi supusă examenului medical, la cererea organului de urmărire penală, în cazul în care ea se plânge că i-a fost cauzat prejudiciu fizic;

4) să se supună dispozițiilor legitime ale reprezentantului organului care îi soluționează cererea sau ale președintelui ședinței de judecată;

5) să respecte ordinea stabilită în ședința de judecată și să nu părăsească sala de ședințe fără permisiunea președintelui ședinței.

(9) Victima are și alte drepturi și obligații prevăzute de prezentul cod.

(10) Victima beneficiază de drepturile sale și își exercită obligațiile personal sau, dacă legea permite, prin reprezentanți. În cazul în care victimă este un minor sau o persoană iresponsabilă, drepturile acesteia sunt exercitate de reprezentanții ei legali în modul prevăzut de prezentul cod. Drepturile victimei decedate sunt preluate de succesorii ei.

(11) Victima este audiată în condițiile prevăzute pentru audierea martorului. Victima minoră în vârstă de până la 14 ani este audiată în cauzele penale privind infracțiunile cu caracter sexual, privind traficul de copii sau violența în familie, precum și în alte cazuri în care interesele justiției sau ale minorului o cer, în condițiile art. 110¹.

Articolul 59. Partea vătămată

(1) Parte vătămată este considerată persoana fizică sau juridică căreia i s-a cauzat prin infracțiune un prejudiciu moral, fizic sau material, recunoscută în

această calitate, conform legii, cu acordul victimei. Minorul căruia i s-a cauzat prejudiciu prin infracțiune va fi considerat parte vătămată fără acordul său.

(2) Recunoașterea ca parte vătămată se efectuează prin ordonanța organului de urmărire penală, imediat după stabilirea temeiurilor de atribuire a unei asemenea calități procesuale.

(3) În cazul în care, după recunoașterea persoanei ca parte vătămată, s-au constatat circumstanțe care atestă lipsa cauzării prejudiciului, organul de urmărire penală încetează participarea acestei persoane ca parte vătămată în procedura respectivă prin ordonanță motivată.

Articolul 60. Drepturile și obligațiile părții vătămate

(1) Partea vătămată dispune de următoarele drepturi:

- 1) să cunoască esența învinuirii;
- 2) să facă declarații și explicații;
- 3) să prezinte documente și alte mijloace de probă pentru a fi anexate la dosarul penal și cercetate în ședința de judecată;
- 4) să ceară recuzarea persoanei care efectuează urmărirea penală, judecătorului, procurorului, expertului, interpretului, traducătorului, grefierului;
- 5) să facă obiecții împotriva acțiunilor organului de urmărire penală sau instanței de judecată și să ceară includerea obiecțiilor sale în procesul-verbal al acțiunii respective;
- 6) să ia cunoștință de toate procesele-verbale ale acțiunilor procesuale la care a participat, să ceară completarea lor sau includerea obiecțiilor sale în procesul-verbal respectiv;
- 7) să ia cunoștință de materialele cauzei penale din momentul încheierii urmăririi penale și să noteze orice informații din dosar;
- 8) să participe la ședința de judecată, inclusiv la examinarea materialelor cauzei;
- 9) să pledeze în dezbateri judiciare privitor la prejudiciul cauzat;
- 10) să fie informată de ofițerul de urmărire penală sau, după caz, de procuror despre toate hotărârile adoptate care se referă la drepturile și interesele sale, să primească gratuit, la solicitarea sa, copii de pe aceste hotărâri, precum și de pe hotărârea de încetare sau clasare a procesului în cauza respectivă, de neîncepere a urmăririi penale, copia de pe sentință, decizie sau de pe o altă hotărâre judecătorească definitivă;
- 11) să depună plângeri împotriva acțiunilor și hotărârilor organului de urmărire penală, precum și să atace hotărârea instanței privitor la prejudiciul cauzat;
- 12) să retragă plângerile depuse de ea sau de reprezentantul său, inclusiv plângerile împotriva acțiunilor interzise de lege săvârșite împotriva sa;
- 12¹) să apeleze la un mediator în condițiile legii;
- 13) să se împace cu bănuitul, învinuitul, inculpatul în cazurile prevăzute de lege;

14) să facă obiecții asupra plângerilor altor participanți la proces, care i-au fost aduse la cunoștință de către organul de urmărire penală sau despre care a aflat în alte împrejurări;

15) să participe la judecarea cauzei pe cale ordinară de atac;

15¹) să exercite căile de atac împotriva hotărârilor judecătorești;

16) să-i fie compensate cheltuielile suportate în cauza penală și să i se repare prejudiciul cauzat în urma acțiunilor nelegitime ale organului de urmărire penală;

17) să i se restituie bunurile ridicate de organul de urmărire penală în calitate de mijloace de probă sau prezentate de ea însăși, precum și bunurile ce îi aparțin și au fost ridicate de la persoana care a săvârșit acțiunea interzisă de legea penală, să primească în original documentele care îi aparțin;

18) să fie reprezentată de un avocat ales, iar dacă nu are mijloace pentru a plăti avocatul, să fie asistată, în condițiile legii, de un avocat care acordă asistență juridică garantată de stat;

19) să sesizeze procurorul ierarhic superior sau, după caz, instanța de judecată despre încălcarea termenului rezonabil.

(1¹) Partea vătămată recunoscută în infracțiunile de tortură, tratamente inumane sau degradante este supusă expertizei judiciare asupra stării psihice sau fizice dacă nu a fost supusă expertizei judiciare în condițiile art. 58.

(2) Partea vătămată este obligată:

1) să se prezinte la citarea organului de urmărire penală sau a instanței judecătorești;

2) să facă declarații la cererea organului de urmărire penală sau a instanței judecătorești;

3) să prezinte, la cererea organului de urmărire penală, obiecte, documente și alte mijloace de probă de care dispune, precum și mostre pentru cercetare comparativă;

4) să accepte a fi supusă examinării corporale la cererea organului de urmărire penală în cauza privind comiterea în privința sa a unei infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave;

5) la cererea organului de urmărire penală, să fie supusă unei expertize judiciare, în condiții de ambulator, pentru a se verifica capacitatea de a înțelege just circumstanțele care au importanță pentru cauză și de a face declarații juste în privința lor, în cazul în care sunt temeuri verosimile de a pune la îndoială asemenea capacități;

6) să se supună dispozițiilor legitime ale reprezentantului organului de urmărire penală și ale președintelui ședinței de judecată;

7) să respecte ordinea stabilită în ședința de judecată.

(3) Partea vătămată are și alte drepturi și obligații prevăzute de prezentul cod. Partea vătămată poate oricând să renunțe la această calitate procesuală.

(4) Partea vătămată beneficiază de drepturile sale și își exercită obligațiile personal sau, dacă legea permite, prin reprezentanți. În cazul în care parte vătămată este un minor sau o persoană iresponsabilă, drepturile acesteia sunt exercitate de reprezentanții ei legali în modul prevăzut de prezentul cod.

(4¹) Examinarea corporală, precum și prelevarea mostrelor de eliminare ale corpului sau a altor mostre biologice de la partea vătămată fără acordul ei pot fi efectuate doar cu autorizarea judecătorului de instrucție. Aceste acțiuni

nu pot fi întreprinse în locurile sau circumstanțele în care există riscul traumatizării părții vătămate sau riscul violării drepturilor omului.

(5) *Partea vătămată este audiată în condițiile prevăzute de prezentul cod pentru audierea martorului. Partea vătămată minoră în vârstă de până la 14 ani este audiată în cauzele penale privind infracțiunile cu caracter sexual, privind traficul de copii sau violența în familie, precum și în alte cazuri în care interesele justiției sau ale minorului o cer, în condițiile art. 110¹.*

Normele de procedură penală menționate, de rând cu dispoziții generale, caracteristice pentru orice persoană cu statut de victimă sau parte vătămată în procesul penal, conțin și dispoziții mai speciale, care se referă la victimele sau părțile vătămate pe anumite categorii de infracțiuni, inclusiv infracțiuni de tortură, tratamente inumane sau degradante, infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave, unele excepții pentru victimele traficului de ființe umane etc. Specificările și excepțiile din normele cu caracter general, care oferă garanții suplimentare unor categorii aparte de persoane cu statut de victimă/parte vătămată în proces,

fac posibilă preluarea acestei formule și în beneficiul victimei/părții vătămate pe cauzele de infracțiuni privind viața sexuală. Folosirea acestei oportunități, dictată de necesitățile specifice ale victimelor infracțiunilor privind viața sexuală, în virtutea caracterului deosebit de sensibil al categoriei menționate de infracțiuni, este încurajată și de normele tratatelor internaționale relevante subiectului abordat. În această privință **Convenția privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice** se pronunță expres în câteva articole.

Articolul 4 – Drepturi fundamentale, egalitate și nediscriminare

4. Măsuri speciale, care sunt necesare pentru a preveni sau proteja femeile de violența de gen nu vor fi considerate discriminare.

Articolul 18 – Obligații generale

2. Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare, în conformitate cu legislația internă, pentru a asigura faptul că există mecanisme adecvate pentru a prevedea o cooperare eficientă între toate agențiile relevante ale statului, inclusiv sistemul judiciar, procurori, agențiile guvernamentale de aplicare a legii, autoritățile locale și regionale, precum și organizațiile neguvernamentale și alte organizații și entități relevante în domeniul protejării și sprijinirii victimelor și martorilor tuturor formelor de violență acoperite de sfera de aplicare a prezentei Convenții, inclusiv prin trimiterea către servicii generale și specializate de sprijin...

3. Părțile se vor asigura că măsurile luate în conformitate cu prezentul capitol...

- ...se vor concentra pe drepturile omului și pe siguranța victimei;*
- vor adresa nevoile specifice ale persoanelor vulnerabile, inclusiv victimele-copii...*

4. Prestarea serviciilor nu va depinde de consimțirea victimei de a depune plângere sau mărturie împotriva oricărui agresor.

Articolul 19 – Informare

Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că victimele primesc informații adecvate și în timp util privind serviciile de sprijin și măsurile legale disponibile într-o limbă pe care o înțeleg.

Articolul 25 – Sprijin pentru victimele violenței sexuale

Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a prevedea înființarea de centre de trimitere a cazurilor de criză în urma violului sau ale violenței sexuale corespunzătoare, ușor accesibile, în număr suficient pentru a furniza examinarea medicală și medico-legală, asistență post-traumatică și consiliere pentru victime.

Articolul 56 – Măsuri de protecție

1. Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a proteja drepturile și interesele victimelor..., în toate etapele investigațiilor și ale procedurilor judiciare, în special (prin):

- c. informarea lor, în condițiile prevăzute de legislația internă, cu privire la drepturile lor, la serviciile pe care le au la dispoziție și la traiectoria dată plângerii lor, la acuzații, la progresul general al investigației sau al procedurilor, la rolul lor în acestea, precum și la rezultatul cazului lor;
- e. punerea la dispoziția victimelor de servicii de sprijin adecvate, astfel încât drepturile și interesele lor să fie prezentate cum se cuvine și luate în considerare;
- f. asigurarea faptului că se pot adopta măsuri pentru a proteja intimitatea și imaginea victimei; ... etc.

Totodată, în **Convenția Consiliului European cu privire la protecția copiilor împotriva exploatarea sexuală și a abuzurilor sexuale**, se conțin

pe marginea acestui subiect specificări referitoare la drepturi, garanții și interese pentru victime.

Art. 14. Asistența pentru victime

1. Fiecare parte va lua măsurile legislative sau de altă natură necesare pentru a asigura asistență victimelor, pe termen scurt și lung, în vederea recuperării fizice și psihosociale a acestora...

3. Dacă părinții sau persoanele în a căror îngrijire se află copilul sunt implicate în exploatarea sexuală sau în abuzuri sexuale comise asupra acestuia, procedurile de intervenție... vor include:

- *posibilitatea îndepărtării autorului prezumat al faptei;*
- *posibilitatea retragerii victimei din mediul său familial.*

Condițiile și durata acestei separări se stabilesc în conformitate cu interesul superior al copilului.

4. Fiecare parte va lua măsurile legislative sau de altă natură necesare pentru a se asigura că persoanele apropiate victimei pot beneficia, dacă este cazul, de asistență terapeutică, în special de asistență psihologică de urgență.

Art. 31. Măsuri generale de protecție

1. Fiecare parte va lua măsurile legislative sau de altă natură necesare pentru a apăra drepturile și interesele victimelor, cu deosebire ale martorilor, pe parcursul tuturor etapelor cercetării și procesului penal, în special prin:

a) informarea lor cu privire la drepturile pe care le au și la serviciile care le stau la dispoziție și, cu excepția cazului în care nu doresc să primească asemenea informații, cu privire la modul în care este examinată plângerea lor, la acuzațiile formulate, la evoluția generală a cercetărilor sau a procesului și la rolul lor în cadrul acestora, precum și cu privire la soluția pronunțată în cauza lor;

d) asigurarea de servicii de asistență adecvate pentru victime, pentru ca drepturile și interesele lor să fie prezentate și luate în considerare în mod corespunzător;

... etc.

Normele internaționale citate, după cum vedem, plasează în prim plan necesitatea unui rol pro-activ al organelor abilitate ale statului în vederea informării victimei infracțiunii/părții vătămăte pe cauza de agresiune sau abuz sexual despre drepturile sale și acțiunile necesare de întreprins pentru a obține protecție și recuperare corespunzătoare în cadrul procedurii penale, concomitent acționând, în limitele competenței, în vederea referirii lor către alte instituții în scop de asistență și consiliere.

Legislația procesuală penală națională, chiar și după amendamentele adoptate în vederea sporirii gradului de protecție a victimelor infracțiunii, nu conține reglementări distincte adresate victimelor infracțiunilor cu privire la viața sexuală, care să le asigure totuși condiții pentru a beneficia de drepturi suplimentare, reieșind din specificul acestor infracțiuni, inclusiv: dreptul la asistență psihologică și medicală în cadrul urmăririi penale, oferirea mai multor garanții în vederea protecției și reabilitării acestora în condiții de intimitate. Legislația nu conține nici prevederi în vederea dezvoltării „mecanismului de cooperare eficace între agențiile relevante

ale statului, inclusiv sistemul judiciar, procurori, agențiile guvernamentale de aplicare a legii, autoritățile locale și regionale, precum și organizațiile neguvernamentale și alte organizații și entități relevante în domeniul protejării și sprijinirii victimelor, inclusiv prin trimiterea către servicii generale și specializate de sprijin”. Or, chiar dacă nu este încă instituită o rețea de centre pentru victimele violului sau ale violenței sexuale, corespunzătoare cerințelor standardelor internaționale, cel puțin funcționează, în special cu suportul sectorului asociativ, unele servicii de asistență a victimelor violenței în familie, care ar putea, pentru început, oferi asistență și victimelor violurilor sau altor acțiuni de abuz și violență sexuală, după posibilitate și în funcție de necesitate, potrivit unui program individual, în condiții de intimitate și cu respectarea dreptului la viața privată, pentru depășirea situației de criză.

Totodată, se cuvine să menționăm că în unele cazuri normele procesual penale actuale prescriu organelor de urmărire penală și instanței de judecată un rol pasiv și intervenție reactivă la solicitarea persoanei interesate. În condițiile

unui nihilism juridic pronunțat în rândul populației, această modalitate de abordare nu contribuie pozitiv la sporirea nivelului de protecție și asistență a victimelor/părților vătămate, în măsura cerută de circumstanțele specifice ale cazului. De mai precizat în acest sens și faptul că unele prevederi referitoare la drepturile și obligațiile victimei în procesul penal sunt formulate într-un mod ambiguu, fapt ce permite organelor abilitate practic să se eschiveze de la îndeplinirea lor.

Un exemplu în acest sens poate servi norma art. 58, alin. (3), pct. 4) Cod de procedură penală, potrivit căruia victima are dreptul să fie informată, la cerere, de către organul de urmărire penală, procuror sau, după caz, de către instanța de judecată despre soluționarea plângerii sale, despre toate hotărârile adoptate care se referă la drepturile și interesele sale, să primească gratuit, la solicitare, copii de pe acestea, precum și de pe hotărârea de încetare sau de clasare a procesului penal în cauza respectivă, de neîncepere a urmăririi penale, copia de pe sentință, decizie sau de pe o altă hotărâre judecătorească definitivă. Este evident că termenul „la cerere/la solicitare” indicat aici nu are nimic în comun cu sesizarea prevăzută de art. 262 Cod de procedură penală, în care se operează cu noțiuni gen „plângere,, sau „denunț”. Astfel, în condițiile când de regulă victima nu cunoaște că trebuie să ceară/solicite să fie informată sau să primească careva acte, organul de urmărire penală sau instanța de judecată va avea de fiecare dată o „scuză” pentru că nu a onorat acest drept al victimei – ultima nu a cerut/solicitat acest lucru.

De asemenea, în norma art. 58, alin. (3), pct. 8) CPP se menționează că victima are dreptul să primească certificat despre înregistrarea cererii sale și începerea urmăririi penale sau copie de pe ordonanța de neîncepere a urmăririi penale. În același timp, conform art. 274 CPP despre adoptarea ordonanței de începere a urmăririi penale, organul de urmărire penală sau procurorul informează persoana care a înaintat sesizarea. În cazul în care procurorul refuză pornirea urmăririi penale, el confirmă faptul prin ordonanță motivată și anunță despre aceasta, într-un termen cât mai scurt posibil, dar nu mai mare de 15 zile, persoana care a înaintat sesizarea.

Deci, iarăși este prezentă o formulare care, în cele din urmă, induce spre interpretarea necesității unei cereri/solicitări suplimentare din partea victimei/părții vătămate ca să obțină hotărârile adoptate care se referă la drepturile și interesele sale pe caz.

Concluzie. Din perspectiva asigurării compatibilității legislației procesual penale cu litera și spiritul normelor relevante ale tratatelor internaționale, considerăm binevenită modificarea și completarea articolelor 58, 60 ale Codului de procedură penală în vederea stabilirii unor garanții suplimentare victimei/părții vătămate pe cauzele de infracțiuni privind viața sexuală, adecvate cerințelor dictate de specificul acestor infracțiuni. Pentru asigurarea conformității cadrului juridic național cu standardele internaționale în domeniu se propune:

a) completarea art. 58 al Codului de procedură penală cu un nou alineat (5²), având următoarea redacție:

„(5²) Victima infracțiunilor privind viața sexuală dispune suplimentar de următoarele drepturi:

- 1) să dea explicații în condiții prietenoase, în lipsa persoanei bănuite, să refuze confruntarea cu persoana bănuită de comiterea infracțiunii;*
- 2) să fie asistată, în condițiile legii, de un avocat care acordă asistență juridică garantată de stat în cazul în care nu dispune de mijloace bănești pentru a plăti un avocat;*
- 3) să fie însoțită de persoana de încredere, alături de avocatul său, la toate cercetările, inclusiv la ședințele închise;*
- 4) să-i fie asigurat dreptul la intimitate și la protecția imaginii personale;*
- 5) să fie referită, în cursul procedurilor de urmărire penală și examinare judiciară, către servicii de asistență medicală și medico-legală, de asistență psihologică post-traumatică și consiliere în vederea recuperării fizice și psihosociale”.*

b) completarea art. 60 al Codului de procedură penală cu un nou alineat (1²), având următoarea redacție:

„(1²) Partea vătămată recunoscută în infracțiunile privind viața sexuală dispune suplimentar de următoarele drepturi:

- 1) să fie referită, în cursul procedurilor de urmărire penală și examinare judiciară, către servicii de asistență medicală și medico-legală, de asistență psihologică post-traumatică și consiliere în vederea recuperării fizice și psihosociale;*
- 2) să fie asistată, în condițiile legii, de un avocat care acordă asistență juridică garantată de stat în cazul în care nu dispune de mijloace bănești pentru a plăti un avocat;*
- 3) să fie însoțită de persoana de încredere, alături de avocatul său, la toate cercetările, inclusiv la ședințele închise;*
- 4) să fie audiată în condiții prietenoase, în lipsa bănuیتului, învinuitului, inculpatului, asigurându-i-se acestuia posibilitatea de a lua cunoștință de declarații și de a pune întrebări, prin intermediul apărătorului său;*
- 5) să refuze confruntarea cu bănuیتul, învinuitul, inculpatul;*
- 6) să-i fie asigurat dreptul la intimitate și la protecția imaginii personale”.*

Concomitent, se propune de exclus sintagmele „la cerere” și „la solicitare” din art. 58, alin. (3), pct. 4) și sintagma „la solicitarea sa” din art. 60, alin. (3), pct.4) ale Codului de procedură penală, precum și coroborarea redacțională a art. 58, alin. (3), pct. 8) Cod de procedură penală cu prevederile normelor relevante din legea de procedură penală, inclusiv cu textul art. 274 CPP.

- ♦ În conformitate cu art. 111 al Codului de procedură penală⁴⁸, partea vătămată este audiată privind fapta penală și alte circumstanțe care au importanță pentru cauză. Declarațiile și audierea părții vătămate se fac conform dispozițiilor ce se referă la declarațiile și audierea martorilor, fiind aplicate în mod corespunzător. În anumite cazuri, când poate fi prejudiciată viața intimă a părții vătămate, se interzice inculpatului învinuit de comiterea unei infracțiuni sexuale și apărătorului său să prezinte probe despre pretinsul caracter sau istoria personală a victimei, cu excepția cazului când instanța acordă această permisiune.

Legea de procedură penală reglementează procedura de audiere a martorului, respectiv a părții vătămate, în condiții speciale. Astfel, potrivit art. 109, alin.(3) CPP, pentru a reduce sau a exclude supunerea martorului unui vădit

pericol sau pentru a reduce revictimizarea lui, procurorul poate solicita audierea acestuia de către judecătorul de instrucție, cu asigurarea posibilității bănuیتului, învinuitului, apărătorului acestuia, părții vătămate și procurorului de a pune întrebări martorului audiat. În cazul în care martorul minor în vârstă de până la 14 ani urmează să fie audiat în cauzele penale privind infracțiunile cu caracter sexual, privind traficul de copii sau violența în familie, precum și în alte cazuri în care interesele justiției sau ale minorului o cer, procurorul solicită audierea acestuia în condițiile art. 110¹.

În conformitate cu art. 110¹ CPP, judecătorul de instrucție va efectua audierea martorului minor în vârstă de până la 14 ani în cauzele penale privind infracțiuni cu caracter sexual, privind traficul de copii sau violența în familie, precum și în alte cazuri în care interesele justiției sau ale minorului o cer, în spații special amenajate, dotate cu mijloace de înregistrare audio/video, prin intermediul unui interviewer. Audierea minorului se va efectua în termene restrânse. Participanții la audiere vor adresa întrebări judecătorului de instrucție, care le va transmite interviewerului în mod verbal, prin intermediul dispozitivelor tehnice sau în scris, în timpul unei

⁴⁸ Codul de procedură penală al Republicii Moldova, nr. 122-XV din 14 martie 2003. (Monitorul Oficial al Republicii

Moldova, 2013, nr. 248–251, art. 699)

pauze. Audierea martorului minor trebuie să se efectueze în așa mod încât să se evite producerea oricărui efect negativ asupra stării psihice a acestuia. Declarațiile martorului minor audiat în condițiile prezentului articol se înregistrează prin mijloace audio/video și se consemnează integral într-un proces-verbal întocmit în conformitate cu art. 260 și 261. O copie a înregistrării audio/video și procesul-verbal al audierii se anexează la dosarul penal. Audierea repetată a minorului trebuie evitată în măsura în care acest lucru este posibil.

Citirea în ședința de judecată a declarațiilor depuse în cursul urmăririi penale, precum și reproducerea înregistrărilor acestora se face, potrivit art. 371 CPP, când martorul a fost audiat în conformitate cu art. 109 și 110⁴. Citirea

în ședința de judecată a acestor declarații și reproducerea înregistrării audio/video vor înlocui audierea personală, inclusiv pentru a reduce o posibilă traumatizare a persoanei, cu excepția cazurilor în care, reieșind din circumstanțele cauzei, instanța de judecată consideră necesară depunerea declarațiilor în ședința de judecată.

Normele precitate urmăresc asigurarea condițiilor prietenoase pentru victimă sau martor minori, implicați în procedurile formale de investigare a infracțiunilor, constituind în esență un instrument excepțional de protecție a drepturilor și intereselor lor în procesul penal.

Și **Convenția Consiliului Europei cu privire la protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale** prescrie măsuri de protecție și condiții de audiere a copilului.

Art. 31. Măsuri generale de protecție

1. Fiecare parte va lua măsurile legislative sau de altă natură necesare pentru a apăra drepturile și interesele victimelor, cu deosebire ale martorilor, pe parcursul tuturor etapelor cercetării și procesului penal, în special prin:
g) asigurarea evitării contactului dintre victime și infractori în sediile instanțelor și ale autorităților de anchetă, cu excepția cazului în care autoritățile competente stabilesc altfel în interesul superior al copilului sau atunci când cercetările ori procesul necesită acest contact.

Art. 35. Audierile copilului

1. Fiecare parte va lua măsurile legislative sau de altă natură necesare pentru a se asigura că:
a) audierile copilului au loc fără întârzieri nejustificate după ce faptele au fost sesizate autorităților competente;
b) interviurile cu copilul au loc, dacă este necesar, în spații concepute sau amenajate în acest scop;
c) audierile copilului sunt desfășurate de către profesioniști pregătiți anume pentru aceasta;
d) aceleași persoane, dacă este posibil și adecvat, desfășoară toate audierile cu copilul;
e) numărul audierilor este cât mai limitat posibil, menținându-se în limitele minime necesare pentru scopurile procesului penal.

2. Fiecare parte va lua măsurile legislative sau de altă natură necesare pentru a se asigura că toate audierile victimei ori, după caz, ale unui martor care este copil pot fi înregistrate video și că aceste înregistrări pot fi acceptate ca probe în instanță, în conformitate cu regulile prevăzute de dreptul său intern.

Prevederile menționate ale tratatului internațional ne permit să concluzionăm în principiu în ce măsură corespund acestora normele din legislația de procedură penală națională, în special reglementările din art. 110¹ Cod de procedură penală cu standardele internaționale în domeniu. Diferența constă în faptul că art. 110¹ și alte norme relevante ale CPP se referă la audierea minorului în vârstă de până la 14 ani, în timp ce, potrivit art. 3 al Convenției de la Lanzarote, prin termenul copil, în sensul respectivei Convenții, se înțelege orice persoană cu vârstă mai mică de 18 ani. Astfel, normele tratatului internațional, respectiv garanțiile prevăzute pentru victimele infracțiunilor cu caracter sexual, sunt aplicabile copiilor până la atingerea vârstei de 18 ani. Deci, pentru asigurarea compatibilității normelor naționale de procedură penală cu standardele internaționale în domeniu este necesar de a extinde la 18 ani vârsta persoanelor audiate în condiții speciale, conform procedurii prevăzute în art. 110¹ al CPP. Totodată, urmează să precizăm că practica actuală de aplicare a art. 110¹ CPP admite și participarea bănuțului/învinutului la procesul de audiere în condiții speciale a martorului/părții vătămate pe cauză. Aceasta are loc datorită practicii de interpretare a sintagmei „alte persoane” din art. 110¹, alin.(3) al Codului de

procedură penală. Din considerentele menționate, judecătorul desfășoară audierea persoanei în conformitate cu art. 110¹ CPP doar cu condiția prezenței făptuitorului în camera de vizualizare. În acest fel practic este distorsionată esența și menirea institutului audierii persoanei în condiții speciale, care a fost propus pentru neadmiterea revictimizării persoanei audiate. De asemenea se aduce atingere prevederilor alin. (5), art. 110¹ CPP, care stabilesc că audierea persoanei trebuie să se efectueze în așa mod, încât să se evite producerea oricărui efect negativ asupra stării psihice a acesteia. Mai ales că interviewerul informează minorul care urmează a fi audiat despre persoanele care sunt prezente în camera de vizualizare. Considerăm că este necesară modificarea și completarea alineatului (3) din art. 110¹ al CPP pentru a exclude practica actuală de admitere a bănuțului/învinutului la procesul de audiere în condiții speciale a martorului/părții vătămate minore. Potrivit art. 3 din **Convenția de la Istanbul**, termenul **victimă** cuprinde orice persoană fizică supusă oricăror forme de violență stipulate de Convenție, incluzând și fetele cu vârsta până în 18 ani. Obligațiile părților și măsurile de protecție sunt prevăzute în articolele 18 și 56 din Convenția de la Istanbul.

Articolul 18 – Obligații generale

3. Părțile se vor asigura că măsurile luate în conformitate cu prezentul capitol se vor concentra ... pe drepturile omului și pe siguranța victimei;
- vor viza evitarea victimizării secundare...

Articolul 56 – Măsuri de protecție

- 1 Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a proteja drepturile și interesele victimelor..., în toate etapele investigațiilor și ale procedurilor judiciare, în special (prin):
- g. asigurarea faptului că se evită, dacă este posibil, contactul dintre victime și agresori în imobilele instanțelor de judecată și ale agențiilor guvernamentale de aplicare a legii;
  - i. dând posibilitatea victimelor să depună mărturie în sala de judecată, conform regulilor prevăzute de legislația internă, fără a fi prezente sau, cel puțin, fără prezența pretinsului agresor, în special prin utilizarea tehnologiilor de comunicații adecvate, atunci când sunt disponibile.

Textul normelor evocate de fapt extinde procedura de audiere în condiții prietenoase și asupra victimelor adulte ale infracțiunilor privind viața sexuală.

Așadar, pentru compatibilitatea normelor de procedură penală cu standardele internaționale este necesar de a opera modificări și completări la Codul de procedură penală în vederea asigurării unei modalități distincte de audiere a victimei/părții vătămate pe cauzele de comitere a infracțiunilor privind viața sexuală. În felul acesta se va acționa în spiritul standardelor internaționale, potrivit cărora orice măsuri speciale care sunt necesare pentru a proteja femeile de violența de gen nu vor fi considerate discriminatorii.

Concluzie. Norma art. 110¹ al Codului de procedură penală în partea ce se referă la vârsta minorului audiat în condiții speciale nu este conformă cerințelor Convenției de la Lanzarote. Pentru asigurarea compatibilității normelor de procedură penală cu standardele internaționale în domeniu este necesar de a extinde la 18 ani vârsta persoanelor audiate în condiții speciale, conform procedurii prevăzute în art. 110¹ al Codului de procedură penală. Totodată, este necesar de a revizui redacția art. 110¹ al Codului de procedură penală pentru a exclude practica actuală de admitere a bănuیتului/învinuitului la procesul de audiere în condiții speciale a maritorului/ părții vătămate.

În acest sens considerăm oportună:

- completarea primei propoziții din alin. (3), art. 110¹ al Codului de procedură penală cu sintagma „cu excepția bănuیتului/învinuitului”.

Legislația de procedură penală nu conține prevederi privind modalitatea de audiere a părții vătămate adulte în procesul penal pe infracțiuni privind viața sexuală, în condiții care să excludă prezența pretinsului agresor și să evite victimizarea secundară a acesteia. Pentru asigurarea conformității cadrului juridic național cu standardele internaționale în domeniu și în scopul consolidării protecției victimei infracțiunilor privind viața sexuală se impune operarea unor modificări în Codul de procedură penală în vederea reglementării unei proceduri distincte de audiere în condiții prietenoase a părții vătămate pe cauzele de comitere a infracțiunilor privind viața sexuală. O variantă de înlăturare a acestei lacune ar putea constitui operarea completărilor la art. 111 și art. 371 ale Codului de procedură penală al Republicii Moldova.

- ♦ O atenție sporită în tratatele internaționale menționate se acordă lucrului cu agresorii, ca măsură de siguranță a victimei și ca un remediu împotriva recidivei de comitere a infracțiunilor. În această privință **Convenția Consiliului European cu privire la protecția copiilor împotriva exploatăării sexuale și a abuzurilor sexuale** conține prescrieri în trei articole.

Articolul 15. Principii generale

1. Fiecare parte va asigura sau promova, în conformitate cu dreptul său intern, programe ori măsuri eficiente de intervenție pentru persoanele prevăzute la art.16 paragrafele 1 și 2, în vederea prevenirii și reducerii la minimum a riscurilor de repetare a infracțiunilor de natură sexuală comise asupra copiilor. Aceste programe sau măsuri trebuie să fie accesibile în orice etapă a procesului, în mediul carceral și în libertate, în condițiile prevăzute de dreptul intern.

Articolul 16. Beneficiarii programelor și ai măsurilor de intervenție

1. Fiecare parte se va asigura, în conformitate cu dreptul său intern, că persoanele care sunt urmărite pentru oricare dintre infracțiunile prevăzute în conformitate cu prezenta convenție pot avea acces la programele sau măsurile menționate la art.15 paragraful 1...

2. Fiecare parte se va asigura, în conformitate cu dreptul său intern, că persoanele condamnate pentru oricare dintre infracțiunile prevăzute în conformitate cu prezenta convenție pot avea acces la programele sau măsurile prevăzute la art. 15 paragraful 1.

Articolul 31. Măsuri generale de protecție

1. Fiecare parte va lua măsurile legislative sau de altă natură necesare pentru a apăra drepturile și interesele victimelor, cu deosebire ale martorilor, pe parcursul tuturor etapelor cercetării și procesului penal, în special prin:
f) garantarea siguranței victimelor, precum și a familiilor și a martorilor care depun mărturie în favoarea victimelor, împotriva intimidării, răzbunării și a unei noi victimizări...

La același subiect Convenția privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice se pronunță în patru articole.

Articolul 16. Intervenția preventivă și programele de tratament

2. Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a iniția sau sprijini programe destinate împiedicării agresorilor, în special a infractorilor sexuali, de a recidiva.

Articolul 50. Răspunsul imediat, prevenire și protecție

1. Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că agențiile guvernamentale de aplicare a legii responsabile răspund la toate formele de violență acoperite de sfera de aplicare a prezentei Convenții într-o manieră promptă și corespunzătoare, oferind o protecție adecvată și imediată victimelor.

Articolul 53. Ordinele de restricție sau de protecție

1. Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că victimelor tuturor formelor de violență acoperite de sfera de aplicare a prezentei Convenții le sunt disponibile ordine de restricție sau de protecție corespunzătoare.

Articolul 56. Măsuri de protecție

1. Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a proteja drepturile și interesele victimelor, inclusiv nevoile lor speciale ca martori,

*În toate etapele investigațiilor și ale procedurilor judiciare, în special (prin):
a. luarea de măsuri în vederea protecției lor, precum și protecției familiilor lor
și a martorilor față de intimidare, represalii și victimizare repetată...*

În legislația națională este prevăzut un mecanism de protecție a victimelor violenței în familie. Acest mecanism stabilește condițiile și procedura de aplicare a măsurilor de protecție a victimelor, implicarea agresorilor în programe de resocializare și programe de probațiune pentru corecția comportamentului agresiv.

De reținut că în Convenția de la Istanbul se utilizează frecvent, inclusiv cu referință la aplicarea măsurilor de protecție, expresii de genul „...a asigura victimelor tuturor formelor de violență acoperite de sfera de aplicare a prezentei Convenții...”. Aceasta implică necesitatea extinderii acestui mecanism de protecție și asupra victimelor violenței sexuale, care de asemenea se regăsesc în sfera de aplicare a Convenției.

Considerăm necesare modificări și completări în legislație pentru a asigura aplicarea măsurilor de consiliere a agresorilor sexuali concomitent cu pedeapsa penală. Aceasta ar constitui un pas important de intervenție pro-activă, care cuprinde și acțiuni cu caracter profilactic. Actualmente se recurge în continuare preponderent la măsuri reactive, de sancționare a faptelor consumate și practic nu se lucrează în direcția schimbării comportamentului făptașului.

Concluzie. Cadrul legislativ național oferă măsuri speciale de protecție doar victimelor violenței în familie. Victimelor violenței sexuale le este asigurată protecție în condiții generale, în pofida faptului că și acestea se află în sfera de aplicare a Convenției de la Istanbul.

Pentru sporirea garanțiilor de siguranță a victimelor infracțiunilor privind viața sexuală corespunzător cerințelor tratatelor internaționale, considerăm binevenită în acest sens completarea Capitolului X din Codul penal (Măsurile de siguranță) cu norme care să asigure aplicarea măsurilor de probațiune condamnaților în cazul violenței sexuale, indiferent că este vorba de pedeapsă privată sau non-privată de libertate. Concomitent, se impune completarea Codului de procedură penală cu norme care să reglementeze condițiile și modalitatea de aplicare a măsurilor de probațiune condamnaților în cazul violenței sexuale, precum și a unor măsuri de protecție relevante în vederea înlăturării oricăror încercări de intimidare, corupere sau altor forme de presiune asupra victimei violenței sexuale în timpul procesului de urmărire penală și de examinare judecătorească a cauzei penale.

IV.

SUMARUL RECOMANDĂRILOR

În calitate de subiect plenipotențiar al dreptului internațional Republica Moldova trebuie să fie și este preocupată de modernizarea cadrului juridic național pe calea implementării standardelor internaționale în vederea asigurării unui nivel înalt de protecție a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Legislația națională stabilește răspundere penală pentru fapte care au ca și obiect atenta la libertatea și inviolabilitatea sexuală a persoanei⁴⁹. Analiza compatibilității cadrului legislativ național referitor la infracțiunile privind viața sexuală a constatat că în mare parte legislația Republicii Moldova în acest domeniu corespunde după text și spirit cu standardele internaționale la care Republica Moldova este parte. Totuși, se impune un efort suplimentar în vederea aducerii cadrului legislativ național penal, referitor la infracțiunile privind viața se-

xuală, în corespundere deplină cu prevederile tratatelor internaționale în domeniu, având în vedere și procesul, în desfășurare, de pregătire pentru ratificarea Convenției Consiliului Europei cu privire la prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice. Ajustarea cadrului juridic național la standardele internaționale este important de realizat nu numai după ratificarea tratatelor internaționale, ci și – poate chiar este mai indicat – în procesul pregătirilor pentru ratificare, în strictă conformitate cu spiritul normelor constituționale⁵⁰, potrivit cărora intrarea în vigoare a unui tratat internațional trebuie precedată de revizuirea legislației naționale.

Din perspectiva celor invocate se propune examinarea oportunității revizuirii redacției unor norme din Codul Penal al Republicii Moldova.

♦ PARTEA SPECIALĂ. CAPITOLUL I (INFRAȚIUNI CONTRA PĂCII ȘI SECURITĂȚII OMENIRII, INFRAȚIUNI DE RĂZBOI)

1. Articolul 135¹. Infracțiuni împotriva umanității

Modificarea alin. (1), lit. e) a acestei norme prin:

- substituirea termenului actual *exploatarea sexuală* cu termenul original din Statutul CPI **sclavajul sexual**;
- excluderea sintagmei *constrângerea la prostituție*, având în vedere prezența în această normă a *traficului de ființe umane* ca o crimă distinctă la lit. a) din același alineat;
- includerea în Codul penal a definiției **sclavajul sexual**, corespunzătoare normelor internaționale.

2. Articolul 137. Infracțiuni de război împotriva persoanelor

Modificarea alin. (3), lit. c) a acestei norme prin:

- substituirea termenului actual *exploatarea sexuală* cu termenul original din Statutul CPI **sclavajul sexual**;
- includerea în Codul penal a definiției **constrângerea la prostituție**, luând în considerare și elementele caracteristice *traficului de ființe umane* și *traficului de copii*, prevăzute de legislația națională în domeniu.

⁴⁹ Codul penal al Republicii Moldova, Capitolul IV.

⁵⁰ Constituția Republicii Moldova. art. 8.

♦ CAPITOLUL II (INFRAȚIUNI CONTRA VIEȚII ȘI SĂNĂȚĂII PERSOANEI)

1. Articolul 159. Provocarea ilegală a avortului

Modificări după cum urmează:

- în dispoziția alineatului (1), art. 159 Cod penal, după sintagma săvârșită se propune de inclus sintagma **cu consimțământul informat al femeii gravide;**
- se propune completarea art. 159 Cod penal cu un alineat nou – alin. (1¹) în următoarea redacție:
(1¹) Întreruperea cursului sarcinii, în orice condiții și prin orice mijloace, fără consimțământul informat al femeii gravide se pedepsește cu închisoare de până la 5 ani, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de până la 3 ani;
- în dispoziția la art. 159, alin. (2) Cod penal sintagma Aceeași acțiune se propune de substituit cu sintagma **Acțiunile prevăzute la alin. (1) sau alin. (1¹).**

♦ CAPITOLUL IV (INFRAȚIUNI PRIVIND VIAȚA SEXUALĂ)

- ♦ Modificarea redacției normei referitoare la infracțiunea de viol prevăzută la **articolul 171 Cod penal**. Dispoziția acestei norme penale trebuie revizuită pornind de la ideea incriminării actului neconsimțit de penetrare, astfel încât conținutul acestei dispoziții, în afară de raportul sexual, așa cum este expus actualmente, să includă și actul sexual oral sau anal, indiferent că este vorba de un act heterosexual sau homosexual. De inclus în dispoziția infracțiunii de viol și actele de penetrare vaginală sau anală, realizate cu orice parte a corpului uman sau cu obiecte.

Privitor la modalitățile de nesocotire a voinței victimei, dispoziția normei penale trebuie să prevadă că în definitiv constrângerea fizică sau psihică poate fi aplicată nu doar împotriva potențialei victime, dar și a altor persoane. Pentru varianta tip a infracțiunii de stabilit o sancțiune capabilă să o atribuie la categoria infracțiunilor grave, corespunzător spiritului Convenției de la Istanbul.

Ca variantă de lucru se propune următoarea redacție a Articolului 171 Cod penal.

Articolul 171. Violul

(1) Violul, adică actul sexual neconsimțit sau cu consimțământ viciat de penetrare vaginală, anală sau orală a corpului unei alte persoane cu orice parte corporală sau obiect se pedepsește cu închisoare de la 3 la 7 ani.

(2) Violul:

- a) săvârșit de o persoană care anterior a săvârșit o faptă prevăzută la art. 171-175¹ Cod penal;
- b) săvârșit cu bună-știință asupra unui minor;
- c) săvârșit cu bună-știință asupra unei femei gravide;
- d) săvârșit asupra unui membru de familie;
- e) săvârșit de două sau mai multe persoane;
- f) însoțit de contaminarea intenționată cu o boală venerică;
- g) săvârșit cu aplicarea strangulării sau cu deosebită cruzime, precum și din motive sadice;
- h) săvârșit prin pătrundere în domiciliu sau altă încăpere;
- i) săvârșit cu aplicarea armei sau altor obiecte folosite în calitate de armă se pedepsește cu închisoare de la 7 la 12 ani.

(3) Violul:

- a) persoanei care se afla în grija, sub ocrotirea, protecția, la educarea sau tratamentul făptuitorului;
- b) unei persoane despre care se știa cu certitudine că nu a atins vârstă de 14 ani;
- c) însoțit de contaminarea intenționată cu maladia SIDA;
- d) care a cauzat din imprudență o vătămare gravă a integrității corporale sau a sănătății;
- e) care a provocat din imprudență decesul victimei se pedepsește cu închisoare de la 10 la 20 de ani sau cu detențiune pe viață.

Pentru mai multă claritate la aplicarea normei penale și la calificarea faptei de viol se propune includerea în Codul penal a noțiunii unor noi

termeni. Ca și variantă de lucru se propune și o nouă redacție a articolului 131².

Articolul 131². Acte sau acțiuni sexuale neconsimțite sau cu consimțământ viciat

(1) Prin act sexual se înțelege acțiunea de penetrare vaginală, anală sau orală de natură sexuală a corpului unei alte persoane cu orice parte corporală sau obiect.

(2) Se consideră neconsimțite orice acte sexuale sau acțiuni cu caracter sexual comise în lipsa consimțământului voluntar al partenerului, care pot fi însoțite de circumstanțe ce implică: constrângerea fizică ori psihică; înșelăciunea; surprinderea; profitarea de imposibilitatea persoanei de a se apăra ori de a-și exprima voința; violența ori amenințarea cu violența, aplicate împotriva victimei sau împotriva altei persoane.

(3) Se consideră comise cu consimțământ viciat actul sexual sau acțiunea cu caracter sexual în privința persoanei sub vârsta de 15 ani”.

- ♦ A adopta în redacție nouă norma infracțiunii prevăzute la **articolul 172 Cod penal**. Norma în redacție revizuită trebuie să stabilească răspundere penală pentru acțiuni neconsimțite de natură sexuală, altele decât violul. De asemenea, este necesar de prevăzut că măsurile de constrângere fizică sau psihică pot fi aplicate nu doar împotriva potențialei victimei, ci și a altor persoane. Pentru varianta tip a infracțiunii a stabili sancțiunea capabilă să o atribuie la categoria infracțiunilor grave, corespunzător spiritului Convenției de la Istanbul. Ca variantă de lucru se propune Articolul 172 Cod penal în redacția de mai jos.

Articolul 172. Acțiuni violente cu caracter sexual

(1) *Acțiuni cu caracter sexual neconsimțite sau cu consimțământ viciat în privința persoanei, altele decât violul se pedepsesc cu închisoare până la 6 ani.*

(2) *Aceleași acțiuni:*

- a) *săvârșite de o persoană care anterior a săvârșit o faptă prevăzută la art. 171-175¹ Cod penal;*
- b) *săvârșite cu bună-știință asupra unui minor;*
- c) *săvârșite cu bună-știință asupra unei femei gravide;*
- d) *săvârșite asupra unui membru de familie;*
- e) *săvârșite de două sau mai multe persoane;*
- f) *săvârșite cu aplicarea strangulării sau cu deosebită cruzime, precum și din motive sadice;*
- g) *săvârșite prin pătrundere în domiciliu sau altă încăpere;*
- h) *săvârșite cu aplicarea armei sau altor obiecte folosite în calitate de armă se pedepsesc cu închisoare de la 3 la 7 ani.*

(3) *Acțiunile prevăzute la alin. (1) sau (2), care:*

- a) *au fost săvârșite asupra unei persoane despre care se știa cu certitudine că nu a atins vârsta de 14 ani;*
- a¹) *au fost săvârșite asupra persoanei care se află în îngrijirea, ocrotirea, protecția, educarea sau tratamentul făptuitorului;*
- b) *au cauzat din imprudență o vătămare gravă a integrității corporale sau a sănătății;*
- c) *au provocat din imprudență decesul victimei se pedepsesc cu închisoare de la 5 la 12 ani.*

- ♦ A adopta în redacție nouă norma infracțiunii prevăzute de **articolul 173 Cod penal**. Ca variantă de lucru se propune următoarea redacție:

Articolul 173. Hărțuirea sexuală

Hărțuirea sexuală, adică manifestarea unui comportament fizic, verbal sau nonverbal pentru a determina o persoană la acte cu caracter sexual nedorite, prin care se creează o atmosferă ostilă, umilitoare sau discriminatorie ce lezează demnitatea persoanei se pedepsește...

- ♦ A adopta în redacție nouă norma infracțiunii prevăzute la **articolul 174, alin. (1) Cod penal**. Norma în redacție revizuită ar trebui să includă și agravante pentru fapta comisă de persoane la care minorul se află în îngrijire, ocrotire, educare, pază sau tratament, precum și fapta comisă de două sau mai multe persoane. Ca variantă de lucru a dispoziției alineatului (1) se propune următoarea redacție:

Articolul 174. Actul sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani

(1) *Actele de penetrare sexuală, altele decât violul, comise asupra unei persoane despre care se știa cu certitudine că nu a împlinit vârsta de 16 ani, se pedepsește...*

- ♦ A adopta în redacție nouă norma infracțiunii prevăzute la **articolul 175 Cod penal**. Totodată, se propune de a examina oportunitatea completării acestei norme cu un alineat nou – alineatul (2), similar celui de la art. 174, alin. (2) Cod penal. Într-o variantă de lucru a dispoziției alineatului (1) se propune în redacția de mai jos.

Articolul 175. Coruperea sexuală a minorului

Săvârșirea intenționată a acțiunilor cu caracter sexual față de o persoană despre care se știa cu certitudine că nu a împlinit vârsta de 16 ani, constând în exhibare, atingeri indecente, discuții cu caracter obscen sau cinic purtate cu victima referitor la raporturile sexuale, determinarea victimei să participe ori să asiste la spectacole pornografice, punerea la dispoziția victimei a materialelor cu caracter pornografic se pedepsește ...

- ♦ A adopta în redacție nouă norma infracțiunii prevăzute la **articolul 175¹ Cod penal**. Ca variantă de lucru se propune următoarea redacție:

Articolul 175¹. Ademenirea minorilor în scopuri sexuale

Propunerea, convingerea, manipularea, amenințarea, promisiunea de a oferi avantaje sub orice formă făcută unui minor, prin intermediul tehnologiilor de informare și comunicare, în vederea stabilirii unei întâlniri cu scopul săvârșirii împotriva acestuia a oricărei infracțiuni cu caracter sexual, dacă aceste acțiuni au fost urmate de fapte materiale care conduc la o asemenea întâlnire, se pedepsește...

♦ ELEMENTE DE PROCEDURĂ

Pentru asigurarea conformității cadrului juridic național cu standardele internaționale în domeniu se impune operarea unor modificări în redacția actuală a unor norme de procedură penală.

- ♦ În privința neaplicării institutului împăcării părților pe cauzele referitoare la infracțiunile privind viața sexuală:
  - în dispoziția **art. 276, alin.(1)** al Codului de procedură penală se propune excluderea sintagmei „173”, în acest fel înlăturându-se condiția actuală de pornire a procesului de urmărire penală pentru hărțuire sexuală exclusiv la plângerea prealabilă a victimei infracțiunii;
  - în dispoziția **art. 109, alin. (1)** al Codului penal se propune de substituit sintagma capitolele II–VI cu sintagma **capitolele II-III, V–VI**, iar în alin. (4) al acestei norme de exclus sintagma „171–175”, în acest fel excluzându-se aplicabilitatea institutului împăcării pe cauzele de săvârșire a infracțiunilor privind viața sexuală, care implică presiune suplimentară asupra victimei/părții vătămate.
- ♦ Pentru asigurarea unor garanții procesuale suplimentare victimei/părții vătămate pe infracțiunile privind viața sexuală se propune:
  - a) completarea **art. 58** al Codului de procedură penală cu alineatul (5²) în următoarea redacție:

(5²) Victima infracțiunilor privind viața sexuală dispune suplimentar de următoarele drepturi:

- 1) să dea explicații în condiții prietenoase, în lipsa persoanei bănuite, să refuze confruntarea cu persoana bănuită de comiterea infracțiunii;
- 2) să fie asistată, în condițiile legii, de un avocat care acordă asistență juridică garantată de stat în cazul în care nu dispune de mijloace bănești pentru a plăti avocatul;
- 3) să fie însoțită de persoana de încredere, alături de avocatul său, la toate cercetările, inclusiv la ședințele închise;
- 4) să-i fie asigurat dreptul la intimitate și la protecția imaginii personale;
- 5) să fie referită în cursul procedurilor de urmărire penală și examinare judiciară către servicii de asistență medicală și medico-legală, asistență psihologică post-traumatică și consiliere în vederea recuperării fizice și psihosociale.

b) completarea **art. 60** al Codului de procedură penală cu alineatul (12) în următoarea redacție:

(12) Partea vătămată recunoscută în infracțiunile privind viața sexuală dispune suplimentar de următoarele drepturi:

- 1) să fie referită în cursul procedurilor de urmărire penală și examinare judiciară către servicii de asistență medicală și medico-legală, asistență psihologică post-traumatică și consiliere în vederea recuperării fizice și psihosociale;
- 2) să fie asistată, în condițiile legii, de un avocat care acordă asistență juridică garantată de stat în cazul în care nu dispune de mijloace bănești pentru a plăti avocatul;
- 3) să fie însoțită de persoana de încredere, alături de avocatul său, la toate cercetările, inclusiv la ședințele închise;

4) să fie audiată în condiții prietenoase, în lipsa bănuțului, învinuțului, inculpatului, asigurându-i-se ultimului posibilitatea de a lua cunoștință de declarații și de a pune întrebări prin intermediul apărătorului său;
 5) să refuze confruntarea cu bănuțul, învinuțul, inculpatul;
 6) să-i fie asigurat dreptul la intimitate și la protecția imaginii personale.

- c) de exclus sintagmele „**la cerere**” și „**la solicitare**” din art. 58, alin. (3), pct. 4), și sintagma „**la solicitarea sa**”, din art. 60, alin. (3), pct.4) ale Codului de procedură penală, precum și de asigurat coroborarea redacțională a art. 58, alin. (3), pct. 8) Cod de procedură penală cu prevederile normelor relevante din legea de procedură penală, inclusiv cu textul art. 274 CPP.
- ♦ Pentru a asigura audierea în condiții prietenoase a victimei infracțiunilor privind viața sexuală se propune:
    - modificarea normei **art. 110¹** al Codului de procedură penală în partea ce se referă la vârsta minorului audiat în condiții speciale, prin extinderea la 18 ani a vârstei persoanelor audiate conform procedurii prevăzute în art. 110¹ al Codului de procedură penală;
    - completarea primei propoziții din alin. (3), art. 110¹ al Codului de procedură penală cu sintagma „**cu excepția bănuțului/învinuțului**”;
    - operarea unor modificări și completări în art. 111 al Codului de procedură penală, respectiv în **art. 371** Cod de procedură penală, în vederea reglementării unei proceduri distincte de audiere în condiții prietenoase a părții vătămate pe cauzele de comitere a infracțiunilor privind viața sexuală și admiterea lor ca probe fără a fi necesară audierea repetată a părții vătămate în ședința de judecată.
  - ♦ Întru asigurarea prevenirii și diminuării situațiilor de recidivă la comiterea infracțiunilor privind viața sexuală, precum și întru sporirea garanțiilor de siguranță a victimelor infracțiunilor privind viața sexuală, corespunzător cerințelor tratatelor internaționale, se propune:
    - completarea Capitolului X din Codul penal (Măsurile de siguranță) cu norme care să asigure aplicarea măsurilor de probațiune condamnaților în cazul violenței sexuale, indiferent că este vorba de pedeapsă privativă sau non-privativă de libertate;
    - norme care să reglementeze condițiile și modalitatea de aplicare a unor măsuri de protecție relevante în vederea înlăturării oricărui încercări de intimidare, corupere sau altor forme de presiune asupra victimei violenței sexuale în timpul procesului de urmărire penală și examinare judecătorească a cauzelor penale.
- Prezentul Raport a fost întocmit în scopul unei eventuale utilizări în procesul elaborării propunerilor de modificare a legislației penale referitoare la infracțiunile privind viața sexuală. Totodată, proiectul de lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative poate încadra propuneri de lege ferenda și cu referință la alte acte legislative, care să permită finalmente funcționarea eficientă a mecanismului de protecție și reabilitare a victimelor infracțiunilor cu caracter sexual.

A series of horizontal dotted lines for writing notes.

Acest material se distribuie gratuit.